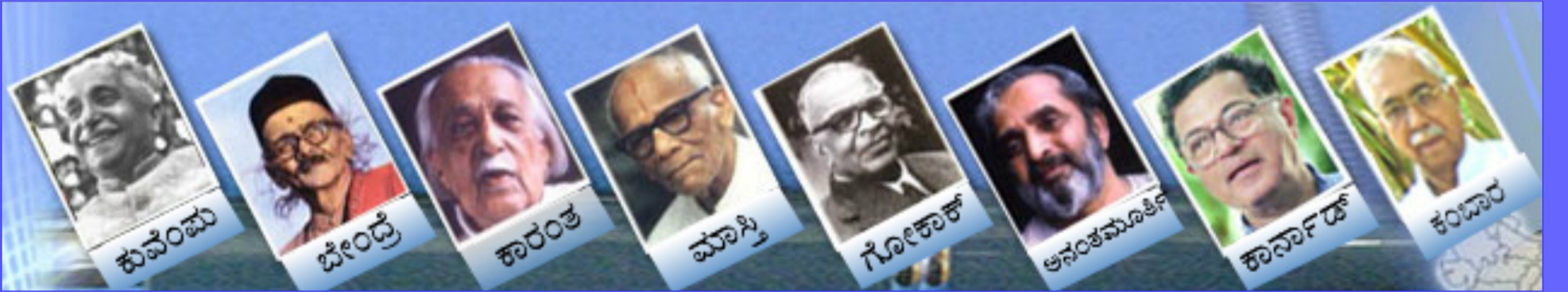

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಮೇಷ್ ಮಂದಾರ

ಚಿನ್ನೇನಹಳ್ಳಿ ಸ್ವಾಮಿ

ಮೇಘ ಮಂದಾರ

ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಕುರಿತು...

ಚಿನ್ನೇನಹಳ್ಳಿ ಸ್ವಾಮಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ
ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜಿ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 002.

ದೂರವಾಣಿ:080-22211730/22106460

www.karnatakasahithyaacademy.org

Email: sahithya.academy@gmail.com

MEGHA MANDARA
A Travelogue of Meghalaya
Written by : Chinnenahalli Swamy

Published by
C.H.Bhagya
Registrar
Karnataka Sahithya Academy
Kannada Bhavana
J.C.Road, Bengaluru-560 002.

© ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಪುಟಗಳು : viii+104
ಬೆಲೆ : ₹ 110/-
ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : 2016
ಪ್ರತಿಗಳು : 500

Pages : viii+104
Price : ₹ 110/-
First impression : 2016
Copies : 500

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಸಿ.ಎಚ್.ಭಾಗ್ಯ

ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜೆ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ

ಬೆಂಗಳೂರು-560 002.

ಮುದ್ರಕರು:

ಸರ್ಕಾರಿ ಕೇಂದ್ರ ಮುದ್ರಣಾಲಯ

ಆರ್.ವಿ.ಕಾಲೇಜ್ ಅಂಚೆ

8ನೇ ಮೈಲಿ, ಮುತ್ತರಾಯನಗರ

ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ, ಮೈಸೂರು ರಸ್ತೆ

ಬೆಂಗಳೂರು-560 059.

080- 28483133 / 28484518

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ನುಡಿ

ಭಾರತದ ಹದಿನಾರನೆಯ ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ರಾಜ್ಯ ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಂಡ ಶ್ರೀ ಸಿ.ಸಿ. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸುದೀರ್ಘ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ಹೂ ಹಣ್ಣು ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಚಹದ ತೋಟಗಳಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇವೆ. ಇಡೀ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆಯ ಬದಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಪರ್ವತಗಳ ಸಾಲುಗಳು, ಅವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೇಘಮಾಲೆ, ಹಚ್ಚ ಹಸಿರು ಕಾಡು, ಸ್ವಚ್ಛಮನಸ್ಸಿನ ಹಳೆ ಹೊಸ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದ ನಗೆ ಮುಖದ ಜನ - ಹೀಗೆ ಮೇಘಾಲಯದ ಒಟ್ಟು ವಾಸ್ತವ ಚಿತ್ರದ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರಬಂಧಕಾರರು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಅನೇಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಘಾಲಯದ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ಆದರ. ಇಲ್ಲಿನ ಜನರು ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು. ನೂರಕ್ಕೆ ಎಂಬತ್ತರಷ್ಟು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರೇ ಇರುವರು. ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶ ಚಿರಾಪುಂಜಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಡಿಲಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ನದಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೋಟಿಂಗ್ ಎಂಬುದು ಪ್ರವಾಸದ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಸಿ.ಸಿ. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಘಾಲಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖಕರು ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿರುವುದು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ. ಇಂಥ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳು ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ದಾರಿದೀಪಗಳಂತೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಮೇಘಮಂದಾರ (ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ) ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರಾದ ಶ್ರೀ ಸಿ.ಸಿ. ಸ್ವಾಮಿ ಅವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹೊರತರಲು ಸಹಕರಿಸಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಶ್ರೀಮತಿ ಸಿ.ಎಚ್.ಭಾಗ್ಯ, ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಹರೀಶ್ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಸರ್ಕಾರಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿ/ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಲೇಖಕರ ನುಡಿ

1961ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಶ್ರೀ ಕೆಂಗಲ್ ಹನುಮಂತಯ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ 'ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ' ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. 1973ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಅದೂ ಸಹ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ'ಯಾಗಿ ಪುನರ್ ನಾಮಕರಣಗೊಂಡಿತು. ಇದು ಇತಿಹಾಸ.

ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಈ ಅಕಾಡೆಮಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ, ಸಂಶೋಧಿಸುವ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಿದೆ. ಇದು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಪ್ರವಾಸ' ಕೂಡ ಒಂದು. ಈವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅರ್ಹ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಬಗ್ಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ವತ್ಯಾರ್ಹ ಮತ್ತು ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ.

ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಭಾರಿ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಗೆ ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಕಡೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂಬ ಆಸೆ ಬಹಳವರ್ಷಗಳದು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಒತ್ತಡ ಅಥವಾ ಅನಿವಾರ್ಯದ ಸದಾವಕಾಶಗಳ ಕಾರಣಗಳು ಒದಗಿ ಬರದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನಂತಹವರು ಸದಾ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ 'ಸಮಯವಿಲ್ಲ', ಎಂಬ ನೆಪ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಬಿಡುತ್ತೇವೆ.

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕಾಡಿತು. 'ಇಂತಹ ಬದುಕನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅವರ್ಣನೀಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸದೆ, ಸವಿಯದೇ ಸವೆದುಹೋಗುತ್ತೇವಲ್ಲ ಅಂತಹ ಬದುಕಿಗೆ ಅರ್ಥವಿದೆಯೇ?' ಎಂದು.

ಅಕಾಡೆಮಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶ ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಲೆ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕತೆಗಳ ಕುರಿತು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೊಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರವಾಸಿಗನಂತೆ ಮಿಷಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು

ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಬರಹಗಾರನಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಭಾವುಕತೆ ಎರಡನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರಿಯಿಲ್ಲದ ಪಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾ, ನೋಡಿದರ ಕೇಳಿದರ ಆಹಾರ ಸವಿಯುತ್ತಾ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿ ಅಲೆಯುವುದು ಒಂದು ರೀತಿಯ ವಿಶೇಷ ಅನುಭವ. ಆತಂಕ, ಬೇಸರ, ಋಷಿ, ಭಯ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ-ಪ್ರವಾಸಿಗರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ಅನುಭವಿಸುವುದು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮಜ.

ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕವರ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿನ ಶೈಲಿ ನೋಡಿಯೇ ನೀವು ಕನ್ನಡಿಗರಾ? ಎಂದಾಗ 'ಹೌದು ನೀವು?' ಅಯ್ಯೋ ಕನ್ನಡ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳದೆ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹಸ್ತಲಾಘವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು(ಗಂಡಸರಾದರೆ ಮಾತ್ರ) ಭಾಷೆಗಿರುವ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಆತ್ಮೀಯತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹೊತ್ತು "ದೇಶ ಸುತ್ತು ಇಲ್ಲವೇ ಕೋಶ ಓದು" ಎಂಬ ನಾಣ್ಯಡಿ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕೃತಜ್ಞ : ನನ್ನನ್ನು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಆರಿಸಿದ ಆಯ್ಕೆ ಮಂಡಳಿಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ, ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರವರಿಗೆ, ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಗೆ.

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಸೇತುವೆಯಾದ ಭೂ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಡಾ. ಹೆಚ್.ಎಸ್.ಎಂ. ಪ್ರಕಾಶ್‌ರವರಿಗೆ, ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಆದರದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ರಾಮಾನುಜಮ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಪಪಿಯಾ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ, ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಅಸ್ಸಾಂನ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ್‌ರವರಿಗೆ, ಸಿಕ್ಕಿಂನ ಸಾಂಬರ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರವರಿಗೆ. ಕಲಾವಿದ/ನಿರ್ದೇಶಕ ಶ್ರೀ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಸಿರಿವರ ಅವರಿಗೆ, ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಸದಾ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಡಾ. ಎ.ಎಂ ನಾಗೇಶ್ ಮತ್ತು ಡಾ. ಎ.ಎನ್ ಮನು ಅವರಿಗೆ, ಹಾಸನದ ಚೇತನ ನ್ಯೂರೋ ಸೆಂಟರ್‌ನ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಿ.ಈ.ಜಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಉಪನ್ಯಾಸಕ ವೃಂದದವರಿಗೆ, ಈ ಪುಸ್ತಕದ

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಡಾ. ಮಧುವನ ಶಂಕರ್ ಅವರಿಗೆ, ಸಹೃದಯಿಗಳಾದ ಗಂಗಾಧರ ಬಹುಜನ್, ಟಿ.ಎಸ್. ವಿಶ್ವನಾಥ್ ಮತ್ತು ಎನ್.ಆರ್. ಗಿರೀಶ್‌ವರಿಗೆ, ಬೆರಳಚ್ಚು ಮಾಡಿದ ಸಿ.ಎನ್ ಪುನೀತ್‌ಗೆ ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ ಮಾಡಿದ ದ್ಯಾವನೂರು ಮಂಜುನಾಥ್‌ಗೆ ಮೇಘಾಲಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಚಾಲಕರಾದ ಪೌಲ್, ರಾಮ್‌ಸಿಂಗ್, ಮತ್ತು ಜೂನ್‌ವರಿಗೆ. ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ನೂರಾರು ಹೆಸರುಗಳು ಮನದಲ್ಲಿವೆ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಲು ಪುಟಗಳ ಮಿತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನನ್ನ ನಮನಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಹಿಂದಿನಂತೆ ನನ್ನ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಓದುಗರು, ಹಿತೈಷಿಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರ ಹಾರೈಕೆ ಸದಾ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಇರಲಿ.

ನಮಸ್ಕಾರ

ಚಿನ್ನೇನಹಳ್ಳಿ ಸ್ವಾಮಿ.
ಹಾಸನ

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ನುಡಿ	iii
ಲೇಖಕರ ಮಾತು	iv
1. ಮಂದಾರ	1-3
2. ಮೋಡಗಳ ನಾಡೊಳಗೆ	4-6
3. ಮೇಘಾಲಯದ ಉಗಮ	7-17
4. ಏಷ್ಯಾದ ಮಾದರಿ ಗ್ರಾಮ	18-25
5. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟ	26-35
6. ಮೊಮೊ	36-38
7. ಕ್ವಾಂಯ್	39-39
8. ಹಣ್ಣಿನಿಂದ ಎಣ್ಣೆಯವರೆಗೆ	40-41
9. ಸಂಸ್ಕೃತಿ	42-52
10. ರಾಜ-ಕಾರಣ	53-58
11. ಬಾಂಗ್ಲಾಗಡಿ	59-62
12. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಪಡಿಂಗ್	63-69
13. ಗಂಡಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ	70-74
14. ಚಿರಾಪುಂಜಿ	75-86
15. ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	87-99
16. ನಡುಕ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಕೊನೆಯ ರಾತ್ರಿ	100-103

ಮಂದಾರ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯಿಂದ ಬಂದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ “ನೀವು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಲೆ, ರಾಜಕೀಯ, ಜನ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಬಂದು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದುಕೊಡಬೇಕು” ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣೆ ಇತ್ತು. ಅಂದು ನನಗಾದ ಸಂತಸಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಕಡೆ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂಬ ಆಸೆ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇತ್ತು. ಪತ್ರ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಮೂರ್ಖಾಲ್ಕು ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಬದಲಿಗೆ ಮೇಘಾಲಯದ ಮೋಡಗಳೊಳಗೆ ತೇಲಿದ್ದೆ ಹೆಚ್ಚು.

ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ವಾರ ಇದೆ ಎನ್ನುವಾಗ ಸಂತೋಷದ ಜಾಗವನ್ನು ಆತಂಕ ಆವರಿಸಿತು. ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಭಾಷೆ. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಹಿಂದಿ, ಮತ್ತು ಖಾಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳು ಇವೆಯೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲೇ. ನಾನು ಕನ್ನಡದ ಮೇಷ್ಟ್ರು; ಜೊತೆಗೆ ಅಪ್ಪಟ ಕನ್ನಡ ಪ್ರೇಮಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಲಿತವನಲ್ಲ. ಆದರೂ “೩೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಕಲಿಯಿರಿ, ಮುತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಿರಿ” ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ೬೦ ದಿನಗಳಾದರೂ ಸರಾಗವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವಷ್ಟು ಕಲಿಯಲಿಲ್ಲ. Pogo channel ನೋಡಿ ಹಿಂದಿ ಕಲಿತಿರುವ ನನ್ನ ಮಗ ‘ಸೃಜನ್’ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಉಪಾಯವೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅವನಿಗೆ ಟಿ.ವಿ. ನೋಡಲು ಜಾಸ್ತಿ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು ಅಷ್ಟೆ.

ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಬೋಧಿ ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾದಂತೆ ನನಗೊಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ನೆನಪು ಹೊಳೆಯಿತು. ಸುಮಾರು ೩೫ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಬಂದಿರುವ ನಾಗತಿಹಳ್ಳಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್‌ರವರಿಗೆ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದ್ದೆ. “ಅಷ್ಟೊಂದು ದೇಶ ಸುತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದೀರಲ್ಲ ಭಾಷೆಯ ತೊಂದರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆ?” ಅಂತ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು “ಅಯ್ಯೋ ದಡ್ಡ ದೇಶ ಸುತ್ತಲು ಭಾಷೆ ಬರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಇರಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ನನಗೆ

ಅವೆರೆಡೂ ಇರುವಾಗ ಭಯವೇಕೆಂದು ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ವಿಮಾನವಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಬ್ಯಾಗ್ ಪ್ಯಾಕ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೆ.

ವಿಮಾನದ Ticket book ಮಾಡಿಸುದಾಗ ಏಜೆಂಟಾಕೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು: 'ಬೆಳಗ್ಗೆ ೬ ಗಂಟೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ವಿಮಾನ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ನೀವು ೪ ಗಂಟೆಗೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದೊಳಗೆ ಏನೂ ಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ತುಂಬಾ ದುಬಾರಿ. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹೊರಗಡೆಯೆ ತಿಂಡಿ ಊಟ ಮಾಡಿ' ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದಳು. ನನ್ನ ಮುಖ ನೋಡಿಯೇ ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು 'ಈ ಪ್ಯಾಕೆ ಇದೇ ಮೊದಲು ವಿಮಾನ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಟಿಕೆಟ್ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಂದರಿಗೆ ಒಂದು ನಗು ಎಸೆದು ನಾನು ಕಿಟಕಿ ಪಕ್ಕ ಸೀಟು ಗಿಟ್ಟಿಸಿದೆ. ರೆಪ್ಪೆ ಮುಚ್ಚದೆ ವಿಮಾನ ಮೋಡಗಳಾಚೆ ಹೋಗಿದ್ದನ್ನು ವಿಸ್ಮಯತೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಾಗ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ತಾಸು ಕಳೆದಿತ್ತು. ಗಗನ ಸಖಿ ಬಂದು (ಆಕೆ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯಷ್ಟು ಸುಂದರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮೊದಲ ಸಲ ವಿಧಾನ ಸೌಧ ನೋಡಿದಾಗ ಆದಷ್ಟು ನಿರಾಸೆ ಈಗಲೂ ಆಯಿತು) "ಸರ್ veg or non veg?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನಾನು ಮೂರು ಗಂಟೆ ಪಯಣಕ್ಕೆ ೯೦೦೦/-ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆ 'ನಾನ್ವೆಜ್' ಕೊಡು ಎಂದು ಆರ್ಡರ್ ಮಾಡಿ ಬಾಯಿ ನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆ.

ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಕೆಯು ಕೊಟ್ಟ ಪೊಟ್ಟಣ ಬಿಚ್ಚಿದೆ, ಉಪ್ಪುಖಾರ ಹಾಕದ Half boiled ಮೊಟ್ಟೆಗಳಿದ್ದವು. ಆಕೆ ಕಾಫಿ ಕೊಡಲು

ಬಂದಾಗ ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆ: 'non veg ಎಲ್ಲಿ?' ಎಂದು. ಅವಳು 'ಇದೇ' ಎಂದು ಮೊಟ್ಟೆ ತೋರಿಸಿದಳು. veg ಆರ್ಡರ್ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಏನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ನನ್ನ ಪಕ್ಕದ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದಾಕೆಯ ತಟ್ಟೆಗೆ ಕಿರುಗಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಆಜನ್ಮ ವೈರಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಕಾಫಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಕಪ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪನೆಯ ಕಾಫಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು. ಪಕ್ಕದ ಸೀಟಿನಾಕೆ ಬೈದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ 'ಬರಗಾಪಿ ಕುಡಿಯಾಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರ್ಬೇಕಿತ್ತಾ' ಎಂದು ಮುಖ ಗಂಟಿಕ್ಕಿದಳು. ನಾನು 'ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಸು ಸಾಕಕ್ಕಾಗಲ್ಲ ಅದ್ದೆ ಹಾಲಿಲ್ಲ ಕುಡೀರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ' ಅಂದೆ. 'ನಾವು ಹಳ್ಳೀಲಿದ್ದಾಗ ಇದ್ದೆ ಕುಡಿತಿದ್ದುದ್ದು ತಗಳಿ' ಅಂದು ಸಮ್ಮನಾದಳು. ಅನಂತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಪಾಕೇಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಏನಿರಬಹುದು ಎಂದು ನೋಡಲು ಹೋಗಿ ಮೈಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಹಾಲಿನ ಪುಡಿ ಚೆಲ್ಲಿಕೊಂಡು 'ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆ ಹಾಕಾಯ್ತು' ಎಂದು ಕಲ್ಕತ್ತದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುವತನಕ ಗೊಣಗಿಕೊಂಡಿದ್ದು ನನಗೆ ನಗು ತರಿಸಿತು.

ಕಲ್ಕತ್ತ ಬಿಟ್ಟು ಗುವಾಹಟಿ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ೧೫ ನಿಮಿಷಗಳೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೋಡಗಳ ಸರಮಾಲೆ ದೇವಲೋಕದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ನಾಚಿಸುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಬೃಹದಾಕಾರದ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಗುಡ್ಡಗಳು, ಬಂಡೆಗಳ ರೀತಿಯ ಮೋಡಗಳು, ಆನೆ, ಒಂಟೆ, ಕುದುರೆಯ ಆಕಾರದವು, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಸೀದಿ, ಚರ್ಚ್‌ಗಳ ರೀತಿಯವು ಹೀಗೆ ನಾನಾ ರೀತಿ. ನಾವು ಹಳೆ ಸಿನಿಮಾಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಥೇಟ್ ಸೀನರಿಗಳು ಆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದವರ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿದ್ದವು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಗುವಾಹಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಮಾನ ಇಳಿಯುವವರೆಗೂ ಕಾಡಿತು. ಈಗ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೂ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಮೇಘ ಮಂದಾರ

ಮೋಡಗಳ ನಾಡೊಳಗೆ

ಮೇಘಾಲಯ ಎಂದರೆ ಮೋಡಗಳ ನಿವಾಸ, ಮೋಡಗಳ ಆಲಯ, ಮೋಡಗಳ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗೆ ಎಟಕುವಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಸರಿದಾಡುತ್ತವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಭಾರತದ ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್, ಕಣಿವೆಗಳ ರಾಜ್ಯ, ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ ಮೇಘಾಲಯ. ಅಲ್ಲಿನ ಜೀವನ ಶೈಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಭಾಷೆ, ಕಾನೂನು, ಭೂ ಪ್ರದೇಶ, ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ರಾಜಕೀಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಒಂದು ಮೋಜಿನ ವಿಷಯ. ಅಂತಹದಲ್ಲಿ ವೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅನುಭವಿಸಿ, ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಬರೆಯುವುದೆಂದರೆ ಪರಮಾನಂದವೇ ಸರಿ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಶೋಧನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೋದರೂ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರವಾಸಿಗರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಆ ಅಪಾಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಪ್ರಕೃತಿ ಅಂದಕ್ಕೆ ಮೈಮರೆಯದೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕಾದುದು ಒಂದು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಂಟಿಯಾಗಿ ಅಪರಿಚಿತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಈಶಾನ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಡುವುದೆಂದರೆ ಎದೆ ಗಟ್ಟಿಯಿದ್ದರೂ ಭಯವಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ನಕ್ಷಲರ ಹಾವಳಿ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದ್ಯಾವುದರ ಅಡಚಣೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ನಾನು ವಿಮಾನ ಇಳಿಯುವ

ಮುಂಚೆಯೇ ಗುಹಾವಟಿಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಾಹನದೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ನನಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದವರು ಶ್ರೀ ವಿಜಯ್‌ರವರು. ನನಗಿಂತ ಸುಮಾರು ೧೫ ವರ್ಷ ಹಿರಿಯರಾದ ಕನ್ನಡಿಗ ವಿಜಯ್‌ರವರು ಅಸ್ಸಾಂನ ಸಂಭಾರ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನಮ್ಮ ಸಕಲೇಶಪುರ ಸಮೀಪದ ಹೆತ್ತೂರಿನವರು ಎಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಸಂತೋಷ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು.

ಅಂದು ಸಂಜೆ ಅಲ್ಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನದಿ, ಉಮಾನಂದ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾಮಾಕ್ಷ್ಯ ಮಂದಿರ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ನಂತರ ರಾತ್ರಿ ಬರ್ಜರಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರ ಅತಿಥಿ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಆತಿಥ್ಯ ನೀಡಿದರು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮೇಘಾಲಯದ ರಾಜಧಾನಿ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅವರ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಫೋನಾಯಿಸಿ ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಕೇರಳ ಸುನಿಲ್ ನನಗೆ ಉಳಿಯಲು ಪೊಲೀಸ್ ಬಜಾರ್‌ನಲ್ಲಿರುವ 'Embassy' ಎಂಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೋಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ, ಓಡಾಡಲು ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಅಂದು ಭಾನುವಾರವಾದ ಕಾರಣ ಕುಟುಂಬದವರೊಂದಿಗಿರಲು ಕಳಚಿಕೊಂಡರು. ಸದ್ಯ ಅಷ್ಟಾದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಿಕ್ಕಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡೆ.

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಗರದ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಮುಖ್ಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಪ್ರದೇಶವೇ 'ಪೊಲೀಸ್ ಬಜಾರ್'. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೆಜೆಸ್ಟಿಕ್ ಇದ್ದಂತೆ. ಶನಿವಾರ ಮತ್ತು ಭಾನುವಾರಗಳಂತೂ ಓಡಾಡಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟು ಜನ ಜಂಗುಳಿ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ನವ ವಧುವಿನಂತೆ ಆ ಪ್ರದೇಶ ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವಾರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಜಾತ್ರೆಯಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಿಗದಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳೇ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ದುಬಾರಿ ಅಷ್ಟೆ. ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರದ ಈ ಪೊಲೀಸ್ ಬಜಾರ್‌ಗೆ ಹೋಗಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಖಾದ್ಯ ಸವಿಯದೇ ಬಂದರೆ ಪ್ರವಾಸ ಅಪೂರ್ಣವಾದಂತೆಯೇ ಸರಿ.

ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ವಿಮಾನ ಸೌಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿ ಗುಹಾವಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಅಥವಾ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೆರಳಬೇಕು. ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಅಗೆದು (ಬಿಸಿಲೆಗಾಟ್‌ನಂತೆ) ರಸ್ತೆ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ೧೦೩ ಕಿಲೋ ಮೀಟರನ್ನು ಪಯಣಿಸಲು ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ಗಂಟೆ ಕ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಆ ಮಾರ್ಗದ ಪರಿಸರ

ನಮ್ಮ ಸಕಲೇಶಪುರದಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದ ರೀತಿ ಹಸಿರುಮಯವಾಗಿದ್ದು 'U' ಟರ್ನ್ ತಿರುವುಗಳು ಇಳಿಜಾರು ಮತ್ತು ಏರು ರಸ್ತೆಗಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಬೆಳೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಾಫಿ ತೋಟ ಕಂಡಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಮತ್ತು ವಿರಳವಾಗಿ ಅಡಿಕೆ ತೋಟ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಅಷ್ಟೆ.

ಗುವಾಹಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಉಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಆದ ರೋಮಾಂಚಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅಸ್ಸಾನಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲಾಗದ ಶಖೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮೇಘಾಲಯದ ಹೆದ್ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವಾತಾವರಣ ಮೈ ತಣ್ಣಗಾಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ದಿಢೀರ್ ಎಂದು ಬದಲಾಗುವ ಪ್ರಕೃತಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು.

ಮೇಘಾಲಯದ ಉಗಮ

೧೯೨೨ರ ಜನವರಿ ೨೧ರಂದು ಭಾರತದ ೧೯ನೇ ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಮೇಘಾಲಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇದು ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿ ರಮ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಪೂರ್ವದ ಸ್ಕಾಟ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಖಾಸಿ, ಜೈಯಂತಿಯಾಸ್ ಮತ್ತು ಗಾರೋ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾಜ್ಯ; ಕಣಿವೆ ಹಾಗೂ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪರ್ವತ ಶಿಖರಗಳು ಮೋಡಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ. ಮೋಡಗಳು ಕೈಗೆ ಎಟಕುತ್ತವೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೈ ಆವರಿಸುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕಣ್ಣಾಮುಚ್ಚಾಲೆ ಆಡುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಿಯೊಲಿಥಿಕ್ ಯುಗದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಪುರಾವೆಗಳಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಬೆಳೆದ ಮೊದಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಲಯವೂ ಒಂದು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ್ಯ ಅಸ್ಸಾಂನ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ೧೬ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೦೫ರಂದು ಲಾರ್ಡ್ ಕರ್ಜನ್ ಬಂಗಾಳವನ್ನು ಇಬ್ಭಾಗಿಸಿದಾಗ ಮೇಘಾಲಯವು ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಳ ಹಾಗೂ ಅಸ್ಸಾಂ ಹೊಸ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಅಂಗವಾಯಿತು. ಆದರೆ ೧೯೧೨ ರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳವನ್ನು ಪುನಃ ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿದಾಗ ರಾಜ್ಯ ಪುನಃ ಅಸ್ಸಾಂನ ಭಾಗವಾಯಿತು. ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಲಯ ಅಸ್ಸಾಂನ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು, ಎರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಅರೆ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಹೊಂದಿತ್ತು. ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಜ್ಯದ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ೧೯೬೯ರ ಅಸ್ಸಾಂ ಪುನರ್‌ಸಂಘಟನಾ (ಮೇಘಾಲಯ) ಕಾಯ್ದೆ, ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡುವ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಮೇಘಾಲಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತನ್ನದೇ ಆದ ಶಾಸಕಾಂಗವನ್ನೂ ಹೊಂದಿತು. ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ಕಣಿವೆ, ಉತ್ತರ ಕಾಚಾರ್, ಮಿಕ್ಕಿರ್ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಇವು ಈ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಭೂ ವಿಶೇಷ:

ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು 'ಮೇಘಾಲಯ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ' ಯೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಆರ್ಷೇಯ ಕಲ್ಪದ ಶಿಲಾ ಬಂಡೆಗಳ ರೂಪಗಳಿವೆ. ಈ ಶಿಲಾ ರೂಪಗಳು ಇದ್ದಿಲು, ಸುಣ್ಣದಕಲ್ಲು, ಯುರೇನಿಯಮ್

ಹಾಗೂ ಸಿಲಿಮನೈಟ್‌ನಂತಹ ಅಮೂಲ್ಯ ಖನಿಜಗಳ ಸಮೃದ್ಧ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ನದಿಗಳಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಳೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುವ ಕಾರಣ ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಡೇರಿಂಗ್, ಸಾಂಡಾ, ಬಾಂದ್ರಾ, ಭೋಗೈ, ಡಾರೆಂಗ್, ಸಿಂಸಾಂಗ್ ನಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಭೂಪೈ ಇವು ಗಾರೊ ಹಿಲ್ಸ್ ವಲಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ನದಿಗಳು. ಉಮ್‌ಖಿ, ಉಮಿಯಮ್, ಕಿಂಚಿಯಾಂಗ್ (ಚಾಡುಕಾಟ), ಮಾವ್ಪಾ, ಉಮಿಯಮ್ (ಅಥವಾ ಬಾರಾಪಾನಿ), ಮೈನ್‌ಗೋಟ್ ಹಾಗೂ ಮೈಂಟ್ಲ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರಮುಖ ನದಿಗಳು. ದಕ್ಷಿಣ ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಈ ನದಿಗಳು ಆಳವಾದ ಕಂದರಗಳು ಮತ್ತು ಸುಂದರ ಜಲಪಾತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿವೆ. ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿಯು ೧೫೦೦ರಿಂದ ೧೯೬೦ ಮೀಟರ್‌ಗಳವರೆಗೂ ಇದೆ. ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್ ಇರುವ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಕೇಂದ್ರಭಾಗವು ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರ ಹೊಂದಿದೆ. ಜೈನ್‌ತಿಯಾ ಹಿಲ್ಸ್ ವಲಯವಿರುವ ಪೂರ್ವ ವಲಯವು ಎರಡನೆಯ ಅತಿ ದೊಡ್ಡದು ಹಾಗೂ ಎತ್ತರದ್ದು ಎನಿಸಿದೆ. ಶಿಲಾಂಗ್ ಶಿಖರವು

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶಿಖರವಾಗಿದೆ. ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಅದು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ Indian Air Force ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಸಹ ಹೊಂದಿದೆ. ಇದು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರಕ್ಕಿಂತಲೂ ೧೯೬೧ ಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಸ್ತಭೂಮಿಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಗಾರೊ ಹಿಲ್ಸ್ ವಲಯವು ಬಹುತೇಕ ಸಮತಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಗಾರೊ ಹಿಲ್ಸ್‌ನ ಅತಿ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಳವು ನೊಕ್ರೆಕ್ ಶಿಖರವಾಗಿದ್ದು, ಇದರ ಎತ್ತರ ೧೫೧೬ ಮೀಟರ್‌ಗಳು ಇದೆ.

ಮೇಘಾಲಯದ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಮಟಮಟ ಮದ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮೋಡ ಕವಿದು ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ೧೦-೧೫ ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಲು ಮೂಡಿ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲುಗಳ ಸಮೇತ ಬೆಳಕು ನಕ್ಕು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಆ ಕತ್ತಲು ಬೆಳಕಿನಾಟ ವಿಸ್ಮಯ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ೪.೩೦ ಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಕಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ೫.೩೦ ಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ರಾತ್ರಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತಕ್ಕೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿನ ಕಛೇರಿಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ೮ ರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಗಂಟೆವರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರು ಇಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರಸರ್ಕಾರ ಅನುಮತಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು.

ಹವಾಗುಣ:

ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲವು ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ವಾರ್ಷಿಕ ೧೨೦೦ ಸೆಂಟಿಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಕಾರಣ, ಮೇಘಾಲಯವು ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಅತಿ ತೇವವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಡಿಮೆ ಎತ್ತರವುಳ್ಳ ಗಾರೋಹಿಲ್ಸ್ ವಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗವು ವರ್ಷದ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾಲ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಷ್ಣಾಂಶ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರ ಹೊಂದಿರುವ ಶಿಲಾಂಗ್ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಉಷ್ಣಾಂಶ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣಾಂಶವು ೨೮ ಡಿಗ್ರಿ ದಾಟುವುದು ಬಹಳ ಅಪರೂಪ; ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನೆಗಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿಳಿಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ರಾಜಧಾನಿ ಶಿಲಾಂಗ್‌ನ ದಕ್ಷಿಣ ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಚಿರಾಪುಂಜಿ ಪಟ್ಟಣವು ಋತುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಸುರಿಯುವ ವಿಶ್ವದಾಖಲೆ ಹೊಂದಿದೆ. ಚಿರಾಪುಂಜಿಯಿಂದ ೧೬ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಸಿನಾಮ್ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ವಾರ್ಷಿಕ ಮಳೆಯಾಗುವ ವಿಶ್ವದಾಖಲೆ ಹೊಂದಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗಲು ಮಾರ್ಚ್‌ನಿಂದ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ಕಾಲವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಬಯಲು ಸೀಮೆ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಪರೀತ ತಾಪಮಾನದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಂ ಟೀ ಎಸ್ಟೇಟ್ ಮಾಲೀಕರು ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ.

ವ್ಯವಸಾಯ:

(ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಲೇಖಕ)

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಶೇಕಡಾ ೮೦ರಷ್ಟು ಜನ ಕೃಷಿಕರು. ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶೇಕಡಾ ೩೦ರಷ್ಟು ಭೂಮಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಗಾರೋ ಜನರು ಹಳೆಯ ಪದ್ಧತಿಯಾದ 'ಝಮ್' ವಿಧಾನದ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಝಮ್ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯೆಂದರೆ ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುವುದು. ಅಲ್ಲಿನ ಫಲವತ್ತತೆ ಕುಗ್ಗಿದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂತಹದ್ದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುವುದು. ಇದನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರ ಬೇಸಾಯ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದೀಗ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಜನರು ಒಂದೆಡೆ ನೆಲೆಸಿ ಆಧುನಿಕ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ರೈತರಿಗೆ ಅಧಿಕ ಇಳುವರಿಯ ರಸ ಗೊಬ್ಬರಗಳು, ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಝಮ್ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಖಾಸಿ ಜನಾಂಗ ಕೂಡ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮತಟ್ಟಾಗಿರುವ ಕಣಿವೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭತ್ತ, ಆಲೂಗಡ್ಡೆ, ಕಬ್ಬು, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು, ಹತ್ತಿ, ಸೆಣಬು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ನವಣೆ ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಗಳು. ಗಾರೋ ಗುಡ್ಡಗಳ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೩೩೦ ಚದರ ಕಿಲೋಮೀಟರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಶೇ ೬೦ರಷ್ಟು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ವಾರ್ಷಿಕ ಸುಮಾರು ೨೩೦ ಸಾವಿರ ಟನ್‌ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಧಾನ್ಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯದು ಶೇ ೮೦ರಷ್ಟು ಪಾಲು. ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಗೋಧಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಕೆಲವು ಏಕದಳ ಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆಕಾಳುಗಳು ಸಹ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಖಾದ್ಯ ಫಸಲುಗಳಾಗಿವೆ. ರೇಪ್‌ಸೀಡ್, ಸಾಸಿವೆ, ನಾರಗಸೆ, ಸೋಯಾಬೀನ್, ಹರಳುಗಿಡ ಮತ್ತು ಎಳ್ಳು ಎಣ್ಣೆ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಚದರ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ರೇಪ್‌ಸೀಡ್ ಮತ್ತು ಸಾಸಿವೆ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳಾಗಿವೆ. ಹತ್ತಿ, ಜೂಟ್ ಹಾಗೂ ಮೆಸ್ಪಾ ಇವು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಗಾರೋ ಹಿಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ

ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಉತ್ಪನ್ನ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುವ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಳುವರಿ ಇಲ್ಲದ ಕೆಲವು ಬೆಳೆಗಳು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಮೇಘಾಲಯದ ಹವಾಗುಣ ಹಣ್ಣು, ತರಕಾರಿ, ಹೂವು, ಮೆಣಸು ಮತ್ತು ಔಷಧ ಗಿಡಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕ ಮೌಲ್ಯದ ಬೆಳೆಗಳು ಎಂದು ಇವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಭದ್ರತಾ ವಿಷಯಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರಮುಖ ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂಬೆ ಜಾತಿಯ ಹಣ್ಣುಗಳು, ಅನಾನಸ್, ಪರಂಗಿಹಣ್ಣು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇರಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮ್ಯಾಂಡರಿನ್ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳು ಬಹಳ ಉನ್ನತ

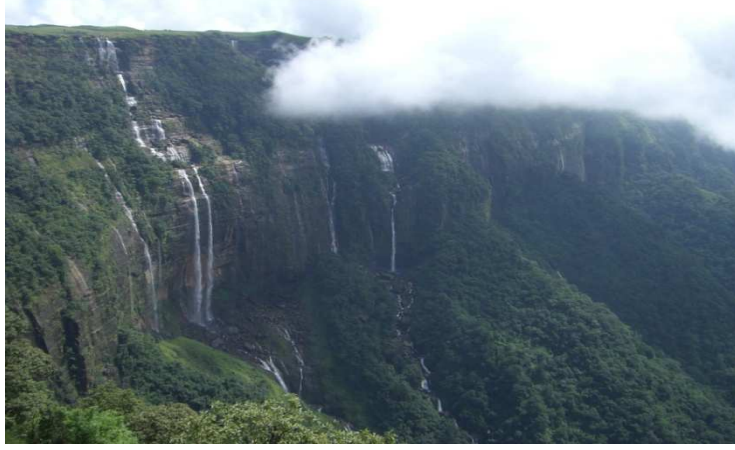
ಗುಣಮಟ್ಟದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಹೂಕೋಸು, ಎಲೆಕೋಸು ಮತ್ತು ಮೂಲಂಗಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಾವಿಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಕೆಲವು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಅಡಕೆ ತೋಟಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಗುವಾಹಟಿಯಿಂದ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ತೋಟಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಚಹಾ, ಕಾಫಿ ಮತ್ತು

ಗೋಡಂಬಿಯಂತಹ ಫಸಲುಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿವೆ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಮೆಣಸು, ಹೂವು, ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಅಣಬೆಗಳನ್ನೂ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಬೆರ್ಚ್‌ಪ್ಪ:

ಗದ್ದೆ ಹಾಗೂ ಹೊಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ ಮಡಕೆ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲಿನ ಮುಖವಾಡ ಹಾಕಿ ನಿಂತ ಕಡ್ಡಿ ಕಾಲಿನ ಬೆರ್ಚ್‌ಪ್ಪಗಳು ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ 'ಕಣ್ಣಾಸ್ತಾಗುತ್ತೆ' ಅಂತ ಹಾಕಿದವರೂ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಕುರುಚಲು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಯಾವ ಆಸ್ರಗಲೂ ಆಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡು ಮೃಗಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ರೈತರೆಲ್ಲರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಒಂದೇ ತರಹದ ತಂತ್ರಗಳು, ಆಲೋಚನೆಗಳು ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೋ ಕಾಣೆ. ಈ ಬೆರ್ಚ್‌ಪ್ಪಗಳು, ಕೃಷಿಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳು, ಸಲಕರಣೆಗಳು ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಬಹುತೇಕ ಹೋಲಿಕೆ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಇಡೀ ಮೇಘಾಲಯದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ರಸ್ತೆ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮೂರ್ನಾಲ್ಕು ಇಂಚು ಗಾತ್ರದ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ನಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸದಾ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ದಾರಿಹೋಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನಕ್ಕೆ ಅದೇ 'ಅಕ್ವಾಗಾರ್ಡ್' ವಾಟರ್. ಅದು ಅಷ್ಟು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದ ಹಾಗೆ ಅದು ಯಾವ ಬೋರ್‌ವೆಲ್ ನೀರಲ್ಲ. ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಜಲಧಾರೆಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೊಳವೆ ಹೂಳಿರುತ್ತಾರೆ ಅಷ್ಟೆ. ಎಂತಹ ಬಿಸಿಲಲ್ಲೂ ನೀರು ತಣ್ಣಗೆ ಕೊರೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ರುಚಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ತರಹದವುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕೆಲ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ನೋಡಬಹುದು.

ಅರಣ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ:

ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಬಿದಿರು. ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ನಿಸರ್ಗ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಕಾಡುಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಓಕ್ ಮತ್ತು ಪೈನ್ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಮರಗಳಾಗಿವೆ. ಅರಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಾಗಿವೆ. ಟೀಕ್, ಬೋಲಾ, ತಿತಾಚಾಪ ಮತ್ತು ಬಿರ್ಚ್ ಮುಖ್ಯ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು. ಭೂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಶೇಕಡಾ ೭೦ ರಷ್ಟು ಭಾಗ ಅರಣ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅರಣ್ಯಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೫,೭೬೯ ಚ.ಕಿ.ಮೀ.ಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ವೈವಿಧ್ಯ

ಮೇಘಾಲಯದ ಉಪ ಉಷ್ಣವಲಯ ಕಾಡುಗಳು ಏಷ್ಯಾದ ಅತಿ ಸಮೃದ್ಧ ಸಸ್ಯತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಡುಗಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಳೆಯಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯದ ಅರಣ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು 'ಪವಿತ್ರ ತೋಪುಗಳು' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಸಮುದಾಯಗಳು ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಡುಗಳ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಈ ಪವಿತ್ರ ತೋಪು ಹಲವು ಗಿಡ, ಮರ, ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ ಪ್ರಭೇದಗಳ ತಾಣವಾಗಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಗಾರೊ ಹಿಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ನೊಕ್ರೆಕ್ ಜೀವಗೋಳ ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಬಲಫಕ್ರಮ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಮೇಘಾಲಯದ ಬಹಳಷ್ಟು ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ ಹೊಂದಿದ ಸಮೃದ್ಧ ತಾಣಗಳು ಎಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ನೊಂಗ್ಬಿಲೆಮ್ ಅಭಯಾರಣ್ಯ, ಸಿಜು ಅಭಯಾರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾಗ್ಯಾರಾ ಅಭಯಾರಣ್ಯ. ಇವು ಕೀಟ ಭಕ್ಷಕ ಹೂಜಿ ಗಿಡ, ಸೆಮೆಂತೆಸ್ ಮತ್ತು ಖಾಸಿಯಾನಾಗಳ ತಾಣಗಳಾಗಿವೆ.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಹವಾಗುಣ ಮತ್ತು ಭೂಸ್ವರೂಪ ಹೊಂದಿರುವ ಕಾರಣ. ಮೇಘಾಲಯದ ಕಾಡುಗಳು ವಿಶಾಲವಾದ ಸಸ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಾವಲಂಬಿಗಳು, ರಸಭರಿತ ಗಿಡಗಳು ಮತ್ತು ಪೊದೆಸಸ್ಯಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಪ್ರಮುಖ ಮರಗಳ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಶೆರಿಯಾ ರೊಬಸ್ಟಾ ಮತ್ತು ಟೆಕ್ಲೊನಾ ಗ್ರಾಂಡಿಸ್ (ಸಾಗುವಾನಿ ಮರ) ಸಹ ಸೇರಿವೆ. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದ ವೈವಿಧ್ಯದ ಹಣ್ಣು ತರಕಾರಿಗಳು, ಮೆಣಸು ಮತ್ತು ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ೩೨೫ ವಿಧಗಳ ಸೀತೆಹೂವಿನ ಗಿಡಗಳಿಗೂ ಮೇಘಾಲಯ ಖ್ಯಾತಿಯಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಭೇದವು ಖಾಸಿ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾವ್‌ಮಾಯಿ, ಮಾವ್‌ಮ್ಲಹ್ ಮತ್ತು ಸೊಹಾರಿಮ್ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿದೆ. ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಸಸ್ತನಿಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸರೀಸೃಪಗಳು ಹಾಗೂ ಕೀಟಗಳು ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರಮುಖ ಸಸ್ತನಿ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳು, ಕರಡಿಗಳು, ಪುನುಗು ಬೆಕ್ಕುಗಳು, ಮುಂಗಸಿಗಳು, ವೀಸೆಲ್‌ಗಳು, ದಂಶಕಗಳು (ಕೋರೆ ಹಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿ) ಕಾಡೆತ್ತುಗಳು, ಕಾಡುಕೋಣಗಳು, ಬಿಂಕೆಗಳು, ಕಾಡುಹಂದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಹಲವು ಮಂಗನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸೇರಿವೆ.

ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಬಾವಲಿಗಳು, ಸಿಜು ಗುಹೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಹಲವು ಸುಣ್ಣದ ಕಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಪರೂಪದ ಪ್ರಭೇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಬಾವಲಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಮಡಿವಾಳ ಹಕ್ಕಿ, ರಾಬಿನ್ ಹಕ್ಕಿ, ಬುಲ್‌ಬುಲ್, ಬೆಟ್ಟದ ಮೈನಾ ಸೇರಿದಂತೆ ಪ್ರಮುಖ ಹಕ್ಕಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಜೋಡಿಯಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಕೊಂಬುಕೊಕ್ಕಿನ ಹಕ್ಕಿಯು ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನವಿಲು, ಜೀವಂಜೀವ (ಫೆಸೆಂಟ್ ಹಕ್ಕಿ), ಉದ್ದ ಬಾಲದ ಸಣ್ಣ ಗಿಳಿ, ಹಸಿರು ಪಾರಿವಾಳ ಹಾಗೂ ಬ್ಲೂಜೇ ಹಕ್ಕಿಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಸುಮಾರು ೨೫೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭೇದಗಳ ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಇವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದರ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸರೀಸೃಪಗಳೆಂದರೆ ಹಲ್ಲಿಗಳು, ಮೊಸಳೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಮೆಗಳು, ಹೆಬ್ಬಾವು, ತಾಮ್ರಶೀರ್ಷಿ ಹಾವು, ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಹಾವು, ಕಾಳಿಂಗ ಸರ್ಪ, ಹವಳದ ಹಾವು ಹಾಗೂ ಮಂಡಲದ ಹಾವು ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹಾವುಗಳು ಮೇಘಾಲಯದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿವೆ.

ಖನಿಜಗಳು:

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಖನಿಜಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು, ಸಿಲಿಮನೈಟ್, ಲೈಮ್‌ಸ್ಟೋನ್, ಡೋಲೋಮೈಟ್, ಫೆಲ್ಸ್ಪಾರ್, ಕ್ವಾರ್ಟ್ಸ್ ಇವು ಪ್ರಮುಖ ಖನಿಜಗಳು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಸಿಲಿಮನೈಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೯೫ ಭಾಗ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು:

ಮೇಘಾಲಯ ಫ್ಲೈವುಡ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್, ದಿ ಅಸೋಸಿಯೇಟೆಡ್ ಬೆವೆರೇಜಸ್ (ಪ್ರೈ) ಲಿಮಿಟೆಡ್, ದಿ ಮೇಘಾಲಯ ಎಸೆನ್ಸಿಯಲ್ ಆಯಿಲ್ಸ್ ಆಂಡ್ ಕೆಮಿಕಲ್ಸ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್, ದಿ ಮೇಘಾಲಯ ಫೋಟೋಕೆಮಿಕಲ್ಸ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್, ದಿ ಕೊಮಾರಾಹ್ ಲೈಮ್‌ಸ್ಟೋನ್ ಮೈನಿಂಗ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್ ಇವು ಈ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಫ್ಲೈವುಡ್ ಮತ್ತು ಮದ್ಯ ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚಿರಾಪುಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಮೆಂಟ್

ಕಾರ್ಖಾನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅದರ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ೧,೬೫,೦೦೦ ಟನ್‌ಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮೇಘಾಲಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮವು ಹಲವಾರು ಪ್ರಗತಿಪರ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ:

‘ದೀಪದ ಕೆಳಗೆ ಕತ್ತಲು ಎಂಬಂತೆ’ ಎತ್ತರದ ಪರ್ವತಗಳು, ಆಳವಾದ ಕಣಿವೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಕೂಲಗಳಿದ್ದರೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ರಾಜ್ಯ ಹೊರರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯುತ್ ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಗಾರೊ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ನಂಗಲಬಿಬ್ರಾದಲ್ಲಿ ೭೫೦ ಮೆಗಾವ್ಯಾಟ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಥರ್ಮಲ್ ವಿದ್ಯುತ್ ಘಟಕ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಖಾಸಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ೨೫೦ ಮೆಗಾವ್ಯಾಟ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಘಟಕ ಯೋಜನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೈಡ್ರೋ ಮತ್ತು ಥರ್ಮಲ್ ವಿದ್ಯುತ್ ಮೂಲಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೫೦೦ ಮೆಗಾವ್ಯಾಟ್ ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿದೆ. ಸದ್ಯ ಐದು ಹೈಡಲ್ ವಿದ್ಯುತ್ ಘಟಕಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಉಮಿಯಾಮ್ ಹೈಡಲ್ ಯೋಜನೆ, ಉಮತ್ರಮ್ ಹೈಡಲ್ ಯೋಜನೆ, ಮಿಂತಡು-ಲೆಷ್ಕಾ-೧ ಹೈಡಲ್ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸುನಾಪಾನಿ ಮೈಕ್ರೋ ಹೈಡಲ್ ಯೋಜನೆ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಏಷ್ಯಾದ ಮಾದರಿ ಗ್ರಾಮ

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಿಂದ ೯೦ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ 'Mawlynnong' ಎಂಬ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯವಾದ ಗುಡ್ಡಬೆಟ್ಟಗಳು ಕಣ್ಗನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಹಚ್ಚ ಹಸಿರಿನ ಕನೈಯ ಮೇಲೆ ಹಿಮವೆಂಬ ದುಪ್ಪಟ ಹೊದಿಸಿದಂತೆ ಮಂಜು ತೇಲುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಹಳ್ಳಿ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಪೂರ್ವ ಖಾಸಿಹಿಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಸ್ವಚ್ಛಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮಾತಾಂತರಗೊಂಡಿರುವ ಸು ೯೬ ಖಾಸಿ ಜನಾಂಗದವರ ಮನೆಗಳು ಇವೆ; ಎರಡು ಚರ್ಚ್‌ಗಳು, ಹಲವು ಹೋಮ್‌ಸ್ಟೇಗಳು, ಅಂಗಡಿಗಳು ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿವೆ. ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿ ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಊಟ ವಸತಿ ಇಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯಧಾನಿ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ಗೆ

ಸರಿಸಮಾನಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರೇ ಮೂರು ತುಂಡು ಕೋಳಿ ಮಾಂಸದ ಫ್ರೈ ಅರ್ಧ ಪ್ಲೇಟ್ ಅನ್ನ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಮ್‌ಸ್ಟೇ ಮಾಲಕಿ ೧೫೦/- ರೂ ಬಿಲ್ ತಂದಿಟ್ಟಳು. ಸುಂದರ ನಗುವಿನ ಚೆಲುವೆಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಯಾಕೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. 'ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಸ್ಲಿ ಸರ್' ಅಂದಳು. ಸರಿ ಎಂದು ಉಂಡ ಊಟಕ್ಕೆ ತಕರಾರ್ಯಾಕೆ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟು ಬಂದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಮನೆಗೂ ಚಿಕ್ಕ ಸುಮಾರು ೨-೪ ಅಡಿ ಅಗಲದ ಸಿಮೆಂಟ್ ರಸ್ತೆ ಇದೆ. ಮನೆ ಸುತ್ತ ಹೂ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಹಸಿರಿನ ಮರಗಳು, ಅಲಂಕಾರಿಕ ಗಿಡಗಳು ಮುದ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೆ ದಡಿ(ಚುಟ್ಟಿ) ಸೇದುತ್ತಾ ಮದ್ಯ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಭಂಗಿ ಹೊಡೆದು ಅಮಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲ ಕಳೆಯುವ ಕೆಲವು ಗಂಡಸರು. ಸದಾ

ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವ ಹೆಂಗಸರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವೃತ್ತಿಕ್ರಗಳನ್ನು, ಅಚ್ಚರಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ತಲೆಯ ಹೇನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಬೆಳೆಯುತ್ತೀರಿ? ಎಂದು. ಆಕೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಹಿಂದಿ ಎರಡೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆಂಗಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಅಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಚಕೋತ ಮರ ಜೊತೆಗೆ ಭತ್ತವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು.

ಬರಿಗೈಲಿ ಬ್ಲೇಡ್ ಹಿಡಿದು ಪರಸ್ಪರ ಶೇವಿಂಗ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಿ.ಕಾಂ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ ರಿಬೊ ಮತ್ತು ಪೆಲೈವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. 'ರೇಜರ್ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು. "ಗೊತ್ತು ದುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಶೇವಿಂಗ್ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲವೇ? ಸರ್" ಎಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಮರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ನಾನು Fine ಎಂದು ಹೇಳಿ ಜಾರಿಕೊಂಡೆ. ನಾನು ಶೇವಿಂಗ್ ಮಾಡದೆ 4 ದಿನಗಳಾಗಿತ್ತು.

ಸಂಜೆ ಳ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಮವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಅಂಜಿದ ಜಿಂಕೆಮರಿಯಂತೆ ಓಡಿದವು. ನಿಂತ Prosperity, Therora, Elesesar, Bannp ಎಂಬ ನಾಲ್ವೈದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾಸ್ತರನಂತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ಅವರು ಬೆಳಗ್ಗೆ 8ಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಐದಾರು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು (ನನಗೆ ನಾವು ಚಿನ್ನೇನಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬೇಲೂರಿಗೆ 31-೧೦ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಅದೇ ರೀತಿ ಹೋಗಿ ಬುರತ್ತಿದ್ದ ನೆನಪಾಯಿತು). ಇನ್ನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಎಷ್ಟು

ದೂರ ಹೋಗಬೇಕು? ಅಂದೆ. 'ಶಿಲ್ಟಾಂಗ್' ಅಂದರು. ಅಂದರೆ ಮೂರುಗಂಟೆ ಪಯಣ? ಹೌದು ಶ್ರೀಮಂತರಾದರೆ ಹಾಸ್ಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಓದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ೧೦ನೇ ತರಗತಿಗೆ ಮುಗಿದ ಲೆಕ್ಕ. ನಾನು ಪಾಠ ಮಾಡುವ ಪದವಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಹುತೇಕ ೨ ಕಿ.ಮೀ. ಬರುವವರೂ ಸಹ ಬಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೂ, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೯.೩೦ರ ತರಗತಿಗೆ ಹತ್ತುವರೆ ಆದರೂ ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ ನೆಪ ಹೇಳುತ್ತಾ. ಒಮ್ಮೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಇವರ ಕಷ್ಟ ತೋರುವ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು.

ಇಡೀ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿದರೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕಸದ ತುಂಡು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಬಿದಿರಿನಲ್ಲಿ ನೇಯ್ದ ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದ ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಗಳು ಮೂಲೆಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡವು. ಬಂದ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್‌ನ್ನು ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಎಸೆದು ಹಳ್ಳಿಯ ಅಂದ ಕೆಡಿಸುವುದು ದೊಡ್ಡ ತಲೆ ನೋವಾಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಈ ಉಪಾಯ ಕಂಡು ಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಈ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಪರಿಸರ ಪ್ರೇಮಿ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕೇವಲ ಕಲ್ಲು, ಮರದ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಿದಿರಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಹೊಚ್ಚಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಆಸ್ಪರ್ ಶೀಟು ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಗೋಡೆಗೆ ಮರದ ಹಲಗೆ ಮತ್ತು ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆ ಟಿಣ್ ಅಂಟಿಸಿ ಬಣ್ಣ ಹೊಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಅಗ್ಗವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ತಂದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಮರಗಿಡಗಳನ್ನು, ಹೂಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಸಿ ಮನೆಗಳು ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮದವರೆಲ್ಲಾ ವಾರಕೊಮ್ಮೆ ಸೇರಿ ಊರ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಊರೊಟ್ಟಿನ ಕೆಲಸ/ಸೋಮವಾರದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡವೇ ತನ್ನತ್ತ ತಿರುಗಿ ನೋಡುವ ಹಾಗೆ, ಸ್ವಚ್ಛತೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಜಿಗಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಮುಖಂಡನಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಮಾತನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಯಾರೂ ಸಹ ಮೈಗಳ್ಳತನ ಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದ ಒಂದು ಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ನರೇಂದ್ರ ಮೋದಿಯವರು ಸ್ವಚ್ಛ ಭಾರತ ಆಂದೋಲನ ಆರಂಭಿಸುವ ಅದೆಷ್ಟೋ

ವರ್ಷಗಳ ಮುನ್ನವೇ ಈ ಮೌಲಿನಾಂಗ್ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಶ್ರಮವಹಿಸಿರುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಇದೊಂದು ಸ್ತೂತ್ಯಾರ್ಹ ಮತ್ತು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ.

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ನಾನು ಹೋಗಿ ಬಂದ ಒಂದು ವಾರಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನಿ ನರೇಂದ್ರ ಮೋದಿಯವರು ಆ ಗ್ರಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ತಂಗಲು ಹೊರಟಿದ್ದು ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ದೇವರ ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯಾನವನ (God's Own Garden) ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಈ

Mawlynnog, 'Pynursla' ಎಂಬ ವಿಧಾನಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸದ್ಯದ ಎಂ.ಎಲ್.ಎ. Shri Prestone Tyngsong ರವರ ಸಹಕಾರ ಕೂಡ ಇದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಊರು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಂತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೂಚನಾ ಪಲಕವೊಂದನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದು, ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಹೇಗೆ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ತಂದ

ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್, ಖಾಲಿ ಕವರ್‌ಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಾಗಲಿ ರಸ್ತೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಯಾಗಲಿ ಎಸೆಯಬಾರದು. ಬದಲಿಗೆ ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆ, ಕಾಗದದ ಚೂರು ಮುಂತಾದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕರಗಬಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಬಿದಿರಿನ ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಯೊಳಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಾಕಬೇಕು. ಆ ಗ್ರಾಮದೊಳಗೆ ಮದ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾದಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಟ್ಟಭಾಷೆ ಮತ್ತು ದುಷ್ಟ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಹ ನಿಷೇಧಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಹಳ್ಳಿ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇಡೀ ಏಷ್ಯಾಖಂಡದಲ್ಲಿಯೇ 'ಸ್ವಚ್ಛ' ಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರುವವು Mawlynnog ನಲ್ಲಿ ಪುಂಕಾನುಪುಂಕವಾಗಿ 'ಮ್ಹುಡಿ/ತಂಗುದಮ' (ದೊಡ್ಡ ಚುಟ್ಟ) ಎಳೆಯುವ

ಗಂಡಸರು ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ, ಕೂರಲೂ ಆಗದ ವಯೋವೃದ್ಧಿಯರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಮೇಘಾಲಯದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಂತಿತ್ತು.

ಭಾಷೆಗಳು

ಮೇಘಾಲಯ ಭಾರತದ್ದೇ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವಾದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಿರುವುದು ಅಶ್ಚರ್ಯ. ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರು ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಸಿ ಮತ್ತು ಗಾರೊ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಖಾಸಿ ಇದು ಆಸ್ಟ್ರೊ ಏಷಿಯಾ ಭಾಷೆಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಇಂಡೋ-ಆರ್ಯನ್ ಭಾಷೆಗಳಾದ ನೇಪಾಳಿ, ಬಂಗಾಲಿ ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಮಿಗಳಿಂದಲೂ ಖಾಸಿ ಭಾಷೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವ ಹೊಂದಿದ್ದು ಹಲವಾರು ಪದಗಳನ್ನು ಎರವಲು ಪಡೆದಿದೆ. ಆದರೆ ಖಾಸಿ ಭಾಷೆ ತನ್ನ ಆರಂಭಿಕ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅಕ್ಷರಲಿಪಿ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊನ್-ಖೈರ್ ಕುಟುಂಬದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ಕೆಲವೇ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಸಿ ಭಾಷೆ ಸಹ ಒಂದು. ಗಾರೊ ಭಾಷೆ ಬೊಡೊ ಭಾಷೆಯೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಜನರು ಮಾತನಾಡುವ ಗಾರೊ ಭಾಷೆ, ಆ'ವೆ, ಚಿಸಾಕ್, ಆ'ಬೆಂಗ್, ಗಾಂಚಿಂಗ್, ಕಾಮರೂಪ್, ಆ'ಚಿಕ್, ಡಾಕಾ ಮತ್ತು ಮಾಟ್ಟಿಯಂತಹ ಹಲವಾರು ಭಾಷಾ ಪ್ರಬೇಧಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಾತನಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಗಾರೊ ಭಾಷಿಕರಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಅತೊಂಗ, ಚಿಬೊಕ್, ರುಗಾ, ಮತಾಬೆಂಗ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳು ಗೊತ್ತಿವೆ. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಜೈನ್‌ತಿಯಾಳ್ ಹಿಲ್ಸ್ ಜನರು ಮಾತನಾಡುವ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆ ಇದೆ. ಈ ಭಾಷೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಖಾಸಿ ಭಾಷೆಯ ಪರಿವರ್ತಿತ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಖಾಸಿ ಭಾಷೆಯೊಂದಿಗೆ ಜೈನ್‌ತಿಯಾ ಭಾಷೆ ಸಹ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದು ಖಿನ್ರಿಯಮ್, ಭೊಯಿ, ಪನಾರ್ ಮತ್ತು ವಾರ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಕ್ಷರ ಅಗ್ಗ:

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಹ ಮಧ್ಯಮ ಹಂತದ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿ ಕೆಜಿಗೆ ಸೇರಿಸಲು ಕನಿಷ್ಠ 30 ಸಾವಿರ ಹಣ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ತಿಂಗಳ ಶುಲ್ಕ, ಸಾರಿಗೆ ಶುಲ್ಕ, ಯೂನಿಫಾರಂ, ಶೂ, ಬೆಲ್ಟ್, ಟೈ, ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ,

ಬ್ಯಾಗು, ಪುಸ್ತಕ ಅಂತ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿದ ಚೀಟಿಗಲ್ಲಾ, ಹಣ ಇರಲಿ ಬಿಡಲಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಕಟ್ಟಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ 'ನಾಳೆ ಸೇರಿಸಲ್ಲ' ಎಂಬ ಬೆದರಿಕೆ. ಆದರೆ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ೨೦೦೦ ರೂ ಫೀ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಅನುಕೂಲತೆ ಮತ್ತು ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ ೨೦-೩೦ರಷ್ಟು ಮತ್ತು ನಗರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ ೫೦ರಷ್ಟು ಜನ ವಿದ್ಯಾವಂತರಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ಶೇ ೫೦ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದುಳಿದವರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರದ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿದೆ.

ಯಾರು ಏನೇ ಓದಿರಲಿ, ಎಷ್ಟೆ ಪದವಿ ಪಡೆದಿರಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಗೌರವವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಯುವಕರು ತಲೆ ಕೂದಲನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದೊಂದು ಸಮಾನ ಕೆಲಸವೇ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೊಲ ಗದ್ದೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ 'ಮುಯ್ಯಾಳು' ಬಂದ ಹಾಗೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದರೆ ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವುದಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ಬಹುತೇಕ ಯುವಜನತೆಗೆ ಅವರವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆಲಸ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚನೆಯ ದರಪಟ್ಟಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ತಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಸು ಹಾಕುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಸಾದ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಭಾಷಣಕಲೆ, ನಾಯಕತ್ವದ ಗುಣ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಯುವಜನತೆಗೆ ಹೇಳಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲವೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಸೀದಿ, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಚರ್ಚೆಗಳು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸ.

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ ನಗರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳಿವೆ. ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ, ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಚಿವಾಲಯವು ಏಳನೆಯ ಭಾರತೀಯ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣಾ ಕೌಶಲ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ (ಐಐಎಂ) ಏಳನೆಯ ವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಶಿಲ್ಲಾಂಗನಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ಭಾರತೀಯ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿದ್ಯಾಲಯವು ೨೦೦೮ರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ.

ನಾನು ಆಧುನಿಕ ಅಲೆಮಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ನಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಲಯ ಸುತ್ತತೊಡಗಿದಾಗ ಶಾಲಾಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಬಲು ಅಪರೂಪ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇವತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಮದ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಹಣಗಳಿಸುವ ದೊಡ್ಡಮಾರ್ಗಗಳಾಗಿರುವುದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಮದ್ಯದ ಅಂಗಡಿಗಳಿವೆ ಆದರೆ ತೆರಿಗೆಯಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು ಶೇ ೬೦ರಷ್ಟು ಬೆಲೆ ಕಡಿಮೆ. ಇರಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಹೆಂಡದ ವಿಷಯ ಬೇಡ.

ಹತ್ತಾರು ಕಿಲೋ ಮೀಟರ್‌ಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಲೋಯರ್ ಪ್ರೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಅಥವಾ ಹೈಯರ್(ಅಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪರ್ ಪ್ರೈಮರಿ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ) ಪ್ರೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಬಹುತೇಕ ಅಷ್ಟು ದೂರವನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ನಡೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹಳ್ಳಿ ಶಾಲೆಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಮಳೆ ಇರಲಿ ಬಿಸಿಲಿರಲಿ ಭತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ನಡೆದೇ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೆ ಸ್ಕೂಲ್ ಬಸ್ಸುಗಳಾಗಲಿ ಗೂಡ್‌ಗಾಡಿಗಳಂತೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಆಟೋಗಳಾಗಲಿ, ಖಾಸಗಿ ವಾಹನಗಳಾಗಲಿ, ಸಾರಿಗೆ ಬಸ್‌ಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ೨ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರ ಶಾಲೆ/ಕಾಲೇಜು ಇದ್ದರೂ ವಾಹನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಸೈಕಲ್ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ಕೂಟರ್ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ 'ಹೋಗೋದೆ

ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ಹಠಮಾಡುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಬೆಳೆಸುವ ರೀತಿ, ಪರಿಸರ, ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ಹೋಲಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ.

ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ, ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶುಭವಾದ ಸಮವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿ ನಾಜೂಕಿನಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭ ಆಗಿರುವ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮಿಷನರಿಗಳ ಶಾಲೆಯ ಶಿಸ್ತಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಅಲ್ಲದೇ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೇ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಶಾಕಿರಣವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಈ ಎರಡೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಧೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸದಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಮೇಘಾಲಯದ ಬಹುಪಾಲು ಜನಾಂಗ ಇಂದಿಗೂ ಆ ದಟ್ಟ ಅರಣ್ಯದೊಳಗಿನ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈಗಲೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ವ್ಯಾಸಾಂಗದ ನಂತರ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ತಾಸು ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬರುವ ಬಸ್/ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಯಣಿಸಬೇಕು. ಅದು ತುಂಬಾ ಶ್ರಮದಾಯಕ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರಲ್ಲ ಅನ್ನುವುದೇ ಪೋಷಕರ ಸಮಾಧಾನ. ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯದವರೂ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವರ್ಗಾವಣೆ ಮತ್ತು ತೇರ್ಗಡೆ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ಹಿಡಿದು ಬರುವ ಕೆಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಏನೂ ಕಲಿತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ದಾಖಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪೋಷಕರ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ಅಸಹಕಾರದಿಂದ ಶಾಲೆಗಳು ತೆರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತೀರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಇದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ನಮಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯ ಆದರೆ ನಾವೂ ಅಸಹಾಯಕರೇ. ಅಂದರೆ, ಕೆಲವರು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೂ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಶುರುಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದೂ ಅನಿವಾರ್ಯ” ಎಂದು ಹೆಸರೇಳಲಿಚ್ಛಿಸದ ಉಪನ್ಯಾಸಕರೊಬ್ಬರು ಅಳಲು ತೋಡಿಕೊಂಡರು.

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟ

ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯವೇ ಅಂತಹದ್ದು. ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಂಪನ್ನು ಹರಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಮನ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಗಳೂರನ್ನೇ ನೋಡಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಗತ ನೀಡಿ, ಅವರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಬೇಕಾದರೆ ಕನ್ನಡವನ್ನೇ ಮರೆತು ಅವರೊಟ್ಟಿಗೆ ಬೆರೆತು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನವರು.

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹನೀಯರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಘಾಲಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯವಾದಾಗ ಕರ್ನಾಟಕ ಯೋಗನರಸಿಂಹ Botanical survey of India ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ದಾಖಲೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ|| ಪು.ತಿ.ನ. 1979 ಮಗಳು ಶಾಂತಾ ಮತ್ತು ಅಳಿಯ ಎನ್.ಎಸ್. ರಂಗಾಚಾರ ದಂಪತಿ ೩೦ ಸುಮಾರು ವರ್ಷ ಅಲ್ಲಿ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡಿಗರು ಯಾರೇ ಹೋದರೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆತಿಥ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಊಟ ಉಪಚಾರ ನೀಡಿ ಆದರದಿಂದ ನೋಡಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಕನ್ನಡ ಸಂಘದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರೂ ಅದರ ಜಿ.ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂರವರ ಮಗ ಅಲ್ಲಿ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಭೂ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಡಾ|| ಹೆಚ್.ಎಸ್.ಎಂ. ಪ್ರಕಾಶ್‌ರವರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸುಮಾರು ೩ ವರ್ಷ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಸಂಘವನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರೂ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅನೇಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಘಾಲಯದ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಕನ್ನಡ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ೨೫ ವರ್ಷ ತುಂಬಿದಾಗ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಕನ್ನಡ 'ಬೆಳ್ಳಿ ಮೇಘ' ಎಂಬ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ ಹೊರ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ 2005ರಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆರೆದ ಸಂಘ ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಕನ್ನಡಿಗರಿರುವುದರಿಂದ ಸೊರಗಿರುವುದು ಖೇದದ ಸಂಗತಿ ಎಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಕವಿ, ನಾಟಕಕಾರ ಡೆಸ್ಕಾಂಡ್ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈಗಲೂ NEHU(North East Hills University) ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿರುವ ಡಾ.

ರಾಮಾನುಜಮ್ ಕನ್ನಡದ ವಾಹಿನಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ; ಕನ್ನಡದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಾರೆ.

(NEHU ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ || ರಾಮಾನುಜಮ್ ಜೊತೆ ಲೇಖಕ)

ಕನ್ನಡಿಗರೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು. ಹಲವು ವರ್ಷಗಳು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಕನ್ನಡ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಅವರು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಲೇ ಬೇಕು. ನಾನು ಫೋನ್ ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದೆ, ಪರಿಚಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಅವರೇ 'ಹೊರಟಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನಾನು ತಂಗಿದ್ದ ಹೋಟೆಲ್‌ಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದಿರುವ ಆರ್ಚಿಡ್ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಬಳ್ಳಿಗಳು, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಅವು ಹಲವಾರು ತಿಂಗಳು ತಾಜಾವಾಗಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದರು. ಸುಮಾರು ೯೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದೊಳಗೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿಸಿದರು.

ಅದರ ಬಹುತೇಕ ವಿಭಾಗಗಳ ಕಟ್ಟಡದೊಳಗೆ ಬಹು ಮಹಡಿಗಳನ್ನು ಏರಲು ಮರದಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ಗೋಡೆಗೆ ಸಹ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮರದ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ

ತರಗತಿಗಳು, ಆಧುನಿಕ ಶೈಲಿಯ ಪೀಠೋಪಕರಣಗಳು, ಉಪನ್ಯಾಸ ನೀಡಲು ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಗೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಪ್ರೊಜೆಕ್ಟರ್‌ಗಳು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಆದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿದೆ.

ನಿಮಿರಿದ ರೋಮಗಳಂತೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಕಾಶದಡೆಗೆ ಛೂಬಿಟ್ಟಂತೆ ಕೂದಲು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಯುವಕರು. ನಾಚಿ ನೀರಾಗಿ ನೆಲ ನೋಡುವ, ಸುಂದರ ಬಿಳಿ ಬೆನ್ನು ಸವರುವ ಹಾಗೆ ಕೇಶ ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾಲೇಜು ಕನ್ಯೆಯರು. ಯುನಿವರ್ಸಿಟಿ ತುಂಬಾ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬಹುತೇಕರಿಗೆ ಹಿಂದಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಫಲಿತಾಂಶದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರೆ ಮೇಲುಗೈ ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಸುಮಾರು ೪೫೦೦-೬೦೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಈ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಈಗಿನ ಕುಲಸಚಿವರು S.K ಶ್ರೀವಾಸ್ತವ್‌ವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. School of Humanities, School of Life sciences, School of Physical Sciences, School of Social Sciences, School of Human and environmental Sciences, School of Economics Management and Information sciences, School of technology, School of Education. ಇವುಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ Chemistry, History, Geography, Political Science, Law, Library, Journalism, Electronics, Bio Medical Engineering, Energy Engineering, Distance Education ಹೀಗೆ 30ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ English, Hindi, Khasi ಮತ್ತು Linguistics ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಹುಭಾಷಾ ಪ್ರಿಯರಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತಸದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ:

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿರುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾಗಿ ಸಹ ಮೇಘಾಲಯ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕುವೆಂಪು, ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಮೇಲೆ

ದಟ್ಟ ಮಲೆನಾಡ ಪ್ರಕೃತಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿರುವಂತೆಯೇ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯವೇ ಮಲೆನಾಡಾಗಿರುವ ಅಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಕವಿಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮತ್ತು ಮರದ ಕಪಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಜೋಡಿಸಿರುವ ರೀತಿ, ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟುತನ ನೋಡಿ ಬೇಸ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಏಕೆಂದು ಗ್ರಂಥಪಾಲಕಿಗೆ ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆ. ಅದಕ್ಕವಳು 'ಮೇಡಂ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಸೀದಾ ಮುಖ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಾಧಿಕಾರಿಣಿ ಬಳಿ ಕರೆದೊಯ್ದಳು. ಹೆಸರೇಕಲು ಇಚ್ಛಿಸದ ಆಕೆ 'ಇಲ್ಲಿ ಓದುಗರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ನೂರಾರು ಕವಿ, ನಾಟಕಗಾರರು ಇದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಹಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟರು. ಅದರಲ್ಲಿ Dr. Barehai U Hamlet, Bareh Garlinwell, Buccieri, Chyne U EW, Shang Plalang, Dr. Khorakor Philomena, Laloo S.S, Joseph Morkha ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಬಹುತೇಕ ಆಂಗ್ಲ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, Khasi (ಖಾಸಿ) ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. 'ಯಾಕೆ ಕವಯತ್ರಿಯರ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ ಲೇಖಕರ ಹೆಸರೇ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವವರು ಮಾತ್ರ ಬರಿ ಹೆಂಗಸರೇ ಇದ್ದೀರಿ?' ಅಂದೆ. "ಇಲ್ಲ ಹಾಗೇನಿಲ್ಲ ಕವಯತ್ರಿಯರೂ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಕಡಿಮೆ" ಎಂದು ನಾಚಿ ನೀರಾಗಿ ಸಹಾಯಕಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಳು. ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತಾ ಬಂದ ಕೆಂಪು ತುಟಿಯವಳು ಲೇಖಕಿ ಲೇಖಕಿಯರ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಳು ನಗುತ್ತಾ. ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಂದ ತಕ್ಷಣ ಆಕೆ 'ನಾನು ಬೇಲೂರೂ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ ನನಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಗೊತ್ತು' ಅಂದಳು. ನನ್ನದು ಬೇಲೂರೇ ಅಂದಾಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಪ್ತಳಾದರು ಸುಂದರವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದ್ದ ಕೆಂದುಟಿಯ, ಬಾಯ್‌ಕಟ್‌ನ ಮಿಡಿ ಧರಿಸಿದ್ದ ಸುಮಾರು ೫೫ ರ ಹರೆಯದ ಗ್ರಂಥಾಲಯಾಧಿಕಾರಿಣಿ. (ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಹೊಯ್ಸಳರ ಅರಸ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಮನದಲ್ಲೆ ಸಲಾಮ್ ಹೇಳಿದೆ).

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಲ್ಲಿ ವಾಸವಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಯ ಮನೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನತ್ತಿ ತಲುಪಿದಾಗ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತಾಗಿತ್ತು (ಅಲ್ಲಿ ಸಂ ೬ ಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ

ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಬಹುತೇಕ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಮಲಗುತ್ತಾರೆ) ಆದರೆ ಅವರು ಮನೆಗಿನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದು ಒಂಬತ್ತುವರೆವರೆಗೆ ಕಾಯ್ದು ವಾಪಾಸ್ ಹೊರಡುವವನಿದ್ದೆ. ಕಾರೊಂದು ಅವರ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಚಾಲಕ ಇಳಿದ. ಕಾರಿನ ಒಳಗೆ ಇಣುಕಿ ನೋಡಿದೆ ನನ್ನಾಸೆಯ ಕವಿ, ನಾಟಕಗಾರ, ಅನುವಾದಕ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು 75ರ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಜ್ಜ “Who are you? What do you want?” ಅಂದರು ಗಡುಸು ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ. ನಾನು ‘L.H. ಪಡೆ(Pde) ಸರ್ ಬೇಕು’ ಅಂದೆ. ‘ಯಾಕೆ?’ ಅಂದರು ಹೋದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ, ‘ನಾನೆ’ ಎಂದು ಸುಸ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಮನೆ ಒಳಗೆ ಕರೆದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಒಂದು ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಸಂಘದ ಮೀಟಿಂಗ್ ಇದ್ದದರಿಂದ ತಡವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಹೇಳಿದರು.

೩೫ರ ನನ್ನನ್ನೂ ನಾಚಿಸುವಂತಿದ್ದ ೭೯ರ ಹರೆಯದ ಲವಲವಿಕೆಯ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಇದ್ದು ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಯೋಚನೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಂಟು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೇನಿಲ್ಲ ಅಂದರು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಯುವಜನತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ನೋವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡೆ. ಅದಕ್ಕವರು ‘ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗಿಲ್ಲ ಈಗಲೂ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ದೂರದರ್ಶನ ವಾಹಿನಿಗಳು ಒಂದೆರೆಡು

ಇವೆಯಾದರೂ ಅವೂ ಕೂಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಸದ್ಯ ಅಂತಹ ಆತಂಕ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡರು.

ಇವರು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾದರೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಖಾಸಿ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಅವರದು. ಅಲ್ಲದೆ Kibiria U Satar, Ka Khun Balajah, Ka Bih, U Raimon bad ka Dashisha, Tang Maphi Khun Baield, U Moolong, Yn Map?, Kema Ka 'Genna', Ki Khung Jongtip Kyllum, Ka Mahabharata, Ka Ramaiana, Upanishad, Ka Law Lyngodoh Mawphalang, The Secred Forest of Mawphlang, Biria, U Lyoh ka Byrngut. Shi hara ki Sawangka, Bhagavad Gita, Shi dorjon ki Skut Biria, Ki Lum Suhkhun ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಕೆಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುವಾದಗಳು NEHU ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯವಾಗಿಯೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿವೆ. ಇವರ ಐದು ಕೃತಿಗಳು ಚಲನಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದು, ನಾಟಕ, ಜಾನಪದ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ದೂರದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿವೆ.

ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯಾದ ಶ್ರೀ ಎಲ್.ಹೆಚ್. ಪಡೆ (Pde)ಯವರು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯ ಉದಯವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ೧೦ ವರ್ಷಗಳ ಮುಂಚೆಯೇ ಪಕ್ಕದ ಗುವಾಹಟಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಪಡೆದವರು. ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿ, ಭೂಮಿ ಅಳತೆ ಮತ್ತು ಇತ್ಯರ್ಥ ಪಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಭೂ ದಾಖಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಆಡಳಿತ, ಕಾನೂನು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಕ್ಷಣಾ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ೧೯೯೬ ರಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದರು. ಆದರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಪಾರ ಹೆಸರುಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಧನೆ ಗುರುತಿಸಿ 'ಖಿಸಿ ಆಥರ್ಸ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಅವಾರ್ಡ್', 'ಪ್ರಸಾರ ಭಾರತಿ ಅಭಿನಂದನಾ ಪ್ರಶಸ್ತಿ', 'ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಗುರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ', 'EBIK ಅವಾರ್ಡ್' ಬಂದಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಸಂಘ

ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಈವರೆಗೂ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಕೂಡಾ ಲಭಿಸಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕೇಳಿದರೆ ಭಾರತದ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆಯೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಬೇಕು. “ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆ” ಎಂಬುದು ಇವರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಪ್ರಶ್ನೆ.

ಕವಿಗಳು:

ಕವಿ/ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲೇ ಹೋದರೂ ಒಳ್ಳೆ ಹೆಸರಿದೆ. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರದ ಜುವಾಯ್ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂತ ಅಡ್ಮೆನ್ಸ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾಗಿರುವ Stream let Decar ರವರ ಹೆಸರು ಅಲ್ಲಿನವರಿಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತ. ಮನೋರಂಜನೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಮಾಧ್ಯಮ ಬಂದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದುವುದರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಕುಂದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಖಾಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ‘Ki Sur Khasi’ ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನ ಹೊರತಂದಿರುವ ಕವಿ D.N.S. Wahrang ಮತ್ತು H.W. Stenರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಮನ ಗೆದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಸದಾ ಲವಲವಿಕೆಯ ಇವರೂ ಸಹ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಭಾವನೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡರು.

Dr. U. Soso Tham ಮೇಘಾಲಯದ ಮೇರು ಕವಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರದ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಸಮೀಪವೇ ಕಟ್ಟಿರುವ ಬೃಹತ್ ಕಲಾಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಕವನ, ಕಥೆ ಎಂದರೆ ಮೊದಲು ಹೇಳುವುದೇ ಈ Dr. U. Soso Tham ಹೆಸರು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದದವರಿಗೂ ಅವರ ಹೆಸರು ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿರುವ Nongkinriin ಮತ್ತು Desmond ರವರೂ ಸಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ತಾಗೋರ್:

ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯವು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರೂ, ನೋಬೆಲ್ ಪಾರಿತೋಷಕ ಪಡೆದ ಕವಿಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಗೋರ್ ಅವರು ಆಗಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಉತ್ತಮ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಇವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿವಿಧ

ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇತರರಂತೆ ಲೋಕಾರೂಢಿಯಾಗಿ, ಪ್ರವಾಸಿಗನಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಶಾಂತವಾದ, ನೀರವವಾದ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಮತ್ತು ಪೈನ್ ಮರಗಳಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾದ ಅರಣ್ಯದ ಮಧ್ಯೆ ಕುಳಿತು ಆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿನ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಗೋರ್‌ರವರು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಪಾದಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಅವರು ಜಲಿಯನ್ ವಾಲಾಬಾಗ್ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡ ದುರಂತದಿಂದ ಮನನೊಂದಿದ್ದರು. ಆ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿದ್ದ 'Knighthood'(Sir) ಬಿರುದನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲು ಈ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಕಟುವಾದ ಹೇಳಿಕೆ ರವಾನೆಯಾಯಿತು. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದಂತಾಗಿತ್ತು. (ಆದರೆ ಈಗಿನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಗೋರ್‌ರವರು ಏನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.)

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ತಾಗೋರ್‌ರವರ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹರಡಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆವೇಶದಿಂದ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಯಾವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೊಬಗು ಬಹಳ ಪ್ರಶಾಂತತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಅವರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಹೂಡಿ ತಾಗೋರ್‌ರವರ ಮೇರು ಕೃತಿಯಾದಂತಹ "The letters from Shillong" ಮೂಲಕ ಗಂಭೀರವಾದ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ಎರೆಡನೇ ಬಾರಿ ೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ತಗಾಂಗ್ ವಿಭಾಗದ ಸಹಾಯಕ ಆಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದ Kiron Chandra Dey ಅವರ ಆತಿಥ್ಯದ ಮೇರೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅವರ ನಿವಾಸವು Riblong ಸಮೀಪವಿದ್ದು ಮನೆಯ ಸುತ್ತ ಪೈನ್ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಮರಗಳು ಬೆಳೆದಿದ್ದು ವಾತಾವರಣ ಬಹಳ ಪ್ರಶಾಂತತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಆ ಪರಿಸರ ಅವರ

ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದಂತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅನೇಕ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಆ ಮನೆಯು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದೊಂದು ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನುವಾದಕ್ಕೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವರು ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು Sidli ಜನಾಂಗದ ರಾಜನ ಅತಿಥಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರ ಮತ್ತೊಂದು ಮೇರು ಕೃತಿಯಾದಂತಹ “Sesher Kabita” ಎನ್ನುವ ಲಾವಣಿ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಇದನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇರು ಕೃತಿ ಎಂದು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರ ಮನಸೂರೆಗೊಂಡ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರು:

ಆಸ್ತಿ ಅಥವಾ ಹಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ತಾಪವಾಗಿ, ಒಡಕುಂಟಾಗಿ ಧೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೂ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜೀವನ ಪರ್ಯಂತ ಹಗೆ ಸಾಧಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೆರೆಹೊರೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಹೋದರ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮೋಟಾರ್ ಸೈಕಲ್ ಕೊಂಡರೂ ಮನಸ್ಸು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಸಹೋದರರು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವರ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದ ಬೀದಿಯ ಪರಿಚಯಸ್ತನ ಮುಂದುವರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಹತ್ತಿರದವರ, ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗಳ ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಬೇರೆಯವರು ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಾಗಲೂ ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವ ಜಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೂ, ಪಕ್ಕದ ಬೀದಿಯವರು ಬಂದಾಗ ಈ ಬೀದಿಯವರೂ ನೆರೆಯ ಹಳ್ಳಿಯವರು ಜಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಈ ಹಳ್ಳಿಯವರೆಲ್ಲಾ ಒಂದಾಗುವರು. ಗಡಿ ಭಾಷೆ ಅಂತ ಬಂದಾಗ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲ ಒಕ್ಕೊರಲಿನ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತುವುದು, ದೇಶದ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ನಮ್ಮ ಸಣ್ಣ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಿ ‘ನಮ್ಮ ದೇಶ’ ಎಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು, ಇವೆಲ್ಲ ನನ್ನದು ನಾವು ನಮ್ಮತನ, ನನ್ನ ದೇಶ ಎನ್ನುವ ತುಡಿತ ಎದೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರತಿ ಬಡಿತದಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಸಾಮಾನ್ಯನೊಳಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇರಬೇಕಾಗುದು ಸಹಜ ಗುಣ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿರುತ್ತಾರೆ, ಪ್ರಪಂಚವೆ ತಲೆಕೆಳಗಾದರೂ ಇವರು ಮಾತ್ರ

ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಣೆಬರಹದ ಅಥವಾ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ನಿರುಮ್ಮಳವಾಗಿದ್ದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಏನೂ ಸಾಧಿಸಲಾರದವರು ಒಳ್ಳೆಯವರ ಅಮಾಯಕರ ಸೋಗಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾರಲ್ಲ ಹಾಗೆ.

ಇರಲಿ ಈ ದೇಶ ನಮ್ಮದು, ನಾವು, ನಮ್ಮವರು ಎಂದಾಗ ಬಹುತೇಕರ ಮನೋಭಾವ ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇರದಿದ್ದರೂ ಅನಿವಾರ್ಯ ಆದಾಗ ಬದಲಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಅದರ ನಡಿಗೆಗೆ ಹೆದ್ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲ ಹಾಗೆ.

ಬ್ರಿಟೀಷರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿ ಒಡೆದು ಆಳುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಾಕ್ಷಣ ಅವರನ್ನು ದೇಶದಿಂದ ತೊಲಗಿಸಲು ದೇಶದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯಲ್ಲೂ ದಂಗೆ ಎದ್ದು ಹೋರಾಡಿದ ವಿಷಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದೆ.

ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಬಹುಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷಲೀಯರು ತಮ್ಮದೇ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವುದನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಈಗಲೂ ಕೆಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಉಸಿರುಗಟ್ಟುವ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಗೂಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತಿದ್ದ ಮೇಘಾಲಯದೊಳಗೂ ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನೂರಾರು ಹೋರಾಟಗಾರರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ, ಮಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರೆಂದರೆ; ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ U.Tirotsing ಇವರು ೧೭ ಜುಲೈ ೧೮೩೪ರಲ್ಲಿ ವೀರ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು.

ಜಯಂತಿಯಾಸ್ ಹಿಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ U Kiang Nongbah ಇವರು ಡಿಸೆಂಬರ್ ೩೦, ೧೮೬೨ರಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು.

ಗಾರೋ ಹಿಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ Pa-togan sangma S ಇವರು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೨, ೧೮೭೨ರಲ್ಲಿ ವೀರ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ಹೀಗೆ ಅನ್ಯರ ವಿರುದ್ಧ ಕಾಡಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರೂ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಒಗ್ಗಟ್ಟುತನವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲ ಬಂದಾಗ 'ಹಗ್ಗ ಕೂಡ ಹಾವಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತದೆ'. ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಕೂಡ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ದುಮುಕಿದ್ದೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಅನ್ನಬಹುದು.

ಮೊ ಮೊ

ಈ ಮೊಮೊಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯದಿದ್ದರೆ ಮೇಘಾಲಯ ಪ್ರವಾಸವೇ ಅಪೂರ್ಣ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೂರ್ಮಾಲ್ಕು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ್ದು ಮೊಮೊಗಳೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಚಿಕನ್ ಮಟನ್ ಪೀಸ್‌ಗಳ ತರಾವರಿ ಡ್ರೈ, ಫ್ರೈ ಲಿಸ್ಟ್ ಹೇಳಿ ಕೊನೆಗೆ ಮೊಮೊ ಅಂದ. ಹೆಸರೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆಯಲ್ಲ ಕೊಡು ಒಂದು ನೋಡುವ ಅಂದೆ. ಒಂದು ಕೊಡಲ್ಲ ೧ ಪ್ಲೇಟ್ ಕೊಡ್ತೀನಿ ಅಂದ. ಸರಿ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಪಡೆದೆ. ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಹ್ಯ ಅನಿಸ್ತು. ನೋಡೋದಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿಲ್ಲಿನ ಕರ್ಜಿಕಾಯಿಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಇದ್ದರೂ ರಕ್ತ ಹೀರಿದ ಜಿಗಣೆ ಮುಟ್ಟಿದಂತಾಯ್ತು. ಬಿಡೋಣ ಅಂದ್ರೆ ದುಡ್ಡು ಕೊಡ್ಲೆಬೇಕು ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ 'ಚಿಕನ್'ದು ಅಂತ ಹೇಳಿ ಬಾಯಿ ನೀರೂರೊ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಸಿರು ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಚಟ್ನಿ ಅದ್ದಿಕೊಂಡು 'ಶಿವಾ' ಅಂತ ಬಾಯ್ಗಿಟ್ಟೆ, ನಾನಂದುಕೊಂಡಂತೆ ಹಿಂಸೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಅದ್ಭುತ ರುಚಿಯೇ ಸಿಕ್ಕು. ಮೊದಲ ದಿನವೇ ಎರಡು ಪ್ಲೇಟ್ ಬಾರಿಸಿದೆ. ಅನಂತರ ಸಿಕ್ಕಾಗೆಲ್ಲ ಮೊಮೊಗಳೆ. ಆದರೆ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರದ ಪೊಲೀಸ್ ಬಜಾರ್‌ನ ರಸ್ತೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ರುಚಿ ಮತ್ತಾವ ದೊಡ್ಡ ಹೋಟೆಲ್‌ಗೆ ಹೋದರೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವುದೊಂದೆ ವಿಪರ್ಯಾಸ.

ಒಬ್ಬ ಹೋಟೆಲ್ ಭಟ್ಟನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ 'ಏನಿಲ್ಲ ಸರ್ ತುಂಬಾ ಸುಲಭ. ಬೋನಾಲೆಸ್ ಚಿಕನ್ ಅಥವಾ ಮಟನ್ನನ್ನು ಮಸಾಲೆ ಹಾಕಿ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಮೈದ

ಮಿಶ್ರಿತ ಹಿಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಹೂರಣದ ರೀತಿ ತುಂಬಿ ಇಡ್ಲಿ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸೋದು ಅಷ್ಟೆ' ಅಂದ.

ನಾನು ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಹೆಸರು ಕೇಳಿಯೇ ಮೂಗು ಮುರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಏನ್ಮಾಡೋದು 'ಕತ್ತೆ ಬಲ್ಲೆ ಕಸ್ತೂರಿ ಘಮವ.....'

ನನ್ನದೊಂದು ಕೆಟ್ಟ ಚಾಳಿ ಎಲ್ಲೇ ಹೊರಗಡೆ ಹೋಗಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಶೇಷ ಅಡುಗೆ ಏನಿದೆ ಅದರ ರುಚಿ ನೋಡೋದು. ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆ ಕಾದ ಸರಳಿಗೆ ಮಸಾಲೆ ಸವರಿದ ಮಾಂಸದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ಕೆಂಪಗೆ ನಿಗಿನಿಗಿ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಂಡದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ಏನು? ಎಂದು 'ಇದೇ ಸರ್' ಅಂತ ತೋರಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿ 'ಇವರು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಅರ್ಧ ಘಂಟೆ ಕಾಯುವುದಾದರೆ ಕೊಡ್ತೀನಿ' ಅಂದ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರೋಕೆ ಅರ್ಧ ದಿನ ಕಳ್ಳಿದ್ದೀನಿ ಇನ್ನು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಕಾಯಕೇನು ಕೊಡು ಅಂದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಗನೆ ಕೊಟ್ಟು. ಅದೂ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಪೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಿಂದೆ. ಬಲು ರುಚಿಯಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಪೀಸಿಗೆ ೨೫/- ರೂ ಅಷ್ಟೆ ಅಂತ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಏಳೆಂಟು ತುಂಡುಗಳನ್ನು ತಿಂದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಕೇಳಿದೆ ಇಷ್ಟು ರುಚಿಯಿದೆಯಲ್ಲ ಯಾವ ಮಾಂಸ?. 'Pork', ಅಂದ. ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲ್ಚಿತ್ತೆ. ಅನಂತರ ಹೋಟೆಲ್‌ಗೆ ಹೋದ ತಕ್ಷಣ ಅಲ್ಲಿ ಏನೇನಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಥವಾ ಮೊದಲೇ ನೇತು ಹಾಕಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆಹಾರದ ಪಟ್ಟಿ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮೇಘಾಲಯದ ಜನತೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೆಂದರೆ, ಹೋಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಅಡುಗೆ ದನದ ಮಾಂಸವೋ, ಹಂದಿ ಮಾಂಸವೋ, ಕತ್ತೆ ಮಾಂಸವೋ, ಕೋಳಿಯೋ, ಕುರಿಯೋ ಒಟ್ಟು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬೋರ್ಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸದೊಟ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಡ್ರೈವರ್ ಜೂನ್ ಮೂಗಿನಿಂದ ಆಡುವ ಭಾಷೆ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಮೊಬೈಲ್ ತೋರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಇದು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತೆ ಅಂತ. ನಾನು ಒಂದು ಹೋಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದೆ ಅರ್ಧ ಕೆ.ಜಿ. ೨೦೦/- ರೂ. ಅಂದರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಫ್ರೈ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂತು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ಗಂಜಿಗರೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ

ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನೋಡಿಯೇ ಅಸಹ್ಯ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾನು, ಹಾಗೆ ಜಾರಿ ಕೊಂಡೆ. ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ನಾರಿಯರ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ರೇಷ್ಮೆ ಹುಳಗಳು ಅಲ್ಲಿ ತಾವೆ ಮಸಾಲೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಗಿರಾಕಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಟ್ಟೆಯಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ವಾಡಿ ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆಗಳ ಗಿರಾಕಿಗೆ ಕಾಯ್ದಂತೆ. ಸಿಕ್ಕಸಿಕ್ಕ ಕಾಡು ಮೃಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಮಿಕ್ಕಗಳಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನವರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದಲೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಗಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಾಗಿ, ಆರೋಗ್ಯವಂತರಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಕಲಕಲಾ ವ್ಯಸನಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆನೋ ಅನಿಸಿತು.

ಕವಿ ಗೆಳೆಯರಾದ ಯೋಗೀಶ್ ಮಾಸ್ತರ್ ಹೇಳಿದ್ದ 'ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜನಾಂಗ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳಿದ್ದಾರಂತೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ' ಎನ್ನುವ ಮಾತು ನೆನಪಾಗಿ ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದೆ 'ಇಲ್ಲಾ ಸಾರ್ ಈ ನಮ್ಮ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳೇ!?' ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಬಹುಶಃ ಯಾರೋ ಹೊರಗಿನವರಿರಬೇಕು ವಿಚಾರಿಸಿ' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದವು.

(ಇನ್ನು ಒಂದೇ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಆ ಕುಟುಂಬದ ಸಹೋದರರೆಲ್ಲ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರಂತೆ ಅನ್ನುವ ಸುದ್ದಿಗೂ ಅಷ್ಟೆ. ಮದುವೆಯನ್ನೇ ನಿರಾಕರಿಸುವ ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಹೀಗಾಗುವುದುಂಟೆ. ಅಸಾಧ್ಯ ಅನಿಸಿತು.

ಕ್ವಾಂಯ್

ಮೇಘಾಲಯದ ಬೆಳ್ಳಗಿನ ಲಲನೆಯರ ತುಟಿಗಳು ತೊಂಡೆಹಣ್ಣನ್ನು ಮೀರಿಸುವಂತೆ ಕೆಂಪಗೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ೨-೩ ದಿನ ಕಂಡ ಬಿಳಿ ಹುಡುಗಿಯರ (ಅಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು- ಎಣ್ಣೆಗೆಂಪು ಆಥವಾ ಗೋಧಿ ಬಣ್ಣದ ಜನರೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲರೂ ಬಿಳಿಯರೇ) ತುಟಿಗಳನ್ನು ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಅನಂತರ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಅಜ್ಜಿಯರ ತುಟಿಗಳೂ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ಅದಕ್ಕೆ ಲಿಪ್‌ಸ್ಟಿಕ್ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರಣವಾದರೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ 'ಕ್ವಾಂಯ್'. ಕಾಲೇಜು ಕನ್ಯೆಯರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹೋಟೆಲ್ ನಡೆಸುವ, ತರಕಾರಿ ಮಾರುವ, ಅಂಗಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ, ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗುವ, ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುವ-ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ವಾಂಯ್ ಕೊಂಡು ಜಗಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಗಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಹುಡುಗಿಯರ ತುಟಿಬಣ್ಣದಂತೆ ಹಾಳುಗೋಡೆ, ಚರಂಡಿ ಪಕ್ಕದ ಕಾಂಪೌಂಡುಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ನವ್ಯ ಕಲೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದವು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಹೋಟೆಲ್ ಹಾಗೂ ಕೆಲ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂ ಮತ್ತು ಹಾಲನ್ನು ವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ವಾಂಯ್‌ಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಹೂವುಗಿತ್ತಿಯರಂತೆ ಕ್ವಾಂಯ್‌ಗಿತ್ತಿಯರು ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಂದಹಾಗೆ ಈ ಕ್ವಾಂಯ್ ಎಂದರೆ ಬಹಳ ರಸಭರಿತ ತಿನಿಸೇನಲ್ಲ. ಒಂದು ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯನ್ನು ಉದ್ದುದ್ದ ಸೀಳಿ ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ೨ ಚೂರು ಹಸಿ ಅಡಿಕೆ ಹಾಕಿ ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ ತುಸು ಹೆಚ್ಚೆ ಸುಣ್ಣ ಹಾಕಿ ಒಂದು ಬೀಡ ಕವರ್‌ನೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಅದೇ 'ಅಸ್ಸಿ' ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ವಾಂಯ್. ಅವರವರ ನಾಲಿಗೆಯ ತಾಕತ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸುಣ್ಣ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ಎಸೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಹುತೇಕರು ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತನ್ನು ಕೊಂಡು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಮುಗಿದ ತಕ್ಷಣ ಮತ್ತೊಂದು ಬೇಕಲ್ಲ.

ಹಣ್ಣಿನಿಂದ ಎಣ್ಣೆಯವರೆಗೆ

ದುಡಿಯುವ ಹೆಂಗಸರದು ಶ್ರಮಜೀವನವಾದರೆ ಗಂಡಸರ ಕಥೆಯೇ ಬೇರೆ. ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹೊರಗಡೆ ದುಡಿದು ಅಥವಾ ಮನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ, ಕ್ವಾಂತ್ಯಾಂತಹವುಗಳಿಗೆ ಮೊರೆಹೋಗದೆ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತೇಲುವುದನ್ನು ಜೀವನ ಎಂದು ಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಗಂಡಸರದು ನಾನಾ ಚಟಗಳು.

ಗಾಂಜಾ, ಧೂಮಪಾನ, ಮದ್ಯಪಾನ, ಬಂಗಿ-ಹೀಗೆ ನಾನಾ ವಿಧದ ಅಮಲಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವರು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೌಢಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೀರಿಲ್ಲದವರೂ ರಾಜಾರೋಷವಾಗಿ ಬೀಡಿ ಎಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದವರಂತೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಅನೇಕ ಮಾದಕ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಬೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹೊಗೆ ಊದುವ ಕೊಳವೆ ಗಾತ್ರದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. (ಸ್ವಚ್ಛಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ರ ನೋಡಿ) ಅದರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರೆ 'ಮ್ಹಡಿ' ಎಂದು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ.

ದುಶ್ಚಟವನ್ನೆ ಹಾಸಿ ಹೊದೆಯುವ ಗಂಡಸರ ಮೇಲೆ ಬಹುತೇಕ ಹೆಂಗಸರು ಅವಲಂಬಿಸಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸ್ವತಃ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ; ಮಕ್ಕಳು ಗಂಡನನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ; ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಗಂಡಸರೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆದ ಅನಂತರ ಹೆಂಗಸರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬಟ್ಟೆ ತೊಡಬೇಕು, ಮನೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸಬೇಕು, ಆಸ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು, ಬೈಕ್ ಕಾರು ಕೊಂಡು ಐಶಾರಾಮಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಸೆ ಅಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮೀಣರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂದು ದುಡಿಯಬೇಕು ತಿನ್ನಬೇಕು ಬದುಕಬೇಕು ಅನ್ನುವುದೊಂದೆ ಮಂತ್ರ. ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಸಹ ಬಹಳ ಅನ್ಯೂನ್ಯತೆಯಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಅಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ಒಂದು ಜಗಳ ನೋಡಲಿಲ್ಲ, ಬೈಗುಳ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ, ಮುಖ ಸಿಂಡರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುವವರನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ, ಏನನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ ಸಿಡುಕುವವರೂ ಸಹ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ಪಾಡಿಗೆ ಸದಾ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಯಾರೂ

ಒತ್ತಡಕ್ಕೊಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ರಕ್ತದೊತ್ತಡ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆ ಖಾಯಿಲೆ ಬಹಳ ವಿರಳ. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಬಲು ಅಪರೂಪ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಡೇ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು. ಅಲ್ಲಿನ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಕಾಯಿಲೆಗಳೂ ಕಡಿಮೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗ ಹರಡುತ್ತವೆ ಅಷ್ಟೆ. ದೊಡ್ಡ ಕಾಯಿಲೆಗಳಾದ ಹೃದಯ ಅಥವಾ ಯಕೃತ್ ಸಂಬಂಧಿಯಂತಹ ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಬಂದರೆ ಶ್ರೀಮಂತರಾದರೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾ, ಬೆಂಗಳೂರು ಅಥವಾ ವೆಲ್ಲೂರು ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ಬದುಕುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವೇ, ಇಲ್ಲಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ವೆಚ್ಚ ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೃದಯಾಘಾತವಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ.

ಜೈನ್‌ತಿಯಾಗಳು, ಖಾಸಿಗಳು ಹಾಗೂ ಗಾರೋಗಳು ಮೇಘಾಲಯದ ಪ್ರಮುಖ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳು. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರು ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ಮ್ಯಾಟ್ರಿಲೈನಿಯಲ್) ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ, ವಂಶ ಮತ್ತು ಅನುವಂಶೀಯತೆಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಖಾಸಿ ಮತ್ತು ಜೈನ್‌ತಿಯಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಖಾ ಖಿದುಹ್(ಕಿರಿಯ ಮಗಳು) ಎಲ್ಲಾ ಸ್ವತ್ತಿನ ವಾರಸುದಾರಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಹೆತ್ತವರ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ವಿವಾಹವಾಗಿಲ್ಲದ ಸಹೋದರ, ಸಹೋದರಿಯರ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆ ಕಿರಿಯ ಮಗಳದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ, ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಅದರಲ್ಲೂ ತಾಯಿಯ ಸಹೋದರ(ಸೋದರಮಾವ) ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವತ್ತಿನ ಮಾರಾಟ, ಮದುವೆ ಮತ್ತು ಇತರೆ ವಿಚಾರಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆತನು ಪ್ರಮುಖನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಘಾಲಯದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಟುಂಬ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತವರು ಗಂಡು ಮಗು ಆಗಲೆಂದು ಆಶಿಸುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸರಾಸರಿಗಿಂತಲೂ ಶೇಕಡ 22ರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಇದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಧರ್ಮ:

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮಿಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಶೇಕಡಾ ೮೦ರಷ್ಟು ಜನ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಖಾಸಿ, ಗಾರೋ, ಜಯಂತಿಯಾ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿವೆ. ಬ್ರಿಟೀಷರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ 'ಮತಾಂತರ' ಎಂಬ ಅಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸುಮಾರು ಶೇ. ೮೦ರಷ್ಟು ಜನ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ಥಳೀಯರಲ್ಲಿ ಶೇ. ೯೦ರಷ್ಟು ಗಾರೋ ಮತ್ತು ಶೇಕಡಾ ೮೦ರಷ್ಟು ಖಾಸಿ ಜನರೂ ಕೂಡ ಇದೀಗ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುತೇಕರು ಅಪ್ಪಟ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂ, ಮುಸ್ಲಿಮ್, ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಿಯರು ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಖಾಸಿ ಮತ್ತು ಗಾರೋ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಗುಂಪುಗಳು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಹಳೆ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳನ್ನು ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕೆಲವರು ಎರೆಡೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೆಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಯವರ 'ಅವಳ ತೊಡುಗೆ ಇವಳಿಗಿಟ್ಟು ನೋಡ ಬಯಸಿದೆ.....' ಪದ್ಯ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಸಂಜೆ ಅಲ್ಲಿನ 'Soso Tham' ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ 'BOBBY CASH' ಎಂಬ ಸಂಗೀತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು 'Touching Lives' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಆಯೋಜಿಸಿತ್ತು. 'ಸಂತೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಗಂಟುಕಳ್ಳು ಬಂದು' ಅಂದಂಗೆ ನಾನು ಒಂದು ಗಂಟೆ ಮೊದಲೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಟಿಕೆಟ್ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ ನಾನು ಬರಬಹುದೆ?. ಅಚ್ಚ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಬರಬಹುದು ಸರ್ ಪ್ರತಿ Ticket ಗೆ ೧೦೦ ರಿಂದ ೫೦೦ ರೂಪಾಯಿ' ಅಂದ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಊಟ, ತಿಂಡಿ, ಕಾಫಿ ಕೊಡಿಸಿದರೂ ಅರ್ಧ ಮಿರ್ಚಿಗಳು ಖಾಲಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಅಂತಹದರಲ್ಲಿ ೫೦೦/- ರೂಪಾಯಿವರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಸಂಗೀತ ಆಲಿಸುವ ಆರಾಧಕರಿಂದರೆ ಅಂದರೆ ಮೆಚ್ಚಲೇಬೇಕು. ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಆಸನಗಳಿದ್ದ ಸಭಾಂಗಣ ಎಷ್ಟು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ನೋಡಬಿಡುವ ಎಂದು Ticket ಖರೀದಿಸಲು ಮುಂದಾದೆ. ನನ್ನ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ ನೋಡಿಯೇ 'ನೀವೆಲ್ಲಿಯವರು?' ಅಂದ. ಅವನಿಗೆ ನನ್ನ ವಿಳಾಸ ತಿಳಿಸಿ, 'ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದೆ' ಅಂದೆ. ಅವನು ಋಷಿಯಿಂದ ಹಸ್ತಲಾಘವ ಮಾಡಿ ಹಣ ಪಡೆಯದೆ ಒಳಬಿಟ್ಟ.

ಅಲ್ಲಿನ ಲೋಕಾರೂಢಿಯಂತೆ ತಲೆ ಕೂದಲನ್ನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಭೂ ಬಿಟ್ಟ ಯುವಕರ ತಂಡ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳೊಂದಿಗೆ ವೇದಿಕೆ ಏರಿ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಶುರು ಮಾಡಿದರು. ಬಹುಪಾಲು ಏಸು ಕ್ರಿಸ್ತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಹಾಡುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದವು. ಕೆ.ಎಸ್.ನ. ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಅಂತಹವರ ಅದ್ಭುತ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೇ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿಲ್ಲದ ನಾನು ಅಂತೂ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಕೂತು ಹೊರಬಂದೆ. ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ತುಂಬಿದ್ದ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದವರೆ. ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದು ಕೂಡ ಒಂದು ಚರ್ಚ್. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ವಾರಕ್ಕೆ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದಾದರೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಅನ್ನುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಗೀತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಂದೇ ಸಂಜೆ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಭಜನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಉಚಿತ ಪ್ರವೇಶ, ಜೊತೆಗೆ ರುಚಿಯಾದ ಪ್ರಸಾದ, ಕಿವಿಗಿಂಪಾದ ಲಘುಸಂಗೀತ. ಕೇವಲ ಶೇ ೮-೧೦ರಷ್ಟಿರುವ ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಬಹುತೇಕರು ಪಶ್ಚಿಮಬಂಗಾಳದಿಂದ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವವರು. ಇನ್ನುಳಿದಂತೆ ಕೆಲವೊಂದು ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುದ್ದೆಯ ಮೇಲೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವವರು ಇದ್ದರು. ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾವಂತರೆನಿಸಿದ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ಡಾಕ್ಟರ್ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲಸದ ಒತ್ತಡ ಇರುವವರು ಮನಃಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಲಂಚ ಪಡೆದವರು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ ಅನಿಸಿತು. ಹಾಗಂತ ಬಡವರೂ ಹೋಗುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಅಂತ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಡಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ 'ಸಂಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂಬ

ನಂಬಿಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಯಾರು ಎಲ್ಲೆ ಇರಲಿ ಅವರವರ ತನವನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅದೊಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಎನಿಸಿತು.

ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು:

ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜ್ಯ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಪೂರ್ವಿಕರಿಂದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಭಾರತದ ಮೂರು ಪೂರ್ವಿಕ ಶಿಖರದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಾದ Khasi, Jaintias ಮತ್ತು Garos ರ ಮೂಲ ಮೇಘಾಲಯ. ಈ ಮೂವರ ಉಗಮ ಸ್ಥಾನ ಒಂದೇಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಸಹ ಪರಸ್ಪರ ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಜಾತಿಯ ಮೂಲಭೂತವಾದಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅವರವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಪುರಾತನ ಕಥೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಹದಿಮೂರನೇ ಶತಮಾನದ ರಾಣೀ ಸಿಂಗಾ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಹತಕೇಶ್ವರತ್' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಿವಲಿಂಗವು ಜೈಂತಿಯಾಳ್ ಹಿಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂಬುದು ನಂಬಿಕೆ. ಜೈಂತಿಯಾಳ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾತನ ಮೇಘಾಲಯವಾಸಿಗಳು ಪೂರ್ವಜರ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವ ಹಾಗೂ ದುರ್ಗಾವಿಗ್ರಹಗಳು ಈಗಲೂ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮದವರು ಇದ್ದು ಹಲವಾರು ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವೆಂದರೆ ಖಾಸಿ (Khasi) ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರ Shad suk mynsiem ಮತ್ತು Shad Nongkrem. ಜಯಂತಿಯಾಸ್ (Jaintias) ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರ Ka Behdeinkhlam ಹಾಗೂ ಗಾರೋ (Garos) ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರ Wangala Dance. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ಈ ಮೇಲಿನ ಮೂರೂ ಜನಾಂಗದವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು

ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದೇ ಆದ ವಿಶೇಷತೆಯುಳ್ಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಅವರು ಯಾವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ಕ್ರೀಡೆ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಜೀವನದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವನೋತ್ಸಾಹ ಅಲ್ಲಿನ ಪರಿಸರದಂತೆ ಸದಾ ಹಸಿರಾಗಿದೆ.

ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ಸವಗಳು:

- Nongkrem:- ಖಾಸಿ ಪಂಗಡದವರು 'ಸುಗ್ಗಿ ಹಬ್ಬ'ದ ರೀತಿ ಐದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಈ Nongk ಉತ್ಸವ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಹಬ್ಬವಾಗಿದ್ದು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೇಕೆಯನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಭಾರೀ ಚಿನ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರು ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಡ್ರಮ್ಸ್ ಮತ್ತು ಪೈಪ್‌ಗಳೆಂಬ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ನೃತ್ಯದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಖಾಸಿ ಸಮಾಜದ ವೈಭವ ಮತ್ತು ಘನತೆ ಸೂಚಿಸುವ ಬೆಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಕಿರೀಟಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರ ಪ್ರಮುಖ ನೃತ್ಯ Ka shad mastieh ಆಗಿದೆ. ಅವರು ಮೆನ್‌ಧೋತಿ, ಪೂರ್ಣತೋಳಿನ ಅಂಗಿ, ಕಸೂತಿ ಮಾಡಿದ ತೋಳಿಲ್ಲದ ಕೋಟುಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂಡಾಸುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆ ಕವಚ ಮತ್ತು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಅವರ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಬಳಸಿ, ಸುಗ್ಗಿ ಹಬ್ಬ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ; ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೂ ಒಳಿತಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ.

- **Wangala** ಹಬ್ಬ: ಗಾರೋ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು

ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯುವ ಈ Wangala ಉತ್ಸವವನ್ನು ಸೂರ್ಯದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಸುಗ್ಗಿ ಹಬ್ಬದಂತಿದ್ದು, ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಎರಡನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾರೋ ಜನಾಂಗದವರು ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿಯೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲ ಬೆಳೆಯನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಧನ್ಯವಾದ ಹೇಳಿ ನಂತರ ತಾವು ಬೆಳೆದದ್ದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಹಾಸನದ ಸೀಮೆಯ ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮುಂಚೆ “ಹೊಸಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬ” ಎಂದು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬಳಸುವ ಮೊದಲು ದೇವರಿಗೆ ಎಡೆ ಇಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಈ ಹೊಸ ಅಕ್ಕಿ ಹಬ್ಬ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ, ಸ್ವಾರಸ್ಯತೆ, ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಅದು ಕೂಡ ಕ್ಷೀಣಿಸಿದೆ. ಇವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅದಂಪತನದ ಸೂಚನೆಯಾಗಿದೆ ಅನ್ನಬಹುದು.

ಆದರೆ ಮೇಘಾಲಯದ ಜನರು ಈಗಲೂ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯ ಸಂಗತಿ. ಗಾರೋ ಜನಾಂಗದವರು ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು, ವರ್ಣರಂಜಿತ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು, ಗರಿಗಳಿರುವ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಯುವಕ, ಯುವತಿಯರು ವಯೋವೃದ್ಧರು ಎಲ್ಲರೂ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ದಿನ ನಡೆಯುವ ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ನೂರು ಡ್ರಮ್‌ಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ, Dokka, Ajea, chambil ಮುಂತಾದ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ಥಳೀಯರೊಂದಿಗೆ ಲೇಖಕ

• **Behdienkhlam ಹಬ್ಬ:** ಜೈಂತಿಯಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಈ Behdienkhlam ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಂಗಾರಿನ ಸಮಯವಾದ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಿತ್ತನೆ ಮುಗಿದಿರುತ್ತದೆಯಾದ ಕಾರಣ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಡುವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಿತ್ತಿದ ಬೆಳೆಗಳು ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲ ದೊರೆಯಲಿ ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆ ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ ಈ ಹಬ್ಬದಿಂದ ಪೂರ್ವಜರ ಆತ್ಮಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ನಂಬಿಕೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಕಾಲರಾದಂತಹ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಹಬ್ಬದಿಂದ ರೋಗಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸಬಹುದೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಂತಹ ಮೂಢ ಆಚರಣೆಗಳು ದೇಶದ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿರುವುದು ಸತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ಭಾರತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿರುವ ದೇಶ' ಎಂದು ಕೂಡ ನಾವು ಬಡಾಯಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬಹುದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯುವ ಈ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರು ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಪೈಪ್ ಮತ್ತು ಡ್ರಮ್ಸ್ ವಾದ್ಯಪರಿಕರಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾ ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಂಶ:

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಎರಡು ಪ್ರಬಲವಾದ ಪೂರ್ವಿಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ವಂಶಗಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ, Monkhmer proto Austroid ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ Khasi, Jaintias, Bhoi, War ಹಾಗೂ Lyngngam ಮತ್ತು Tibeto-Burman ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಆಪ್ತೇಸ್ಪರಾದ ಪೂರ್ವ ಮೇಘಾಲಯದ Garo Hills ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ Achiks ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರವಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬಿಡದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ.

ಖಿಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಜಯಂತಿಯಾಳ್ ಜನಾಂಗದ ಮುಖ್ಯ ವಾದ್ಯಪರಿಕರಗಳು:

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆ ಆಭರಣಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಹಲವಾರು ವಿಶೇಷ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು ಇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವೆಂದರೆ:

Besli: ಇದೊಂದು ಏಳು ರಂಧ್ರಗಳಿರುವ ಬಿದಿರಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಕೊಳಲು

Tangmuri: ಇದು ಕೂಡ ಚಿಕ್ಕ ಏಳು ರಂಧ್ರಗಳಿರುವ ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ Clarionet. ನೋಡಲು ಬಂದೂಕಿನಂತೆ ಕೊಳವೆಯಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಶ್ವಾಸನಾಳದ ವಾದ್ಯವಾಗಿದ್ದು 'ಸಂಗೀತದ ರಾಶಿ' ಎಂದು ಈ Clarinoet ನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

Shawing ಮತ್ತು Sharati: ಇವು ಮೇಘಾಲಯದ ಗಣಿ ಬಿದಿರಿನಿಂದಲೇ ಮಾಡಿದ ಕೊಳಲು ಅಥವಾ ಶ್ವಾಸನಾಳದ ವಾದ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದು, ಸಾವಿನಂತಹ ಶೋಕಾಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

Mieng ,(ಸಾರಂಗ): ಇದೊಂದು ಬಾಯಿಯಿಂದ ನುಡಿಸುವ ಚಿಕ್ಕ ವಾದ್ಯವಾಗಿದ್ದು (Mouth organ) ಬಿದಿರಿನ ತುಂಡಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

Tangold: ಇದನ್ನು Dangold ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೊಳಲಿಗೆ ಸಮಾನಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ ನೋಡಲು ಗಿಡ್ಡವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ.

Shalamen (ತಾಳ): ಹಿತ್ತಾಳೆ ಹಾಳೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಈ ತಾಳಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಯಂತಿಯಾಸ್ ಜನಾಂಗದವರು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

Duiltara ಮತ್ತು Marything: ನೋಡಲು ಗಿಟಾರ್ ರೀತಿ ಇದ್ದು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಒಂದು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ತಂತಿಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಕಾಯುವಾಗ ಈ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

Maryngod: ಇದು ಸಹ ತಂತಿವಾದ್ಯವಾಗಿದ್ದು Violin ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು Khasi ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ Ka Bela ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Nakra: ಇದನ್ನು Bom ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಡ್ರಮ್‌ನಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ವಿವಿಧ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಲ್ಲದೆ ಉದ್ದ ತಬಲದ ರೀತಿಯ Ksing Shynrang, Ksing Kynthei, Ksing

padiaih, Ksing Diengphong ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಗಾರೋಸ್ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು:

ಇವರು ಸಹ ಬಿದಿರಿನ ಕೊಳಲನ್ನು Ollongma ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಹಿತ್ತಾಳೆ ತಾಳವನ್ನು kakwa ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ತಂತಿ ಮತ್ತು ಬಿದಿರಿನ ಕೊಳವೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ Chigring ವಾದ್ಯ ಹಾಗೂ ಬಿದಿರಿನ ಕೊಳಲನ್ನು ಸೀಳಿ ಮಾಡಿರುವ Dimchang/Kimjim, ಚರ್ಮದಿಂದ ಮಾಡಿರುವ ಒಂದು ಬದಿ ಬಡಿಯುವ Dam ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗೀತ ಪರಿಕರ ಅಲ್ಲದೆ Krama Natic, Kramnagra, Rang, Bangsi, Ollongma, Otekra, Adil/Singga, Chigring, Denggna ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಿದಿರು ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಬಹುತೇಕ ವಾದ್ಯಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಿದಿರು, ಮರ ಮತ್ತು ಚರ್ಮದಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಜನರು ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಕ್ರೀಡೆ, ಮನೋರಂಜನೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಟಿ.ವಿ. ಎಂಬ ಮೂರ್ಖ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದರೂ ಶರಣಾಗದಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ.

ಮೇಘಾಲಯದ ಜನತೆ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯುಳ್ಳವರು. ಅವರು ಯಾವುದೇ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿರಲಿ ಅವರವರ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಇತರರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವ ಹಿಂದೂ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದೆ ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾ ಮಂದಿರವಿದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಾನು ಹೋದಾಗ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರದ ಹೃದಯಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಪೆಂಡಾಲ್ ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಯುವಕರೂ ಇದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಶಿವ ಮಂದಿರ್, ಸಾತಿ ಮಂದಿರ್, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಅಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳಿಯರೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಯಾವುದೇ ಪಂಗಡವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಅಂತರ್ ಪಂಗಡಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆದಕದೆ ಭಜನೆ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವರು. ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ ಏನೂ ಅಲ್ಲ ಬಿಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದಿನನಿತ್ಯ ಸಿಗುವ, ಎದ್ದ ತಕ್ಷಣ ಮುಖ ನೋಡುವ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವರನ್ನೇ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಕೊಮ್ಮೆ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದೂ ಏನಾದರೂ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದರೆ. ಅದೇ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕ ಸಹ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕನ್ನಡ ನುಡಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ತಕ್ಷಣ 'ನೀವು ಕನ್ನಡದವರಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, "ಹೌದು ನಾವು ಬೆಳಗಾವಿಯವರು" ಎಂದರು. 'ನಾನು ಅಲ್ಲೇ ಹಾಸನದವನು, ಅಯ್ಯೋ ಕನ್ನಡ ಪದ ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯ್ತು ಎಂದು ಸಂತಸ ಪಟ್ಟೆವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಸಿಕ್ಕಾಗೆಲ್ಲ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಅವರ್ಣನೀಯ ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿಗಳು ಘಟಿಸಿದವು. ಇಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ, ಗಡಿ ಖ್ಯಾತೆ, ನೀರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸದಾ ದುಶ್ಮನ್‌ಗಳಂತೆ ದ್ವೇಷ ಕಾರುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ದೇಶ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರ ಹೋದಾಗ ಜಾತಿ ಮತಗಳೆಲ್ಲ ನೆನಪಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯ ನೆಲ ಬಿಟ್ಟು ಹಾರಬೇಕು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಂತ ಆಗಾಗ ಅನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರೀಡೆ:

ಮೇಘಾಲಯದ ಜನರು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರೀಡಾಪ್ರೇಮಿಗಳೂ ಹೌದು. ಫುಟ್ಬಾಲ್ ಅಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಮತ್ತು ಗಾಲ್ಫ್ ಆಟವನ್ನು ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಿಟೀಷರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಪೋಲೊ ಆಟವೂ ಸಹ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಗರದಲ್ಲಿ ಪೋಲೊ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣವಿರುವ ಕಾರಣ ಆ ಒಂದು ಬಡಾವಣೆಗೆ 'ಪೋಲೊ' ಬಡಾವಣೆ ಎಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವುದು ಅವರ ಕ್ರೀಡಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಣಕಾಸು

ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಭೂಸಂಪತ್ತನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಮೂಹದ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ರಾಜ್ಯದ Net State Domestic Product ಗಾಗಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೊಡುಗೆ

ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ. ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಕೃಷಿಯು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಇಳುವರಿ ಮತ್ತು ಅಸಮರ್ಪಕ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಡತನವಿದೆ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ, ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರಾದರೂ ಮಾಂಸ, ಮೊಟ್ಟೆ, ದವಸ, ಧಾನ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮೇಘಾಲಯ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ, ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ದೇಶದ ಇತರಡೆಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದುಳಿಯುವಂತಾಗಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಮೃದ್ಧ ಆಗರವಾಗಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಕಾಡುಪ್ರದೇಶ, ಸಮೃದ್ಧ ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಹಲವು ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಗಳಿವೆ.

ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣವು ಸೂಕ್ತಮಟ್ಟ ತಲುಪಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಕಳಪೆ ಮಟ್ಟದ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯವು ಈ ಸಮೃದ್ಧ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ತೊಡಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಗಾರೆ ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳು ಜೈನ್‌ತಿಯಾಳ್ ಹಿಲ್ಸ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ೯೦೦ (Month to date)ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸುಣ್ಣದಕಲ್ಲಿನ ಸಮೃದ್ಧ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಗಾರೆ ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯವು ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ. ಇಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಇದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನದಲ್ಲಿದೆ. ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಕೊರತೆ ಹಾಗೂ ಭದ್ರತಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹಿನ್ನೆಡೆಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ರಾಜ-ಕಾರಣ

ಭಾರತದ ಇತರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಂತೆ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಸಭೆಯುಳ್ಳ ಶಾಸಕಾಂಗವಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಶಾಸನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ೬೦ ಜನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಇಬ್ಬರು ಲೋಕಸಭಾ (ಸಂಸತ್ತಿನ ಕೆಳಮನೆ) ಸದಸ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಮತ್ತು ಟುರಾ ಸಂಸದೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ತಲಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸಂಸದರಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೇಲ್ಮನೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ರಾಜ್ಯದ ಔಪಚಾರಿಕ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮೇಘಾಲಯ ತನ್ನದೇ ಆದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯವು ಗುವಾಹಟಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿತ್ತು. ಗುವಾಹಟಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಚಾರೀ ಪೀಠವು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ೧೯೭೪ರಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಂದರೆ ೨೩-೩-೨೦೧೩ರಂದು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರದ ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು

ದೇಶದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನತೆಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ಮೇಘಾಲಯ ಹಾಗೂ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾಗದ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣ, ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡುವ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು.

ಆ ವಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಈಗಲೂ ಸಹ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಘರ್ಷಣೆ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಗೋಪಿನಾಥ್ ಬೊರ್ಡೊಲಾಯಿ ನೇತೃತ್ವದ ಉಪಸಮಿತಿಯೊಂದರ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇರೆಗೆ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಸರಳ ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ನೀಡಲು ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಆರನೆ ವಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಆರನೆಯ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಇಂದಿನ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ವಲಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಕೆಲವು ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಅಧಿಕಾರದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ಗಳ ರಚನೆಗಾಗಿ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಿತು. ಆರನೆಯ ವಿಧಿಯಡಿ ಈ ಸ್ವಯಂ ಅಧಿಕಾರದ ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ನಮೂದಿಸಿ ಸ್ವಯಂ ಅಧಿಕಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌(Autonomous District Council)ಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸಹ ನಮೂದಿಸಲಾಯಿತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ADCಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್ ಸ್ವಯಂ ಅಧಿಕಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್. ಗಾರೋ ಹಿಲ್ಸ್ ಸ್ವಯಂ ಅಧಿಕಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಹಾಗೂ ಜೈನ್ ತಿಯಾಸ್‌ಗಳ ಹಿಲ್ಸ್ ಸ್ವಯಂ ಅಧಿಕಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್.

ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಜನಾಂಗೀಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಗುಂಪುಗಳಾದ ಖಾಸಿಗಳು, ಜೈನ್‌ತಿಯಾಸ್‌ಗಳು ಹಾಗೂ ಗಾರೋಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇವು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಮೂರೂ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟ, ಪಂಗಡ ಮಟ್ಟ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಖಾಸಿಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪರಿಷತ್ ಹೊಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ದರ್ಬಾರ್ ಕುರ್' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪಂಗಡದ ಆಂತರಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ದರ್ಬಾರ್ ಅಥವಾ ಪರಿಷತ್ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೇ ರೀತಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೂ 'ಡರ್ಬನ್ ಷಾಂಗ್'(ಗ್ರಾಮ ದರ್ಬಾರ್ ಅಥವಾ ಪರಿಷತ್) ಎಂಬ ಒಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಶಾಸನವಿದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪರಿಷತ್‌ಗಳು ಅಥವಾ ದರ್ಬಾರ್‌ಗಳು ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ನೀರು ಸರಬರಾಜು, ಆರೋಗ್ಯ, ರಸ್ತೆಗಳು, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ರಾಜಕೀಯ ಘಟಕಕ್ಕೆ(ಭಲಾಡ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ) 'ರೇಯ್ಡ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೇಯ್ಡ್ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೇಯ್ಡ್ ದರ್ಬಾರ್ ಎಂಬ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬಸನ್‌ರು ಲಿಂಗ್‌ಡೋಹ್‌ಗಳು ಅಥವಾ ಸರ್ದಾರ್‌ಗಳು ಎಂಬ ಚುನಾಯಿತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಈ ರೇಯ್ಡ್ ದರ್ಬಾರ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ರೇಯ್ಡ್‌ಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾಗಿ 'ಸಯೀಮ್‌ಪ್' ಎಂಬ ಸರ್ವೋನ್ನತ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. 'ಸಯೀಮ್' ಇದರ ಸರ್ವೋನ್ನತ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಚನೆಯ ಎರಡನೆ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ರೇಯ್ಡ್‌ಗಳು' ಎಂಬ ಜೈನ್‌ತಿಯಾಸ್ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನವಿತ್ತು. ಡೊಲೊಯ್‌ಗಳು ಇವುಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ರೇಯ್ಡ್ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯ, ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅತಿ ಕೆಳಗಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪರಿಷತ್ ಅಥವಾ ದರ್ಬಾರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ವಯಸ್ಕ ಪುರುಷ ಮತದಾರರ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಗಾರೋಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾರೋ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮೂಹವು ಸೇರಿ ಒಂದು A King ಆಗಿದೆ.

ಗಾರೋಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೈಕ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವಾದ ನೊಕ್ಮಾಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ A King ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನೊಕ್ಮಾ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ಶಾಸಕಾಂಗದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. A King ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಬಗೆಹರಿಸಲು ನೊಕ್ಮಾಗಳು ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾರೋಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತ ಪರಿಷತ್‌ಗಳಾಗಲೀ ದರ್ಬಾರ್‌ಗಳಾಗಲೀ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಂದರೆ ೧೩ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೧೫ರಂದು ಗಾರೋ ಹಿಲ್ಸ್ ಅಟೊನಮಸ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಯಿತು. (ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ!) ಗಾರೋ ಹಿಲ್ಸ್‌ನ ಚುನಾವಣಾ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ಶೇ. ೬೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮತದಾನ ಅಂದು ನಡೆಯಿತು (ಅದನ್ನು The Shillong Times ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದವು) ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಸರತಿ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಜನ ಮತ ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕಿನಂತೆ ಭಾರತದ ಸಂಧಿಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲೂ ಜಾತಿ ಆವರಿಸಿರುವುದು ನೋವಿನ ಸಂಗತಿ. ನಾನು ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಸ್ಥಳೀಯ ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಈಗಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ Mukul Sangmaವರೆಗೂ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಕೂಡ ಬಹು ಸಂಖ್ಯಾತರಿರುವ ಜನಾಂಗವೇ. ಈಗಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ 'ಗಾರೋ' ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾದರೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ D.D ಲಘಾಂಗ್ ಖಾಸಿ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಹೀಗೆ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಿರುವ ಈ ಎರಡರಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಆಡಳಿತ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಜಾತೀಯತೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಮೇಘಾಲಯದ ಮೊದಲ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ Williamson Ampang Sangma ಅವರು ಯಾವ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರನ್ನಂತೂ ಗಳಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

೧೨/೧೦/೧೫ ರಂದು ಮೇಘಾಲಯದ ಸ್ಥಳೀಯ Peintngor Cable News(PCN) ವಾಹಿನಿ ಕ್ಯಾಮೆರಾಮ್ಯಾನ್ Kenny warjiri ಎಂಬ ಯುವಕ ರಸ್ತೆ ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ದುರ್ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ Guardian, The Telegraph, Kynjatshai, Upentngor, Rapang, Sentinel (ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ) Meghalaya Time ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ೨೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಪತ್ರಿಕಾ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ನೋವಿನ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ದಿನ ಎಂದು ಮುಖಪುಟದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದವು.

ಫುಟ್ಟಾಲ್ ಅಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮುಖಪುಟದಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಫೋಟೋ ಸಹಿತ ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಕ್ರೀಡಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸುದ್ದಿಗಳ ಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾನೂನು:

ದೇಶ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಕಾನೂನು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕಾನೂನು ಹೇಳಬೇಕು.

ತೆಲಗಿಯಂತ ಒಬ್ಬ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟ ಹಣಭಾಕನಿಂದ ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಛಾಪಕಾಗದವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ೧೦ ರೂಪಾಯಿಯಿಂದ ಛಾಪಕಾಗದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ನಾನು ಹೈಕೋರ್ಟ್‌ನ ಹಲವಾರು ಯುವ ವಕೀಲರನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಿದಾಗ. ಅಲ್ಲಿನ ಕಾನೂನಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಯಿ ಪಾಠಮಾಡಿದಂತೆ “ಸೀನಿಯರ್ ಕೇಳಿ, ನಮ್ಮ ಯೂನಿಯನ್ ಲೀಡರ್ ಕೇಳಿ, ಸಂಘದ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಂದು ಸಬೂಬು ನೀಡಿದರೇ ಹೊರತು, ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಲಾ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ಹೋದಾಗ, ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ, ವಿವೇಕಾನಂದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದಾಗ ಹೀಗೆ ಮೇಘಾಲಯದ ಎಲ್ಲಾ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಏನೆ ಮಾಹಿತಿ ಬೇಕಿದ್ದರೂ ಗುರುತಿನ ಪತ್ರ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ‘ಸೀನಿಯರ್ ಕೇಳಿ ನಾವು ಏನೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ’ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಈಗಲೂ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಗೌರವ ಕೊಡುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅವರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ತುತ್ಯಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯಂತೆ ಭಕ್ಷಿಸು ಪಡೆದು ‘ಅವನ್ನೇನು ಕೇಳೋದು ಬಾ ನಾನೇ ಹೇಳ್ತೇನಿ’ ಅನ್ನುವ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಒಳಗೆ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ ತಿಳಿಸಿ ಒಳಹೋದಾಗ ಕಲಾಪ ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿ ಹೇಳಿ ಸೀನಿಯರ್ ವಕೀಲರೊಬ್ಬರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ. ಅವರು ‘ನೀವು Rural court ಗೆ ಹೋಗಿ ಇಲ್ಲೇ ಒಂದು ಕಿ.ಮೀ. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ’ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿ ಕಳಚಿಕೊಂಡರು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಬರೀ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬಂದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರು. ಬಹುತೇಕ ಕಕ್ಷಿದಾರರು ಜಮೀನು ಮತ್ತು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಕಲಹಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೋರ್ಟ್ ಮೆಟ್ಟಿಲೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಆದ ಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೆಟ್ಟಿಲೇರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದೆಯಂತೆ. ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ವಕೀಲರು ಮಾತ್ರ ಗಂಡಸರು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರು.

ಆದರೂ ಇಡಿ ಮೇಘಾಲಯವನ್ನು ಸುತ್ತಿದರೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಜಗಳ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ಸಿಂಡಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಾಡುವ ಜನ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಟ್ರಾಫಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪದೇ ಪದೇ ಕಿವಿಗರಚುವಂತೆ ಹಾರನ್ ಶಬ್ದ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕೈ ಕೈ ಮಿಲಾಯಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಸದಾ ನಗುಮೋಗದ, ಅಂಜಿಕೆಯ ಸ್ವಭಾವದ, ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ನಡವಳಿಕೆಯು ಅಲ್ಲಿನ ವಾತಾವರಣದಂತೆಯೆ ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಾಂಗ್ಲಾ ಗಡಿ

(ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣದುದ್ದಕ್ಕೂ ಬಾಂಗ್ಲದೇಶ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ). ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಗಡಿ 'ಅಟಾರಿ' ನೋಡಿದಾಗಿನಿಂದ ನನಗೊಂದು ಮಹಾದಾಸೆ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಚೀನ, ಬಾಂಗ್ಲಾ, ಭೂತಾನ್ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಗಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಈ ಹುಚ್ಚಾಸೆಗೆ ಕಾರಣ. ೨೦೦೮ರಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಬಿ.ಕಾಂ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ NCC ಯಿಂದ NIC (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ಕೂಟಕ್ಕೆ) ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಪಂಜಾಬಿನ ಅಮೃತಸರದಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಅಲ್ಲಿನ ಚಿನ್ನದ ದೇವಸ್ಥಾನ (ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಸಾವಿಗೇಡಾದ ಸ್ಥಳ) ನೋಡಿ ಮನ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ಅಂದು ಸಂಜೆ ೫.೩೦ ಕ್ಕೆ ಆ 'ಅಟಾರಿ ಗಡಿ' ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ವಿಭಜನೆಯಾದ ಒಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಭದ್ರತೆ, ದ್ವೇಷ ಏಕೆಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ದೇಶಗಳ ಗಡಿಗಳ ಬೇಲಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನೂರು ಅಡಿ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಖಾಲಿ ಜಾಗ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ನಂತರ ಮೂರಾಳು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಅಡಿ ಅಗಲದಲ್ಲಿ ಸುರುಳಿಯಾಕಾರದ ಗರಗಸದಂತಿದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ಮುಳ್ಳು ಬೇಲಿಗಳಿದ್ದವು. ಇದು ಗಡಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಇದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿ ೧ ಕಿ.ಮೀ. ಗೆ ೧೦೦ ಸೈನಿಕರು ಸದಾ

ಪಹರೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಉಗ್ರರು ನುಸುಳುತ್ತಾರೆಂದರೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಿಯರು ಏನು ತಿಂದು ಬೆಳೆದಿರಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಗ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಯುದ್ಧದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ತಣ್ಣಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಇತ್ತ ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಅತ್ತ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ವಿಶೇಷ ಉಡುಪಿನ ದೃಢಕಾಯ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಯೋಧರು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಸಜ್ಜಿತರಾದರು. ನೋಡಲು ಹೋದ ನಮ್ಮ ಕೈಕಾಲುಗಳು ನಡುಗತೊಡಗಿದವು. ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಯೋಧರು ಈ ಕಡೆಯಿಂದ ನಮ್ಮವರು. ತಲೆಗಿಂತ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಲು ಎತ್ತಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತಾ ಸ್ವರ್ಧಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವೇಗವಾಗಿ ಪಥಸಂಚಲನ ಮಾಡುತ್ತ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಕಿಚಾಯಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಅವರವರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಇನ್ನುಳಿದ ತಲಾ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ Gateಗಳನ್ನು ಭಾರತದವರು ನಮ್ಮ Gateನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಅಂದರೆ, ಒಳಗೆ ಎಳೆದರು. ಅದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೧ ಸೆಕೆಂಡ್ ಸಹ ಅಂತರವಿಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ Gate ನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡರು. ಈಗ ಆ ಗಡಿ ಎಂಬ ಆತಂಕದ ಪ್ರದೇಶ ತೆರೆದ ರಸ್ತೆಯಂತೆ ಮುಕ್ತವಾಯಿತು. ಆಗ ಧ್ವಜದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಾವುಟಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಗೌರವದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ ಹಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರವರ ಧ್ವಜವನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಏಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಯೋಧರು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟ ಪಥಸಂಚಲನ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೂಕರನ್ನಾಗಿಸಿತು. 'ಬೋಲೋ ಭಾರತ ಮಾತಾ ಕಿ' ಎಂದಾಗ ಮೂಗರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಜೈಕಾರ ಮೊಳಗಿಹೋಯಿತು. ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಏನಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಲಕ್ಕಿ ಕುಟ್ಟಿದಂತೆ ನಮಗೇ ಕೇಳುವ ಹಾಗೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೃದಯ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಯಥಾ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿತು.

ಅಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬ ಗಂಟೆಗೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಎರಡೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಧ್ವಜವನ್ನು ಕಂಬಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ೬ ಗಂಟೆಗೆ ಇಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಎರಡೂ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಹ ಎದೆ ಝಲ್ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ದುರ್ಬಲ ಇದ್ದರೆ ಹೃದಯಾಘಾತವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಂದರೇನು? ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮ ಎಂದರೇನು? ಯೋಧರ ಧೀರತೆ ಎಂತಹದ್ದು? ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಲು ಅಂತಹ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜೀವನ ನಿರರ್ಥಕ ಅನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈಗಲೂ

ಅಟಾರಿ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಇಡೀ ನಿದ್ರೆ ಸುಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹಾರಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹೃದಯ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಅದೇ ಆಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಂಗ್ಲಾಡೆಶ್ Dowki (ಡೌಕಿ) ಗೆ ಹೋದಾಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಗಡಿಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಯ ಕಛೇರಿಯಂತಿದ್ದ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯೂರಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಭಾರತದ ಯೋಧರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ, 'ಗಡಿ ಎಲ್ಲಿ?' ಎಂದು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯವರ ಚೆಕ್ ಪೋಸ್ಟ್‌ನಂತಿದ್ದ ಮರದ ಕಂಬದ ಗೇಟನ್ನು ತೋರಿ 'ಇದೇ' ಎಂದರು. 'Well come to Bangladesh' ಎಂಬ ನಾಮಫಲಕಗಳು ಮತ್ತು ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ಬಾವುಟವನ್ನು ನನ್ನ ಕ್ಯಾಮರದಲ್ಲಿ ಕ್ಲಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಂಗ್ಲಾ ಯೋಧರ ಕಡೆ ದಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರು 'ಜಾ.. ಜಾ..' ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗ ತಾನೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆದ್ದಂತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಯೋಧರು, ಅಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿದ್ದ ಕಲ್ಲಿನಿಂದಾಚೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ನಾನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯಿಂದ ಹೋದ ಉದ್ದೇಶ ತಿಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆದರದಿಂದ ನೋಡಿ ಗೌರವದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸಿದರು. ಕೆಲವೊಂದು ಹೇಳಲಾಗದ ನೋವಿನ ಗುಪ್ತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬರೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಮನವಿ ಮಾಡಿದರು.

ಅಲ್ಲಿನ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವ ಎಲ್ಲೆಯ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆ ಬೇಲಿಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಜಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲವೆ ಎನಿಸಿತು.

ಕಲ್ಲಿದ್ದಲನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಲಾರಿಯೊಂದು ಗಡಿದಾಟಿ ಸರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡು ಹಗಲೇ ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶಕ್ಕೆ ರವಾನೆಯಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಾಕ್ಯಾದೆ, ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇರುವೆಯೂ ದಾಟಲಾಗದ ಸುರಕ್ಷತೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ Taxi driver ರಾಮ್‌ಸಿಂಗ್‌ನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅವನು "ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಧರು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯರು ಬದುಕ ಬೇಕೆಂದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಹಜ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸದಾ ಯುದ್ಧದ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿ ಆಗುತ್ತದೆ" ಅಂದ. ನನಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ

ಅನಿವಾರ್ಯ ಎನಿಸಿತು. ನಾವು ಶಿಲ್ಪಾಂಗ್‌ನಿಂದ ಹೊರಟು ಆ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶ ತಲುಪುವಾಗ ಸಹ ಅಡ್ಡದಾರಿ (Short cut) ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಾಲಕ ಬಾಂಗ್ಲಾಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ತೋಟ ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಕೆಣಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದ “ಗಡಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನೇ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಬೇರೆ, ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಸದಾ ಗುಂಡಿನ ಚಕಮಕಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಆದರೆ ಆಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರ ವಸ್ತುಗಳು, ದಿನನಿತ್ಯದ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ಆಮದು ರಫ್ತು ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೈನಿಕರು ಜಾಣಕುರುಡರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಕೂಡ” ಎಂದ. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಿತ್ತು.

ಒಂದೇ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗಡಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ತೋರಿರುವುದು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ರಾಜಕಾರಣದ ಅಂತರಾಳವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಭಾರತೀಯರ ಭಾವೋದ್ವೇಗವೇ ಬೇರೆ. ಇದನ್ನರಿತ ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಮೋಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಗಡಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಅನ್ನಬಹುದು.

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಪಡೆಂಗ್

ಬಾಂಗ್ಲಾ ಗಡಿ ನೋಡಿದ ಅನಂತರ, ಡಾ. ಎ.ಎನ್. ಮನು ರವರು ವಾಟ್ಸಾಪ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಫೋಟೋವನ್ನು ನಮ್ಮ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಚಾಲಕ ರಾಮ್‌ಸಿಂಗ್‌ಗೆ ತೋರಿಸಿ ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೋಟ್‌ಮೇಲೆ ತೇಲಬೇಕೆಂದೆ. ಆದರೆ 'ಇಡೀ ಮೇಘಾಲಯದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಬಡಾಯಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಗ್ ಆ ಸುಂದರ ನದಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದ. ನನ್ನ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ತೋರಿದ. ಬಹುತೇಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಯೋಧನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. 'ಇದು ಸಿನಿಮಾ ಸೂಟಿಂಗ್ ಸ್ಪಾಟ್ ಇಲ್ಲಿಂದ ೬ ಕಿ.ಮೀ. ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಚ್ಚಾ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆ'. ನಾನು ಹಠಮಾಡಿ ಹೊರಟರೆ ಆ ಕಲ್ಲು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನದಿ ದಡ ಸೇರಲು ೪೦ ನಿಮಿಷ ಬೇಕಾಯ್ತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದೇ ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಅತಿ ವಿರಳ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಯಾಣ ಪ್ರಯಾಸದ ಕೆಲಸ. ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೂರಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದೇ ಮನೆಗಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೆಂಗಸರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಗರದ ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಂಜೆ ಗಂಡ ಬರುವುದು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ತಡವಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ರೇಗಾಡುವ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತೋರಬೇಕೆನಿಸಿತು. ಮೌಲಿನಾಂಗ್ ಸಮೀಪ ಬೇರಿನ ಸೇತುವೆ ಇದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲೊಂದು ಹಲಗೆ ಸೇತುವೆ ಇದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಾರು ಓಡಿಸಲು

ಕಿಡ್ನಿಯಂತೆ ಎರಡು ಗುಂಡಿಗೆ ಬೇಕು. ಒಂದು ವಾಹನ ದಾಟಿದ ನಂತರ ಹಲಗೆ ಮತ್ತು ಮರದ ತುಂಡುಗಳು ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ನಂತರ ಬರುವ ವಾಹನದವರು ಅವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಚಕ್ರಗಳು ಹೂತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಖಂಡಿತ.

ಇಂತಹ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದಾಗ ಮುಗಿಲೆತ್ತರಕ್ಕಿದ್ದ ಹಸಿರು ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಪಾತಾಳಕ್ಕಿದ್ದ ನದಿ, ನದಿಯ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಮೊಟ್ಟೆ ಗಾತ್ರದಿಂದ ಹೆಡಿಗೆ ಗಾತ್ರಕ್ಕಿದ್ದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ನುಣಪಾದ ಕಲ್ಲುಗಳು, ಸುಂದರ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯ, ಸ್ವಚ್ಛ ಆಕಾಶ ಬಣ್ಣದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವಾರು ಮೀನುಗಾರರ ದೋಣಿಗಳು. ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಹೆಂಗಸರೇ ದೋಣಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಗಾಳದಲ್ಲಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಒಂದು ದೋಣಿ ಏರಿ ಅವರ ಸಮೀಪ ಹೊರಟೆ ಕ್ಯಾಮೆರಾ ನೋಡಿದ್ದೇ ತಡ; ಹೆಣ್ಣು ಮೀನುಗಾರರು ನಾಚಿ ನೀರೊಳಗೆ ನೀರಾಗಿ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಕೆಲವರು ದೋಣಿಗಳನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಗಿದರು. ಇನ್ನು ಹಲವರು ದಡಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆಧುನಿಕ ಫ್ಲಾಸ್ಕ್‌ಗಳಿಂದ ಕಾಫಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯಲು ಶುರುಮಾಡಿದರು. ಆದರೂ ನನ್ನ ದೋಣಿಯ ಹುಡುಗ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲ ಫೋಟೊ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕರಿಸಿದ. ದೋಣಿ ಹುಟ್ಟನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಓಡಿಸಲು ಬಿಟ್ಟ. ಹೇಳಿದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಲು, ಹಾಯಾಗಿ ಋಷಿಪಡಲು, ನೀರ ಮೇಲೆ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಬಿಟ್ಟ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಹೆಚ್ಚೇ ಕೊಟ್ಟೆ, ಮಿಷಿಯಿಂದ ಪಡೆದು ನಗು ಬೀರಿದ ನನ್ನದೇ ಬಣ್ಣದ ಸಹೋದರನಂತಿದ್ದವ.

ಹೀಗೆ ಅಲೆಮಾರಿಯಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ Yalam ಮತ್ತು Zeing ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಯುವಕರು ದೋಣಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹರಟಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು. ಆದರೆ ನಾನು ಬಿಡಬೇಕಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಪಡಿಸಿದೆ. ಆಗ ನನ್ನ ಬಲವಂತದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು: 'ಒಂದು ದೋಣಿ ಕಟ್ಟಲು ಮೂರು ದಿನ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ದೋಣಿಗೆ ೧೫.೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಮರ, ಕೂಲಿ, ಮೊಳೆ... ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ' ಅಂದ. 'ಯಾವ ಮರದಿಂದ ಈ ದೋಣಿ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ' ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ನದಿಯ ದಡದಾಚೆ ಆಕಾಶದತ್ತಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ನೀಳ ಮರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆ ಮರದಿಂದ ಎಂದು ನಾಚುತ್ತ ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೂ ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಕನ್ನಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಖಾಸಿ ಭಾಷೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅರ್ಥಗಂಟಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಸಿದೆ. ಅದು ಮನುಷ್ಯರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹೃದಯದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನಬಹುದು. ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಒಡನಾಟ ಬಲು ಅಪರೂಪವಾದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರೂ ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ, ಹಣದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಆ ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಬಂದ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಮೀಟರ್ ರೀಡರ್, '೩-೪ನೇ ತರಗತಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಇವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿತಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಸರ್, ಆದರೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ದೋಣಿ ಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ಕಲಿತರು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ನಾನು 'ಬಿಡು ಹೋಗಲಿ ಜನರನ್ನು ದಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ ಸಾಕು'. ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಸ್ತಲಾಘವ ಮಾಡಿ ಹೊರಟೆ.

ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಅಂಗಡಿಗಳಿರುವ ಡೌಕಿ(Dowki) ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿ ಅಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ. ಅದು Pein ನದಿಯ ದಡದ ಮೇಲಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಈ Pein ನದಿ ನೋಡಲೇ ಬೇಕು. ಇದು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಿಂದ ೮೨ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಬಾಂಗ್ಲಾ ಗಡಿಯಿಂದ ೨ ಕಿ.ಮೀ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಂದು ರೀತಿ ಗಡಿಯೇ. ಅಂದರೆ 'ನೀರ ಗಡಿ' ಎನ್ನಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಭಾರತದಿಂದ ಬಾಂಗ್ಲಾಕ್ಕೆ ಈ ನದಿ ಸೇರುವ ಜಾಗ ಅದು. ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅತ್ತ ಒಂದು ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಂಗ್ಲಾ ಯೋಧರೂ ಇತ್ತ ಕಡೆ ನಮ್ಮ ಯೋಧರು ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾರೆ (ಎಷ್ಟೊತ್ತು ತಾನೆ ನಿಂತಿರಲು ಸಾಧ್ಯ) ಕಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಕಡೆಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲೊಂದು ನಾಮಫಲಕವಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೋಟೆಲ್ ಮುಂದೆ 'ಮುದ್ದೆ ಊಟ ತಯಾರಾಗಿದೆ'

ಅಂತ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರಲ್ಲ ಥೇಟ್ ಅದೇ ರೀತಿಯಾದ್ದು. ಆದರೆ ಬೆಂಗಾಲಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಬಾಂಗ್ಲಾ ಗಡಿ' ಎಂದು ಕೆಂಪು ಶಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡಡಿ ಎತ್ತರದ ಒಂದೂವರೆ ಅಡಿ ಅಗಲದ ಆ ಬೋರ್ಡ್ ದಾಟಿದರೆ ಬಾಂಗ್ಲಾ. ಅದನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಯೋಧರೂ ಕಿರುಚುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ದಾಟುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ.

ಹರಿಯುವ ನದಿಗೆ ಕಾಲು ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ಮಲಗಲು ಕಬ್ಬಿಣದ ಮಂಚವಿಟ್ಟು ಬಿಸಿಲಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಭತ್ತಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡವಿಟ್ಟು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯಿರಿ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ ಬಾಂಗ್ಲೀಯ. ನಂತರ ಅರ್ಧಗಂಟೆಗೆ ೮೦ ರೂ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಪಿಸುಕಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಾಂಗ್ಲಾದವರು ಅದನ್ನೊಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ೫ ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಫೋಟೊ ತೆಗೆದು ಅಚ್ಚಾಕಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹಣ ಪಡೆದು ೧ ಗಂಟೆ ಸತಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಇಂತಹ ಮೋಸ ಸಹಜ. 'ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಏಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರಿ' ಎಂದು ನಮ್ಮ ಯೋಧರು ನನ್ನನ್ನು ಬೈದರು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಎಂದು ಗೊಣಗಿಕೊಂಡೆ. ಅಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ರುಚಿಯ ಬಾರೋಫಲ್ ಹಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಬಹಳ ರುಚಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಅಲ್ಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನದಿಯಂತೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಆದರೆ ಬಹಳ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೋಟಿಂಗ್ ಮಾಡುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ಅಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರಾದರೂ ದುಬಾರಿ ಬೆಲೆ ಕಾರಣ ಕೇಳಿದರೆ 'ಫೈಶ್' ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತದಿಂದ ಹೋದ ಮೀನನ್ನು ಬಾಂಗ್ಲಾದವರೂ ಬಾಂಗ್ಲಾದಿಂದ ಈಜಿದ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯರು ಹಿಡಿದೂ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲ. ನಾವು ಅವುಗಳ ಹಾಗೆ ಕಾಲನ ಗಾಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವವರೆಗೆ ಬಡಿದಾಡಿ ಸಾಯುವುದೇ ಸೋಜಿಗವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಜನವರಿ-ಡಿಸೆಂಬರ್

ಅದೊಂದು ವಿಶೇಷ ಗ್ರಾಮ. ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ತಾಸು ಕ್ರಮಿಸಿದರೆ ದಟ್ಟಾರಣ್ಯದ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದಂತಿರುವ ಹರವು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ 'ಮಘಲಂಗ್' ಎಂಬ ಕುಗ್ರಾಮ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವೊಂದು ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ತೀರಾ ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗ. ಆ ಕಾಡಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ

ಹಳ್ಳಿಯೊಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನವರು ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನೆ ನೆಚ್ಚಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಜನಾಂಗದ ಮನೆಗಳು ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದು ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿವೆ. ಬಿದಿರಿನ ಗೋಡೆ ಮತ್ತು ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲ್ವಾವಣಿಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಮನೆ ಬಾಗಿಲುಗಳೂ ಅಷ್ಟೇ. ಆಳೆತ್ತರದ ಕಾಂಪೌಂಡ್‌ಗೂ ಬಟ್ಟೆಯ ರೀತಿ ಬಿದಿರಿನ ಕಂಬಗಳ ಪರದೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಕೋಚ ಮನೋಭಾವದವರು. ಅಲ್ಲಿರುವವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭದ್ರತೆ ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಏನೂ ಇರುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಹೊದಿಯಲು ಕಂಬಳಿ, ಅಂದಿಗೆ ಬೇಕಾದ ದಿನಸಿಗಳು. ಆದರೆ ಮೊಬೈಲ್ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರ ಕೈಲಿವೆ.

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹವಾನಿಯಂತ್ರಿತ ಕೊಠಡಿಯೊಳಗೆ ಹೋದಂತೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೊಂದು ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣವಾಗಿದೆ. ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಕುಟುಂಬಗಳ ಸದಸ್ಯರು ವಾಹನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತಿಂದುಂಡು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಮೋಜು ಮಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಡೊಳಗೆ ಜೀವಿಸುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಅಮಾಯಕರಂತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ೧ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಯುವಕರದು ಪಕ್ಕಾ ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಜ್ಞಾನವಂತರು. ಯುವಕರ ಸಂಘಟನೆಯೊಂದರ ಪಧಾದಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದೆ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಫೋಟೊ ತೆಗೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಲಾ ೧೦ ರೂಪಾಯಿ ಕೇಳಿದರು. ಅಂದು ನನ್ನೊಟ್ಟಿದ್ದ ಚಾಲಕ ಜೂನ್‌ಗೆ ಹೇಳಿದೆ. 'ಇಲ್ಲಿನ ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳು' ಎಂದು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವನಿಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಅಷ್ಟು ಭಾಷೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ' ಅಂದ. ಅಂದರೆ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರಿಂದ ಪರಿಚಯವಾದ ಈ ಪೂನ್ ಎಂಬ ಯುವಕ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇವನನ್ನು "ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ" ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ನನಗೆ ಗಂಟಿಕ್ಕಿ ಹೋಗಿದ್ದ. ಅಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಹೊರೆಯನ್ನು ಬಿದಿರಿನ ಬುಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಬೆನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿದ್ದ ರೈತರನ್ನು, ಹೆಂಗಳೆಯರನ್ನು, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಯಾರಿಗೂ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಹಿಂದಿ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಲು ವಿದ್ಯಾವಂತರಂತಿದ್ದವರೂ ಕೂಡ 'ಹಿಂದಿ ತೋಡಾ ತೋಡಾ ಆತಾ' ಅಂದರು. ಆದರೆ ಏನೇ ಕೇಳಿದರೂ

ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹತಾಸೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮುಗ್ಧರು, ಅಂಜಿಕೆ ಸ್ವಭಾವದವರು, ನಾಚಿ ನೀರಾಗುವ ಜನ.

ನನಗೆ ಕೋಪ ನೆತ್ತಿಗೇರಿತ್ತು. 'ಏ ಜುಲೈ ನೀನೆಂತಾ ಸುಳ್ಳುಗಾರ-ನನ್ನಿಗೆ? ಇಲ್ಲಿನ ಭಾಷೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯಾಕೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದ್ದು' ಎಂದು ಒಂದೆರೆಡು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತನ್ನೆ ಬೈದೆ. ಅವನು ನಗುತ್ತಾ 'ನಾನು ಜೂನ್, ಜುಲೈ ನಮ್ಮಣ್ಣ' ಅಂದ. ಅಂದರೆ ಆಗಸ್ಟ್? ಅಂದೆ, ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಅಂದ. ಆ ಜನಾಂಗದವರೇ ಹಾಗೆ ಜನವರಿ. ಫೆಬ್ರವರಿ.... ಹೀಗೆ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರಂತೆ. ಹೆಸರ ಮಹಿಮೆ ಕೇಳಿಯೋ, ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೈದಿದ್ದಕ್ಕೋ, ಅವನು ನಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದದ್ದಕ್ಕೋ, ಆ ಶೀತಲ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೋ ಕೋಪ ಇಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೀಸೆ ಚಿಗುರದ ಜೂನ್ ಪುಂಕಾನುಪುಂಕವಾಗಿ ಬೀಡಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದಕ್ಕೆ ಸಿಡುಕಿದರೂ ಇಲ್ಲಿನವರು ಹಾಗೆ ಸರ್ ಎಂದ ನಗುತ್ತಲೆ. ಬೈದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಅನಿಸಿತು. ಅವರಿಗೆ ಕೋಪವೆ ಕಡಿಮೆ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಮೈ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಂದೆ. ಹೂಃ ಅಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತಾ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ಗೆ ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಾರ್&ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್ ಹತ್ತಿರ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಅವನು ಕಾಫಿ ಎಂದರೆ ಬೇರೆಯೇ ತಿಳಿದಿದ್ದ, ಬ್ಲೇಡ್ ಹಾಕಲು ತುದಿಗಾಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ನನಗೆ ಅವೆಲ್ಲ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಂದೆ. ನನ್ನ ರೂಂ ಹತ್ತಿರ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೊರಟ

ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್

ಎಲ್ಲೇ ನೋಡಿದರೂ ಕ್ಯಾಂಟೀನ್‌ಗಳು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಬದಲಿಗೆ ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್‌ಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿದ್ದವು. ಎರಡು ಮೇಜು ಹಾಕಿ, ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕೂತು, ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುವಷ್ಟು ಜಾಗವಿರುವ (ಕಾಕನ ತರದ) ಕ್ಯಾಂಟೀನ್‌ಗಳಿಗೂ ಸಹ 'ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್' ಎಂಬ ದೊಡ್ಡದಾದ ನಾಮಫಲಕಗಳು ನಗರದಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳವರೆಗೂ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಾಹಾರಗಳೆರಡೂ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿಯೆಂಬಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ 'ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೀಫ್ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು

ನಾಮಫಲಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಆಹಾರದ ಆಯ್ಕೆ ಸುಲಭ 'ಮಿಕ್ಸ್' ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಅನುಕೂಲವೆಂದರೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕುಗ್ರಾಮಗಳವರೆಗೆ ಪರಿಚಿತ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳು ರಾರಾಜಿಸುವುದು ಆದರೆ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಕಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅವು ಏನು ಹೇಳುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಲಿಪಿ ಆಂಗ್ಲವಾದರೂ ಭಾಷೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಗಂಡಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ

ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಘಾಲಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿನ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಕಾನೂನು, ಆಚರಣೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುವೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಮನೆಯ ಹಿರಿ ಮಗನಿಗೆ ಆಸ್ತಿ ವರ್ಗಾವಣೆ ಆಗುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕಿರಿ ಮಗಳಿಗೆ. ಆಕೆ ವೃದ್ಧ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿವಾಹಿತ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರಿದ್ದರೆ ಅವರ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆ ಮನೆಯ ಕಿರಿಮಗಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಗಂಡು ಹೆಂಡತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮನೆ ಅಳಿಯತನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಇರುವಂತೆ. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ತಂದೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು.

ದೇಶದೆಲ್ಲೆಡೆ ಕಾನೂನು ಎಷ್ಟೇ ಬಿಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಜನ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸ್ಯಾನಿಂಗ್ ಮಾಡಿ ಹೆಣ್ಣು ಶಿಶುಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ವೈದ್ಯ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೊರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸೆಂದರೆ ಅಸಡ್ಡೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸೋಂಬೇರಿಗಳು, ಮೈಗಳ್ಳರು, ದುಶ್ಚಟಿಗಳು, ಬೇಜವಬ್ದಾರಿಗಳು. ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'Useless Fellows' ಎಂಬ ಭಾವನೆ

ಮೂಡುವಂತೆ ಮೇಘಾಲಯದ ಗಂಡಸರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಇರುವುದೇ ಹಾಗೆ. ಸಮಾಧಾನದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ನಾನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಹಲವಾರು ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾವಂತೆಯರಾಗಿರುವ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಅವಿವಾಹಿತರು. ಗಂಡಂದಿರು ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಖರ್ಚಿಗೂ ಹೆಂಗಸರನ್ನೆ ಕೈ ಒಡ್ಡುವವರು. ಹಾಗಾಗಿ 'ಏಕೆ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು' ಎಂಬುದು ಬಹುತೇಕ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಶ್ನೆ.

ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವತಿಯರು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಜೊತೆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಾದ ನಂತರ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪಡೆದು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮನೆ ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ ಎಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಸರಿ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ.

ಮೇಘಾಲಯದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಬಹುತೇಕ ಹೆಂಗಸರು ಕಣ್ಣು ಪಿಳಿಗುಡಿಸುವ ಹಸುಗೂಸುಗಳನ್ನು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಪಾರ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು. ಅಂಚೆಕೆ ಸ್ವಭಾವದವರು, ಹೃದಯವಂತರು, ಹಾಗೂ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದವರು. ಹೆಂಗಸರೇ ದುಡಿದು ಸಂಸಾರ ನೌಕೆ ಸಾಕಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಇರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಗುಣ ಬೆಳೆದಿರಬಹುದು. ಬಹಳ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳು ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಟಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಜೀವನ ಮಾಡುವ ಅವರ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಬೇಕು.

ಮೇಘಾಲಯದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯವಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಭಾರತ ದೇಶದ್ದೇ ರಾಜ್ಯವಾದರೂ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆ 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್' ಆಗಿದೆ. ಇದು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಪ್ರಭಾವ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಆಹಾರ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾನವನೂ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಬಡತನದಿಂದ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹಿದವನನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮಿಷನರಿಗಳು ಅದನ್ನು ತಂತ್ರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸದಾವಕಾಶ

ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅಂತೆಯೇ ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಇಡಿ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮಿಷನರಿಗಳ ಶಾಲೆಗಳದೇ ಸಿಂಹಪಾಲು. ನೀಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಈ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಶ್ಲಾಘಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅನ್ನ, ಅಕ್ಕರ, ಆರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಕೋಳಿಗೆ ಕಾಳು ಹಾಕಿ ನಂತರ ಮಸಾಲೆ ಅರೆಯುವಂತೆ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿನ ಬಹುತೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗೆಡ್ಡೆ ಗೆಣಸು ತಿಂದುಕೊಂಡಿದ್ದವರು 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್' ಮೂಲಕ ನಾಗರಿಕರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಕ್ಷರಸ್ವರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದೊಂದು ಸಮಾಧಾನದ ಸಂಗತಿ.

ಆಸ್ತಿ ಪಾಸ್ತಿ:

ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಶೇ ೨೫ರಷ್ಟು ಜಾಗವನ್ನು ಮನೆ, ನಗರ, ಕಛೇರಿ, ಕೃಷಿಗೆ ಅಂತ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭತ್ತ, ಅಡಿಕೆ, ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆ-ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭೂಮಿಯ ಬಹುಭಾಗ ಅಂದರೆ ಶೇ ೭೦ರಷ್ಟು ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಿಗುವ ಬಿದಿರು, ಮರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ಹಲವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಜಾಗ ಹೇರಳವಾಗಿ ಇದೆ ಅಂತ ಯಾರ್ಯಾರೋ ಬಂದು ಬಿಡಾರ ಹೂಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾನೂನೆ ಬೇರೆ. ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆದ್ಯತೆ.

ಹೊರಗಿನ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಬಂದವರು ಅಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೆ ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಂದುಂಡು ನಮ್ಮ ಮೇಲೇ ಸವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಲ ಅಂತಹುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರು ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಮನೆ ಕಟ್ಟುವಂತಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಮನೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದವರಿಗೆ ಬೇರೇನು ಆಸ್ತಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಅಲ್ಲವೇ? ಶಿಲ್ಲಾಂಗ ನಗರದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೊರ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಬಂದವರು ನಿವೇಶನ ಕೊಂಡು ಮನೆ ಕಟ್ಟಬಹುದು. ಆಥವಾ ಕಟ್ಟಿರುವ ಮನೆ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಬೇಡವೆನಿಸಿದಾಗ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೆ 'ನಮ್ಮವರು' ಅಂತ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೋ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೋ ಮಾರುವಂತಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಮೇಘಾಲಯದ ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೇ ಮಾರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೋದವರು ಸ್ವಂತ ಮನೆಯ ಕನಸನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದು ಒಂದು ರೀತಿ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಅನ್ನಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಅವಿದ್ಯಾವಂತರು ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಹೊರ ರಾಜ್ಯದವರೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದವರೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರು. ಕಾನೂನು ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟನ್ನು ಖಾತೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮದೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗೀಗ ಕೊಂಚ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಡೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿದೆ. ಹೊಸ ಮುಖದ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾನೂನು ಹೀಗಿರದಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಈಗ ಸುಂದರವಾಗಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರ ನಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಲಾಸಿಪಾಳ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಳಕಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಾಡಿಗೆದಾರರೂ ಇಲ್ಲಿಯಂತೆ ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಬಡಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಮನೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಸೇವಾವಧಿ ಮುಗಿಸಿ ಬಹುತೇಕರು ಅವರವರ ಸ್ವಂತ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಹೊರಗಿನವರಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಹಾಗಾಗಿ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಶೇ. ೧೦ರ ಹಿಂದೂಗಳ ಪೈಕಿ ಬಂಗಾಳಿಯವರೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರು.

NEHU ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಫೆಸರ್ ಆಗಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗ ಡಾ. ರಾಮಾನುಜಮ್‌ರವರಿಗೆ ಈಗ ೬೦ ವರ್ಷ, ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದವರು. ಅವರಿಗೂ ಅಷ್ಟೆ. ಇನ್ನು ೫ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವ ಆಸೆ ಇಬ್ಬರದು. ಡಾ|| ರಾಮಾನುಜಮ್ ಪತ್ನಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ಅವರದೂ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ವಿವಾಹ. ಅರವತ್ತಾದರೂ ನವ ಪ್ರೇಮಿಗಳ ಹಾಗೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಸದಾ ಲವಲವಿಕೆಯ ಹೆಣ್ಣು, ಪ್ರೀತಿಯ ಚಿಲುಮೆ, ಆಕೆ ಉತ್ಸಾಹದ ಬುಗ್ಗೆ, ಹೆಸರು 'ಪಪಿಯಾ'. ಪಪಿಯಾ ಎಂದರೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಹಕ್ಕಿಯ ಹೆಸರು. ಹಾಗಂತ ರಾಮಾನುಜಮ್‌ರವರೇ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುವಾಗ ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಒರಿಸ್ಸಾದಿಂದ ಸೊಸೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಇರುವ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಮೊಮ್ಮೊಗನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯ ಹುಡುಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ ಕಾದು ನೋಡಬೇಕು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯವರಾದರೂ ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ಮದುವೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ರಂಪಾಟ, ಮರ್ಯಾದಾ ಹತ್ಯೆ, ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋಗುವವರು, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ..... ಒಂದೇ ಎರಡೇ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿದವಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹುಡುಗ ಒರಿಸ್ಸಾದ ಹುಡುಗಿ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ವಾಸ. ಹೆತ್ತವರೂ ಒಪ್ಪಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ವಿವಾಹ. ಸುಖ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಂತಿಯಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು ಹೇಳಿ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಹವರು ಇಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ. ಸಾಹಿತಿ ನಾಗತಿಹಳ್ಳಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಅಂಕಣ ಬರಹಗಾರರಾದ ಬಿ. ಚಂದ್ರೇಗೌಡರಂತವರು ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಸಿಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಜಾತಿ ಧರ್ಮಗಳೆಂಬ ಕಂದಕಗಳನ್ನು, ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಶಮನ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಅಂತ ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ.

ನನ್ನನ್ನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಹೋದಾಗ ಶ್ರೀಮತಿ ಪಪಿಯಾ ಯಾವ ಊರು ಕೇರಿ ಜಾತಿ ಮತ ಕೇಳದೆ, ಕನ್ನಡಿಗನೆಂಬ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕಲಿತ ಅರ್ಧಂಬರ್ಧ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಊಟ ಹಾಕಿ ಇದೊಂದು ಸ್ವೀಟ್ ತಿನ್ನಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಸ್ಟೆಷಲ್ ಇನ್ನೊಂದು ತಿನ್ನಿ, ನಾನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಇದೊಂದು ರುಚಿ ನೋಡಿ ಅನ್ನುತ್ತಾ ತಾಯಿ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಉಣಬಡಿಸಿದರು. ನನಗೂ ಶಿಲ್ಲಾಂಗನ ರುಚಿಯಿಲ್ಲದ ಸಸ್ಯಹಾರಿ ಊಟ ತಿಂದು ನಾಲಿಗೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ತುಸು ಹೆಚ್ಚಿ ತಿಂದೆ 'ಶಿಲ್ಲಾಂಗನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮತ್ತೆ ಮನೆಗೆ ಬನ್ನಿ' ಅಂದರು. ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಬಂದ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಉಂಡು ಮಲಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೆ' ಅಂದುಕೊಂಡೆ. ಪ್ರೊ|| ರಾಮಾನುಜಮ್ ಮೂರ್ತ್ಯಾಲ್ಕು ಜನ ಕವಿ ಕಲಾವಿದರ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ನನಗೋ ಮರಳುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯವೇ ಸಿಕ್ಕಂತಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಪರಿಚಯದ ಕೊಂಡಿಯಾದ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಡಾ. ಹೆಚ್.ಎಸ್.ಎಮ್. ಪ್ರಕಾಶ್ ಮತ್ತು ರಂಗಕರ್ಮಿ, ಕಲಾವಿದ ರವಿಂದ್ರನಾಥ್ ಸಿರಿವರ ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದಲೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆ.

ಚಿರಾಪುಂಜಿ

ಖಾಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಚಿರಾಪುಂಜಿ ಎಂದರೆ 'ಚಿಕ್ಕಹಳ್ಳಿ' ಎಂದರ್ಥ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅದೊಂದು ದಕ್ಷಿಣ ಖಾಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿರುವ ಪ್ರದೇಶ.

ಚಿರಾಪುಂಜಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ನೆನಪಾಗುವುದೇ 'ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶ' ಎಂದು. ಹೌದು ದೇಶದಲ್ಲೇ ಏಕೆ ೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ೧೭,೯೩೦ ಮಿ.ಮೀ. ಮಳೆ ಸುರಿದು ದಾಖಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಸರಾಸರಿ ವಾರ್ಷಿಕ ೧೧,೬೪೦ ಮಿ.ಮೀ. ಮಳೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಪರಿಸರ ಸದಾ ಹಸಿರಿನಿಂದ ಜಗಮಗಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

೨೦೦೭ ರಲ್ಲಿ - ೧೨.೪೭೫ ಮಿ.ಮೀ.

೨೦೦೮ ರಲ್ಲಿ - ೧೧.೩೭೭ ಮಿ.ಮೀ.

೨೦೦೯ ರಲ್ಲಿ - ೧೦.೪೬೫ ಮಿ.ಮೀ.

೨೦೧೦ ರಲ್ಲಿ - ೧೪.೬೨೫ ಮಿ.ಮೀ.

೨೦೧೧ ರಲ್ಲಿ - ೯.೨೬೧ ಮಿ.ಮಿ.

ಮಳೆಯಾಗಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಜೂನ್ ಮತ್ತು ಜುಲೈ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೇಶದ ಇತರಡೆಯಂತೆ ಈ ವರ್ಷ (೨೦೧೫) ಮಾತ್ರ ವಾಡಿಕೆಗಿಂತ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಳೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಿಸರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಅಂತಹದ್ದು ನೋಡಿ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ದಕ್ಷಿಣದ ಮೂಲೆಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಆಗುಂಬೆ ಎಲ್ಲಿ? ಸುಮಾರು ೨೫೦೦ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಈಶಾನ್ಯ ಮೂಲೆಯ ಚಿರಾಪುಂಜಿ ಎಲ್ಲಿ? ಭೂ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹಚ್ಚಹಸಿರಿನ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳು ಈ ಕಡೆಗಿರುತ್ತವೆ. ಗಗನಚುಂಬಿ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರೆ ಕಣ್ಣನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೂ ಆಳ-ಕಾಣದಷ್ಟು ಇರುವ ಆ ಗುಡ್ಡಗಳ ಅಂಚನ್ನೆ ಕೊರೆದು ರಸ್ತೆ ಮಾಡಿರುವ ಈ ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಮೆಚ್ಚಲೇಬೇಕು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಧೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಂಬಾಕು ಜಗಿಯುತ್ತಾ, ಪಿಚ ಪಿಚ ಉಗಿಯುತ್ತಾ ಗಾಡಿ ಓಡಿಸುವ ಡ್ರೈವರ್. ಎದೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲೇ ಹಿಡಿದು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಲು ನಡುಗಿಸುತ್ತಾ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕೈ ಬೆರಳ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ ಸಾಗುವ ಪ್ರವಾಸಿಗರು. ಮಕಮಲ್ಲು(Velvet) ಟೋಪಿ ಧರಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹುಲ್ಲಿನ ರಾಶಿಯ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಅಂದದ ಸಾಲುಗಳ ನೋಟದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಬಾರದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಪ್ರಸವ ವೇದನೆ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಗೆ ಋಷಿ ಸಿಗುತ್ತದಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಅನ್ನಬಹುದು. ಅಷ್ಟು ಗಿರಿ ಕಂದರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಏನೋ ಅಲ್ಲಿನ ದೃಶ್ಯಗಳು ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೇಘ ಮಂದಾರ

ಖಾಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರಮಟ್ಟದಿಂದ ಸು. ೪೫೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ ಈ ಚಿರಾಪುಂಜಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲೆ ಸರಿದಾಡುತ್ತವೆ, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಆಕಾಶದತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತವೆ, ಗಗನಕ್ಕೆ ಆವರಿಸುತ್ತವೆ ಈ ಬೆಳ್ಳಿ ಬಣ್ಣದ ಮೋಡಗಳು. ಚಿಲುವೆಯರಂತೆ ನಭೋಮಂಡಲವನ್ನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ವಿವಿಧ ಆಕಾರ ರೂಪ ಬಣ್ಣ ತಾಳುತ್ತವೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹಿಮದ ರಾಶಿಯಿಂದ ಕವಿದ ಜಾಗ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ, ಕರೆಂಟ್ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಬೆಳಕಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸವಿಯಲು ಚಿರಾಪುಂಜಿಗೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಸದಾ ಜಡಿಮಳೆ ಹಿಡಿದಿರುತ್ತದೆ. ಭಯಂಕರವಾದ ರಭಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಂಡಿಯ, ನಂಬಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾರುತಗಳು ಬೀಸುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಡಗಿನ ಸೀಟಿನ ಮನೆಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಜನ ಬದುಕುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಾಜು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಗಳೆಂದರೆ ೨೦*೨೦ ಅಡಿ ಮನೆಗಳು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅಂತಹವುಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆ, ಮುಂಜಿ, ನಾಮಕರಣ, ಹಬ್ಬ, ಬಂಧುಗಳ ಆರೈಕೆ, ಅತಿಥಿಗಳ ಸತ್ಕಾರ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿವೆ ಆಗುತ್ತಿವೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ೪೦*೫೦ ಸೈಟಿನಲ್ಲಿ ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವವರು ೬೦*೪೦ರ ಮಹಡಿ ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೆಮ್ಮದಿ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಅಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಬರಬೇಕು ಅಲ್ಲಿನವರ. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸದಾ ನಗುಮೊಗದಿಂದ, ಹೊಟ್ಟೆ ಕಿಚ್ಚಿಲ್ಲದೆ ನೆರೆಹೊರೆಯವರೊಡನೆ ಅನ್ಯೂನ್ಯತೆಯಿಂದ ಬದುಕುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಮಾದರಿ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೈತುಂಬ ಸಂಬಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಸರ ಎಲ್ಲಾ ಇದೆ, ನೆಮ್ಮದಿ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಆದರೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿರಾಪುಂಜಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ Mawsmail, Nohkalikai, Iapkhnai, Kynrem ಎಂಬ ಬೃಹತ್ ಜಲಪಾತಗಳಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಮನ ಸೆಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊರೆಯುವ ನಿನಾದ ನೀಡುವ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಜಲಪಾತಗಳಿವೆ. ಆಕಾಶದತ್ತರದಿಂದ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತಿರುವ ಅವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಭೋರ್ಗರೆತ ಕೇಳಬಹುದು. ದೊಡ್ಡಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರೆ ಜಲದ ಸಿಂಚನ ಸಿಂಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಳಿದು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಪಾತಕ್ಕೆ ದುಮುಕುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಇಳಿದು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ದಾರಿಯಿಲ್ಲ. ಇರುವ ಕೆಲ ಜಲಪಾತಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಹತ್ತಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿರಾಪುಂಜಿ

ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹಲವಾರು ಜಲಪಾತಗಳಿವೆ. ಕೆಲವನ್ನು ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ 'ಮಿಸ್ಸಿಂಗ್ ಪಾಯಿಂಟ್' ಜಲಪಾತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಅದನ್ನೊಂದು ಉದ್ಯಾನವನದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದು. ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಜಲಪಾತ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ತುಟ್ಟತುದಿ ಮಳೆಗಾಲ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮಿಕ್ಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜುಳು ಜುಳು ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಕಾಲು ತಂಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀರು ಎಲ್ಲಿಗೆ ದುಮುಕುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಲು ಹಾದಾರೆ ರಭಸವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರೂ, ಕಾಲು ಜಾರಿದರೂ, ಘೋಷೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅಥವಾ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವಾಗ ಮೈಮರೆತರೂ, ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಜಾರಿದರೂ, ಜೀವನ ಮುಗಿದ ಲೆಕ್ಕ. 'ಬಾಡಿ' ತರಲು ಸಹ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಪ್ರಪಾತದ ಆಳಕ್ಕೆ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಅಡಿ ಉದ್ದದ ಮೇಲು ಸೇತುವೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಮೇಲಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಮಾತ್ರ ಆನಂದಿಸಲಿ ಎಂದು. ನಾನು ಆ ಸ್ಥಳದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಘೋಷೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲ ತಾಣ Facebook ನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಸ್ನೇಹಿತರು ಆಶ್ಚರ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಹಾಕಿದ್ದ 'ಬದುಕಲು ನೂರಾರು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕು, ಹೋಗಲು ಅರ್ಧ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದೆ ಸಾಕು' ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಹಲವಾರು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಮಾತುಗಳು ನಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಂದವು. ಆ ಘೋಷೋ ನೋಡಿದ ಮನೆಯವರು ಮಾತ್ರ 'ನೀವಿನ್ನು ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗುವುದೇ ಬೇಡ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ...

ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವಿರುವ ನನಗೆ ಅವರ ಮಾತು ಕಿವಿಯೊಳಗೆ ಹೋಗುವುದಲ್ಲ? 'ಅಂತಹ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರಮಣೀಯವಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡದಿದ್ದರೆ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸದಿದ್ದರೆ, ಕಣ್ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಬದುಕಿ ತಾನೆ ಏನು ಅರ್ಥ' ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ.

ಮೇಘಾಲಯ ಎಂದರೇ ಕಣಿವೆಗಳ ರಾಜ್ಯ; ಜೊತೆಗೆ ಜಲಪಾತಗಳ ಬೀಡು ಅನ್ನಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಜೋಗ್‌ಜಲಪಾತದಲ್ಲಿ ರಾಜ, ರಾಣಿ, ರಾಕೇಟ್, ರೋರಾರ್ ಒಂದೇ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ದುಮುಕುವಂತೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಜಲಪಾತಕ್ಕೆ '7 Sister False' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇದೆ. ಅಂದರೆ ೭ ಒಡಕುಗಳಲ್ಲಿ

ದುಮುಕುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೆಸರು ಎಂದು ಸಹ ಪ್ರವಾಸಿಗ ಹೇಳಿದ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ೧ ತಾಸು ಪಯಣಿಸಿದರೆ 'Thang Kharang Park' ಇದೆ. ಅದು ಪೂರ್ವ ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಜಲಪಾತ. ಅದ್ಭುತ ಚಿತ್ರಣವುಳ್ಳ ಪರಿಸರದ ಮಧ್ಯೆ ದುಮುಕುತ್ತದೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮಂಜು ಕವಿದು ನಿರಾಸೆ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಭೋರ್ಗವ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಬಹುದು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಜಲಪಾತದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಕ್ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆ ಜಲಪಾತ ವೀಕ್ಷಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವುದೇ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಬರುವಾಗ 'Khublei' (ಖುಬ್ಲೈ) ಪದ ನಾಮಫಲಕದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದ ಹೇಳುವ Thank you ಅನ್ನುವುದೇ Khublei ಅರ್ಥ. ನಾನು ಅಲ್ಲಿದ್ದಾಗಿನಿಂದ ಶುರುವಾಗಿ, ಗುಹಾವಟಿಗೆ ಬಂದು ವಿಮಾನ ಹತ್ತಿ ಕಲ್ಪತ್ತದವರೆಗೂ ಆ ಪದ ಪದಪದ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ಆ ಪದ ಕೇಳಿದವರು ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸದೆ ದುರುಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೋಡುವವರೆಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆ. ಏನೇ ಆದರೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ Khublei ಹೇಳಲೇ ಬೇಕು.

'Dorbar Khiliehshnong sohra' ಎಂಬಲ್ಲಿ Nohkalikai False view ಇದೆ. ಮೇಲಿನಿಂದ ಧುಮುಕಿದ ನೀರು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ

ಪಾಠಾಳಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುವ ಧ್ವನಿ ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಬಳಸದಿದ್ದ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿಂದ ನಾನು ಇಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಆ ಗೈಡ್ 'ಆಗಸ್ಟ್' ಯಾವ ಕಿರುಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದನೋ ಕಾಣೆ ಓಡಿ ಬಂದ. ಇನ್ನು ಆ ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ನೂರು ಮೆಟ್ಟಿಲೂ ಇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಕೂಗಿದ. 'ಆ ಹಾಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಲ್ವೆ? ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಬೇಕು. ಹತ್ತಲು ಒಂದು ದಿನ. ವಾಪಾಸು ಬದುಕಿ ಮರಳುವ ಆಸೆ ಇಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಗದರಿದ. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಿತ್ತು. ಮುಟಮುಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಮದಲ್ಲೂ ಬೆವರಿದೆ. ಕಾಲು ನಡುಗ ತೊಡಗಿದವು. L I C ಪಾಲಿಸಿಯ ಕಂಠನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆಯೇ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ನೆನಪಾದವು. ನನ್ನ ಕೆಟ್ಟ ಗುಣವೇ ಅಂತಹದ್ದು. ಯಾರೂ ಹೋಗದ ಹೊಸ ಹಾದಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು. ಅಥವಾ ಪಾಳು ಬಿದ್ದ ದಾರಿ

ತುಳಿಯುವುದು. ಅದು ಹೀಗೂ ಮುಳುವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರಿವಾದದ್ದೇ ಆವಾಗ.

ಖಾಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ Sohra ಎಂಬ ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ತೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುಮಾರು ೬೦ರ ಹರೆಯದ ಕೆಂಪುಟಿಯ 'Bihshong' ಎಂಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಮಾತಿಗೆಳೆದೆ. ಆಕೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ನನಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾದಾಗ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ Spelling ಹೇಳಿದಳು. ನನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ

ನೋಟಕ್ಕೆ 'ಹೌದು ನನಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬರುತ್ತದೆ ೩ನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಸ್ವೆಟರ್ ಮಾರಲು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೂ ಬಂದಿದ್ದೆ' ಎಂದೆಲ್ಲಾ ನಗುತ್ತಾ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಹಲವು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಎತ್ತ ತಿರುಗಿದರೂ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳ ನಾಡು, ಕುರುಚಲು ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಇಳಿಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದಟ್ಟಾರಣ್ಯ. 'ಹೊಟ್ಟೆ ಪಾಡಿಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ತಾಂಬೂಲ ಉಗಿದು 'ಏನಿಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿ (ಆಕೆಗೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತೋ ಕಾಣೆ) ದೇವರು ನಮಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನಲ್ಲ. ಆ ದೂರದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಮಸಾಲೆಚಕ್ಕೆ, ಪಲಾವ್ ಎಲೆ, ಬಿದಿರು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಮಾರಿ ಜೀವಿಸುತ್ತೇವೆ'. ಅಂದಾಕೆಯ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟದ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ನಗುವಿತ್ತು. ಸಾವಿರ ಎಕರೆಗಟ್ಟಲೆ ಭೂಮಿ ಇದ್ದು, ದೂರಕ್ಕೊಂದು ಮನೆಗಳಿದ್ದರೂ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ರುದ್ರಭೂಮಿಯು ಒಂದೇ ಕಡೆ ಇದ್ದುದು ಅವರ ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಕನ್ನಡಿಯಂತಿತ್ತು

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ 'ಆನೆ ಜಲಪಾತ'ಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಹೋಗಬಹುದು. ಸೊಂಟದುದ್ದ ಇದ್ದ ನೀರಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಕಾರಣ ಕೇಳಿದೆ 'ನೀರಿಗೆ ಇಳಿದು ಆಡಲು ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ರೂ. ೨೫/- ಪ್ರವೇಶ ಶುಲ್ಕ ಏಕೆ?. ಇಳಿದರೆ ಆನೆಗಳೇನಾದರೂ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತವಾ?' ಆನೆ ಜಲಪಾತ ಅಂತ ಯಾಕೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ? ಅಂತ ಕೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಟೀ ಕ್ಯಾಂಟೀನ್ ಇಟ್ಟೊಂಡಿದ್ದ Elephant Restorant ಮಾಲಿಕೆ ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು. "ಇಲ್ಲಿಂದ ಆನೆಯೊಂದು ಕಾಲು ಜಾರಿ ಹೋಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತಂತೆ ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ಗುಂಡಿಯಾಯ್ತಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆನೆ ಜಲಪಾತ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂತಂತೆ" ಅಂದಳು ಸಂಶೋದಕಿಯಂತೆ. ಬುರುಡೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಅನಿಸಿತು. ಏನೋ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಿಯಂತೆ ಅಂತ ಅರ್ಥ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ೧೦ ರೂ. ಕೊಟ್ಟೆ ವಾಪಾಸ್ ಕೊಟ್ಟು ೨೫/- ರೂ. ಕೊಡಿ ಅಂದಳು. ಕೇಳದೆ ಕುಡಿದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆ ಡಬ್ಬ ಕ್ಯಾಂಟೀನ್‌ನಲ್ಲಿ ಡಬ್ಬ ಕಾಫಿ ಎಂದು ಬಯ್ಯು ಕೊಟ್ಟೆ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥವಾಗದ ಕಾರಣ ನಗುತ್ತಲೆ ಈಸುಗೊಂಡಿದ್ದು ನನಗೆ ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನೆನಪಾಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಹೊರಗಿನ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ನಂಬಿ ಬದುಕುವ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಪಡೆಯುವುದು

ಅಧರ್ಮವೇನೂ ಅಲ್ಲ ಅಂತ ಆನಂತರ ಅನಿಸಿತು. ಆಗ ಶಾಪವನ್ನು ಹಿಂಪಡೆದೆ ಮಹಾ ಋಷಿಯಂತೆ.

ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಕಾರಣ ಚಿರಾಪುಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್‌ನ ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯರು ಶಾಲೆಯ ಮುಖ ನೋಡುವ ಹಾಗೆ ಆಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಆಶ್ರಮದ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಬೇಕು.

ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು:

ಚಿರಾಪುಂಜಿಯ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಇಲ್ಲಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವು ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೆಲ ಹಳೆ ತಲೆಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ Laittyra ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವ್ ಮಂದಿರ Nartiang ನಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಬರಿ, Shella Bazar ನಲ್ಲಿ ಚಂಡಿಮಂದಿರ, Mawsynram ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗ ಮುಂತಾದ ಹಿಂದೂ ಗುಡಿಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮಂತರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ 'ಕಲ್ಕತ್ತ' ಮತ್ತು ಈಗ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ 'ದಾಕಾ'ಗಳಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಲೇ ಏನೋ ಈಗಲೂ ರಾಮನವಮಿ ದಿನ ಶಾಲ್ವಾ ಆಶ್ರಮದ ಸಮೀಪ ಶ್ರೀ ಚಂಡಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅದ್ಭೂತಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸಿ ಸಂಭ್ರಮ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಪುಗಳು ಹಾಗೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನೃತ್ಯಮಾಡಿ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೂ ಅದನ್ನು ತಲುಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

Don Bosco:

ಮೇಘಾಲಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿನ ನೆರೆಯ ಅಸ್ಸಾಂ, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್, ಮಣಿಪುರ, ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ ಸೇರಿದಂತೆ ಇಡೀ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಬಹುತೇಕ ವಿಶೇಷತೆಯೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ ಅನ್ನಬಹುದು. ಮಾನವ ವಿಕಸನ

ಹೊಂದಿದಾಗಿನಿಂದ ಈಗಿನ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಯುಗದವರೆಗೂ ಆ ಸೂರಿನೊಳಗೆ ವಿಷಯ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹವಿದೆ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರವಾಸಿಗನಾಗಿ ನೋಡದೆ ಸಂಶೋಧಕನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ. ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೋದ ತಕ್ಷಣ ಗಾಜಿನ ಬಾಗಿಲುಗಳು ತಂತಾನೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಒಂದೊಂದು ಕೊಠಡಿಯೊಳಗೂ ಹೆಚ್ಚೆ ಇಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ವಿದ್ಯುತ್ ದೀಪಗಳು ಹೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹೊರಬಂದಾಕ್ಷಣ ತಾವಾಗಿಯೇ ಆರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ವಿದ್ಯುತ್ ಅಳವಡಿಕೆಯಿಂದ, ವಿದ್ಯುತ್ ಉಳಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಮಹಡಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರು ಅಂದರೂ ೧೪ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಬಳ ಉಳಿತಾಯವಾಯಿತು. ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವೂ ಹೌದು. ಅಲ್ಲದೆ Screen touch ಗಣಕ ಯಂತ್ರಗಳೂ ಸಹ ಇವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಆಯ್ತು. ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಆಯ್ಕೆ ನಮ್ಮದು. ಬುಡಕಟ್ಟು ಅತಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜನಾಂಗವನ್ನೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಮೇಘಾಲಯ, ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿ ಏನೆಂದರೆ ಅಂತರ್ಜಾಲ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಂತೂ ಬಹಳ ಮುಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಘಾಲಯ ಎಂದರೆ ಕಾಡು ಜನಾಂಗ ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೋದವರಿಗೆ ಬೆರಗು ಮೂಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಕೆಲ ಸಂಗತಿಗಳು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಮಳೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಂಗಸರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮರದ ಎಲೆ ಮತ್ತು ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ 'ಗೊರಗ'ಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆನೆಪು ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮೀನು ಹಿಡಿಯಲು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಯ ಕುಕ್ಕೆಗಳು, ಗಾಳಿಗಳು, ಕೂಳಿಗಳು; ಬೇಟೆಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಭರ್ಜಿ, ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣಗಳು; ಹಲವು ರೀತಿಯ ಬಂದೂಕುಗಳು, ಕತ್ತಿಗಳು, ಆಯುಧಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ವಾದ್ಯಪರಿಕರಗಳು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಇವೆ ಮತ್ತು ಬಹುತೇಕ ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಿದಿರು ಮತ್ತು ಚರ್ಮದಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅಡುಗೆಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿನ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡಲಾಗಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಪುಗಳು, ಆಭರಣಗಳು, ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳು, ಮಾದರಿ ಮನೆಗಳು ಇವೆ. ಫೋಟೋ ಗ್ಯಾಲರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಮಹನೀಯರು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಾ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗಾಗಿ ಉತ್ತಮ

ಚಿತ್ರಕಲೆ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿದೆ. ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿ ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಬಿದಿರು. ಬಿದಿರಿಲ್ಲದೆ ಅವರಿಲ್ಲ ಅನ್ನಬಹುದು. ಅಷ್ಟೊಂದು ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬಿದಿರಿನ ಚಾಪೆ, ಪೀಲೋಪಕರಣಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಮನೆ ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೇ ಇದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನೇಯ್ಗೆ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಬಂದು ಈಗ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಜೋಪಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂಲವಸ್ತುವನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಇದೊಂದು ಕೇವಲ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಾಗಿರದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ.

ಈವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಹೆಸರು 'DON BOSCO museum' ಡಾನ್ ಬೋಸ್ಕೊ ೧೮೧೫-೧೮೮೮ ರವರೆಗೆ ಬದುಕಿದ್ದರು. ಅವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಪ್ರಪಂಚದ ಏಳು ಖಂಡಗಳ ಸುಮಾರು ೧೩೨ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ DON BOSCO ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. ಬಹುತೇಕ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿವೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲೂ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಿ.ಕೆ.ಜಿ ಇಂದ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜಿನವರೆಗೆ ನೂರಾರು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. ಅವು ಹೇಗೆ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗುತ್ತಿವೆ ಅನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೆ.

ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ:

ರಾಜಧಾನಿ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಹಾನ್ ಅಗ್ನಿ ದುರಂತಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಮೇಘಾಲಯ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯ ಆಗುವ ಸು. ೩೬ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ. ಅಂದರೆ, ೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ. ಸುಂದರವಾದ ಮರದ ಚರ್ಚ್ ಬೆಂಕಿಯ ಕೆನ್ನಾಲಿಗೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಭಸ್ಮವಾಯಿತು (ದೇವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ) ಆದರೆ ಅದೇ Laitumkhrach ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತವಾದ ಚರ್ಚನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ನೋಡಲು ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಜವಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ವಿಧಾನಸಭೆ ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳ ಬೆಂದು ಹೋಗಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕ ಕಡೆ ಒಂದೊಂದು ವಿಭಾಗದ ಕಛೇರಿಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆಡಳಿತವೆ ಒಂದೆಡೆ, ಸಭೆ ನಡೆಯುವುದು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಹೀಗೆ ಚಿಂದಿ ಚಿತ್ರಾನ್ನವಾಗಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯೊಂದಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕರೆ ಶಾಸಕರು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಂಥಲೋ ಅಥವಾ ಮೊಬೈಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ವೀಡಿಯೋ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಅನ್ನೋ ಭಯಕ್ಕೆ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸೌಧ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆಯೋ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಹೋದಾಗ ನನ್ನ ದುರಾದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಶಾಸಕನೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಇಲ್ಲಿ, ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭದ್ರತಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಅಲೆಸಿದರು. ನನ್ನ ಅಲೆಮಾರಿ ಕೆಲಸ ಬಹಳವಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಅತ್ತ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನೇರವಾಗಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ಆತನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಮೂರು ಕೋಟಿ ಬೆಲೆಯ ಭವ್ಯ ಬಂಗಲೆಯ ಫೋಟೋ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, 'ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲ' ಅಂದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲ್ಕಿತ್ತೆ.

ಮೇಘಾಲಯದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿವೆ ಎಂಬುದೇ ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ೩, ೫, ೭ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ ಕೂಡ. ಅಂತರ್ಜಾಲದಲ್ಲಿ ತಡಕಾಡಿದರೂ ೭ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನತ್ತಿದಾಗಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ೧೧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿವೆ ಎಂದು.

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು

ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನ

ಪೂರ್ವ ಗಾರೋ ಹಿಲ್ಸ್:	ವಿಲಿಯಂ ನಗರ
ಪಶ್ಚಿಮ ಗಾರೋ ಹಿಲ್ಸ್ : ತುರಾ (Tura)	ತುರಾ
ದಕ್ಷಿಣ ಗಾರೋ ಹಿಲ್ಸ್:	ಬಾಘಾರಾ
ಉತ್ತರ ಗಾರೋಹಿಲ್ಸ್ :	ರುಸೆಬೆಲ್‌ಪರಾಲ್
ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮ ಗಾರೋ ಹಿಲ್ಸ್:	ಅಂಪತಿ
ಪೂರ್ವ ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್:	ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್
ಪಶ್ಚಿಮ ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್:	ನಾಂಗ್‌ಸ್ವಾಯ್ಸ್
ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮ ಖಾಸಿ ಹಿಲ್ಸ್:	ಮಾವ್‌ಕಿರ್ ವಟ್
ಜಯಂತಿಯಾಸ್ ಹಿಲ್ಸ್:	ಜೊವಾಯಿ
ಪೂರ್ವ ಜಯಂತಿಯಾಸ್ ಹಿಲ್ಸ್:	ಖಿಲೀಹ್ ರೈಟ್
ರಿಬ್ಬೋಯ್ ಜಿಲ್ಲೆ:	ನಾಂಗ್‌ಘೋ

ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳು:

ಕೆಲವೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತವೆ ನೋಡಿ. ಈಗಾದರೆ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಘಟನೆ ನಡೆದರೂ (ಅಹಿತಕರ, ನಕಾರಾತ್ಮಕ ವಿಷಯಗಳು ತಕ್ಷಣ ಹರಡುತ್ತವೆ) ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೂಲೆಮೂಲೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, ದೂರದರ್ಶನ, ವಾಟ್‌ಆಪ್,

ಮೇಘ ಮಂದಾರ

ಫೇಸ್‌ಬುಕ್‌ಗಳಿಂದ ಹಸಿಬಿಸಿ ಸುದ್ದಿಗಳಲ್ಲಿ Live(ನೇರ)ವಾಗಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರೆದರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗುವುದನ್ನು ಮುಂಚೆಯೇ ತಿಳಿಸಿಬಿಡುವ ಸಾಧನದ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಬರಬಹುದೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾದು ನೋಡಬೇಕು.

ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಈ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಆ ಮೂಲೆಯತನಕ ಅದೆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮೀಣರೂ ಬಹುಪಾಲು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗುವ ಪಾತ್ರ ಪರಡಿಗಳು, ವ್ಯವಸಾಯದ ಉಪಕರಣಗಳು, ಬೆಳೆಯುವ ವಿಧಾನ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಸಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಾತ್ರೆಗಳೇ ಖಾಸಿ, ಗಾರೋ, ಜಯಂತಿಯಾಳ್ ಮೂರು ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನಾಂಗದವರೂ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ Khiewrnong/Mediksil ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೂರು ಜನಾಂಗದವರೂ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆ, ಕುಡಿಕೆ, ಗಡಿಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ Khiewkayndew ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಯಂತೆಯೇ ಕತ್ತಿ, ಹಾರೆ, ಗುದ್ದಲಿ-ಹೀಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಆಯುಧ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಪರಿಕರಣಗಳನ್ನೂ, ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಕುಲುಮೆ ಕೆಲಸದವರಿದ್ದರು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ Nongsain Nar/Nongshna Ksiar ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಗಾರೋ ಜನಾಂಗದವರು ನೂಲು ತೆಗೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರು ಮತ್ತು ಆದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಬಿಯರ್ ಮಾಡಿ ಕುಡಿದು ಅಮಲೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿತವರು. ಮೇಘಾಲಯ ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಮುಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯ. ಖಾಸಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ದನಗಳಿಂದ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡದೇ ಗುದ್ದಲಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆದೇ ಗದ್ದೆ ಹದ ಮಾಡಿ ನಾಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದಕ್ಕೆ Pynthor-kba ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಗಾರೋ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಸಹ ಭತ್ತದ ನಾಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದು- Mige. ಜಯಂತಿಯಾಳ್ ಹಿಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವು ದನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸ

ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಾರೋ ಮತ್ತು ಖಾಸಿ ಜನಾಂಗ ದನಗಳನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಗೂಳಿಗಳಂತೆ ಸಾಕಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರಾದರೂ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ರಿಕೆಟ್:

ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಪದ ಕೇಳಿದಾಕ್ಷಣ ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಕಿವಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಅರಳಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮೈದಾನವಿರಲಿ ಗಲ್ಲಿಗಳಿರಲಿ ಗೂಟ ಅಥವಾ ಕಲ್ಲು ನೆಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಡುವುದರಿಂದ ಶುರುವಾಗಿ ದೂರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಬ್ಯಾಟು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದರೂ, ಆ ಆಟ ಎಷ್ಟೇ ವರ್ಷದ ಹಳೆಯದಾದರೂ ಸರಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಮರೆತು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲುವ/ಕೂರುವ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸೋಂಬೇರಿ ಆಟದ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಮೇಘಾಲಯದ ದಟ್ಟ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವಾಗಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬಾರಿಸುವ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಘಂಟೆ ನಾದದ ಶಬ್ದ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಶೇ. ೮೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಂದಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಇರುವ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಯಾಕೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ? ಘಂಟೆಯನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಯಾಕೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆಯೇ? ನಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಚಾಲಿತ ವಾದ್ಯಗಳು ಇರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಘಂಟೆಗಳಿವೆಯೇ? ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಆ ನಿಶಬ್ದವಾದ, ಶಾಂತವಾದ, ತಂಪಾದ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿತು. ಸಂದೇಹ ತಡೆಯಲಾರದೆ ನಮ್ಮ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಚಾಲಕನಿಗೆ ಕೇಳಿದೆ. 'ಅದೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೀಟ ಸರ್' ಅಂದ. ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನೂ ಕೇಳಿದೆ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ೩೦೦-೪೦೦ ಮೀ. ದೂರದವರೆಗೆ ಕೇಳುವ ಹಾಗೆ ಕಿರುಚುವ ಕೀಟ ಎಷ್ಟೇ ಹುಡುಕಿದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತೊಳಲಾಟ ನೋಡಿದಾತ 'ಅದು ಮರದ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರದಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದರಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಬನ್ನಿ ಸಾರ್' ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ. ಅದರ ಗಾತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಬ್ಬೆರಳು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ತಿಳಿಸಿದ. ನಾವು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಹಿಡಿದು ಖಾಲಿ ಬೆಂಕಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ 'ಗೀರುಂಡೆ/ಜೀರುಂಡೆ' ಹುಳುವಿನ ನೆನಪಾಯ್ತು.

ಆದರೂ ಸಮಾಧಾನ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾರನೆ ದಿನ ಅಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್‌ನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. 'ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಕೀಟ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ?' ಎಂದು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡು, ಹೇರಳವಾದ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಕೀಟಗಳ ಬಗ್ಗೆಯಲ್ಲದೆ ಮೇಘಾಲಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪಾಠ ಮಾಡಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರು, ಮಧ್ಯದಲಿ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ 'ನಾನೂ ಕನ್ನಡ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಸರ್' ಎಂದು ಪರಿಚಯದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿದೆ. ಆಗ ನೇರವಾಗಿ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. "ಆ ಕೀಟದ ಹೆಸರು 'ಕ್ರಿಕೆಟ್' ಅಂತ. ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದು. ಬಿಸಿಲು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಅದರ ಶರೀರದ ಉಷ್ಣಾಂಶ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಆ ಉಷ್ಣಾಂಶವನ್ನು ಹತೋಟಿಗೆ ತಂದು ಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ರಭಸದಿಂದ ಬಡಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿತದ ಶಬ್ದವೇ ನಿಮ್ಮ ದೇವಾಲಯದ ಘಂಟೆನಾದ". ಎಂದು ನನ್ನ ಅನುಮಾನ ನಿವಾರಿಸಿದರು. ಧನ್ಯವಾದ ಹೇಳಿ ಕಳಚಿಕೊಂಡೆ. ನನ್ನ ಮಾತು ಅಲ್ಲಿನವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದು ಬಹಳಷ್ಟಿತ್ತು..

ಸಾರಿಗೆ :

ದೇಶ ಇಬ್ಬಾಗವಾದಾಗಿನಿಂದ ಈಶಾನ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ತೀವ್ರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶೇ. ೨ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ದೇಶದ ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಂನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಂಡು ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಾಗ ಮೇಘಾಲಯ ೨,೭೮೬ ಕಿ.ಮೀ. ಗಳಷ್ಟು ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆಗ ೧೭೪ ಕಿ.ಮೀ.ಗಳಷ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಮಾರ್ಗವಿತ್ತು. ಇದೀಗ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೯.೭೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಿ.ಮೀ.ಗಳ ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ವಲಯವು ಸಿಲಿಗುರಿ ಕಾರಿಡಾರ್ ಅಥವಾ ಚಿಕನ್ ನೆಕ್ ಎನ್ನಲಾದ ಇಕ್ಕಟ್ಟು ದಾರಿಯ ಮೂಲಕ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೂ ಆವೃತ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ದೂರ-ದೂರದ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನವಸತಿಗಳಿವೆ. ಈ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಪ್ರಮುಖ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ರಾಜಧಾನಿ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೂ, ಇತರೆ

ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದ ಹೆಚ್ಚು ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಡಾಂಬರು ಹಾಕಿಲ್ಲ. ಕಚ್ಚಾ ರಸ್ತೆಗಳು ಬ್ರೇಕ್ ಹಾಕುತ್ತವೆ.

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್

ನಗರದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆಗಳು ಕಿರಿದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಾಹನಗಳು ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಇರುವೆ ಸಾಲಿನಂತೆ ಹೋಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಎಷ್ಟೇ ತುರ್ತು ಇದ್ದರೂ ಒಬ್ಬ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯವನೂ ಸಹ ಓವರ್‌ಟೇಕ್ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಆಟೋಕೆ ಕೊಡುವ ಹಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ (ಬಹುತೇಕ ಮಾರುತಿಒಂಠಿ) ತಲುಪಬಹುದು (ಕನಿಷ್ಠ ೧೦ ರೂ.ನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ).

ಇಡೀ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಆಟೋಗಳಿವೆ. ದ್ವಿಚಕ್ರ ವಾಹನಗಳೂ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸುರಿಯುವ ಮಳೆ, ಇಬ್ಬನಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುವವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯ ಅಸ್ಸಾಂನ ಗುಹಾವಟಿ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಗುವಾಹಟಿಯಿಂದ ರಾಜಧಾನಿ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ಗೆ ೧೦೩ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಸಾಂ ಪ್ರಮುಖ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣ ಹಾಗೂ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ ಹೊಂದಿದೆ. ದೇಶದ ಇತರೆಡೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಲವು ರೈಲು ಹಾಗೂ ವಿಮಾನ ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮರದ ಸೇತುವೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಇವೆ. ಯಾವುದೇ ರೈಲು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ತುತ್ತತುದಿಗಳಿಲ್ಲ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಿಂದ 40 ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ಗುವಾಹಟಿ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿಯಿರುವ ಉಮ್ರೋಯಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ವಿಮಾನದ ನಿಲ್ದಾಣವಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ದೊಡ್ಡ ವಿಮಾನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊಲ್ಕತ್ತಾ ಹಾಗೂ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯ ತ್ರಿಪುರಾದ

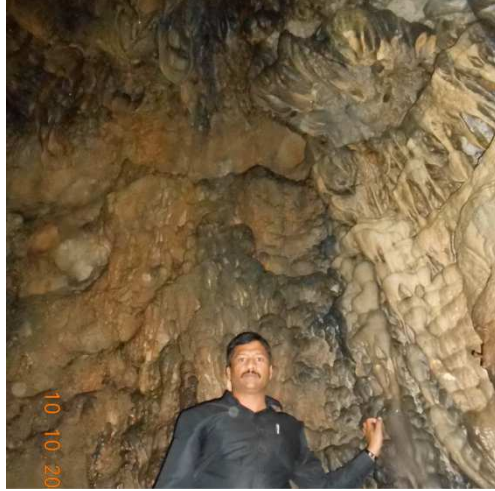
ರಾಜಧಾನಿ ಅಗರ್ತಲಾದಿಂದ ಕೇವಲ ಸಣ್ಣ ವಿಮಾನಗಳು ವಾಯು ಸಾರಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಬಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

Black dog: ಮೇಘಾಲಯದ ಹಿರಿಯ ಕವಿ ಎಲ್.ಹೆಚ್. ಪಡೆ(Pde) ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಸ್ನೇಹಿತನೊಬ್ಬನಿಂದ ಮೊಬೈಲ್‌ಗೆ ಕರೆಬಂತು “ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಬೆಲೆ ಕಡಿಮೆಯಂತೆ ಒಂದೆರಡು ಬಾಟ್ಲಿ ಹಿಟ್ಟೋ ಬಾ” ಅಂದ. ಮೇಘಾಲಯದ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆಗಳು ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಅದ್ದೇಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತೋ ಕಾಣೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೊರಡಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಇಳಿದವನೇ ಅಂಗಡಿ ಹುಡುಕಿ ಹೊರಟೆ. ಬಾಗಿಲು ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗ “ಸಾರಿ ಸಾರ್ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಆಯ್ತು” ಅಂದ. ನಾನು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಮಾಲಕಿಗೆ ‘೨ ಫುಲ್ ಬಾಟಲ್ Black dog ಬೇಕು’ ಅಂದೆ “ಇಡೀ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಅಷ್ಟೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ೧೦ ಗಂಟೆಯ ನಂತರ ಬನ್ನಿ ಸರ್” ಎಂದು ನಗುತ್ತಲೆ ಬಾಗಿಲು ಎಳೆದು ಹೊರಟರು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೊಂದಾದರೂ, ಬಸವ ಜಯಂತಿ, ಗಾಂಧಿಜಯಂತಿಯಂದೂ, ಚುನಾವಣಾ ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಂಗಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಕದ್ದು ಮುಚ್ಚಿ ಮಾರುವುದು ನೆನಪಾಯ್ತು. ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಈ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ‘ಬಯ್ಯುತ್ತಾನೆ’ ಎಂದು ಹೆದರಿದೆ. ನನ್ನ ಪೇಚಾಟವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಪಕ್ಕದ ಹೊಟೇಲಿನ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿ “ಕಿತ್ತಾ ಚಾಯಿಯೆ ಸಾಬ್” ಅಂದ. ಹೇಳಿದೆ ೨೦೦ ರೂ. ಜಾಸ್ತಿ ಕೊಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಅಂದು ತಂದೇ ಬಿಟ್ಟು ೨ ನಿಮಿಷ ತಡವಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ೨೦೦/- ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ. ೫ ನಿಮಿಷ ಮೊದಲೇ ಬಂದಿದ್ದರೇ ಆ ೨೦೦ ರೂ. ಗೆ ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ಬಾಟಲ್ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಗೊಣಗುತ್ತಾ ಬಂದೆ.

ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿರದ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳು:

ಮೇಘಾಲಯ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಶಿಖರಗಳ ಆಗರ. ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ಆಕಾಶದತ್ತರದ ಹಸಿರು ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಮತ್ತು ಪ್ರಪಾತಗಳು. ಹಾಗಾಗಿ View Pointಗಳದ್ದೆ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಪಾಲು ಎನ್ನಬಹುದು. ನಾನು ನೋಡಲು ಆಯ್ದುಕೊಂಡ View Pointಗಳೆಂದರೆ:- View point of Bangladesh, Ritmawksir view point, Khreng Khreng view

point, Mot-Trop(Khoh Ram-Hah) View of Bangladesh, Shillong view point-ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಕಣ್ಗನ ಸೆಳೆಯುವ view pointಗಳಿವೆ. ಶಿಖರದ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಮೋಡಗಳ ಕಣ್ಣಾಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಟಗಳ ತೆರೆಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣುವ ನಗರ, ಹಾವಿನ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವ ನದಿಗಳು, ಗೈಡ್ ತೋರುವ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯದ ರಸ್ತೆಯಾಚೆಯದು ಬಾಂಗ್ಲಾ, ಈಚೆ ಇಂಡಿಯಾ ಎಂಬ ಹಸಿರು ಹೊದ್ದ ಕಾಡು, ಬೇರಿನ ಸೇತುವೆ ದಾಟಿ ಬಿದಿರಿನ ಮಹಡಿ ಏರಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಣುವ View of Bangladesh. ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಪ್ರತಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವಾಸಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರವೇಶ ಶುಲ್ಕ ಪಡೆದು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕುದುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕ ಕ್ಯಾಂಟೀನ್(ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್)ಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ನಮ್ಮ ಸ್ಟಾರ್ ಹೋಟೆಲ್‌ನ ಬೆಲೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನ ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮತ್ತು ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವಂತೆಯೇ ಇಂತಹ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೂ ಏನನ್ನೂ ಕೊಳ್ಳಲು ಬಲವಂತ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರದಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಹೆಂಗಸರದೇ ವ್ಯವಹಾರ ವ್ಯಾಪಾರ.....

ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ದಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳ ಪೈಕಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಭಾಗ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳಲ್ಲೊಂದು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಉಪ ಉಷ್ಣ ಕಾಡುಗಳು ಹಲವು ಬಗೆಯ ಸಸ್ಯ ವನ್ಯ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿವೆ. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಮೂರು ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳಿವೆ.

ಪರ್ವತಾರೋಹಣ, ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತುವುದು, ಟ್ರೆಕಿಂಗ್, ಹೈಕಿಂಗ್, ಜಲ-ಸಾಹಸ ಕ್ರೀಡೆಗಳು (ವಾಟರ್ ಸ್ಪೋರ್ಟ್ಸ್) ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಸಾಹಸ-ಪ್ರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮೇಘಾಲಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತಾಣವಾಗಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಟ್ರೆಕಿಂಗ್ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಾಗ ಕಾಡುಪಾಪಗಳು, ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಜಿಂಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕರಡಿಯಂತಹ ಅಪರೂಪದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಮಿಯಮ್ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯ ಅಂಕಣಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಚಾಲಿತ ದೋಣಿಗಳು, ಪಾದ ಚಾಲಿತ ದೋಣಿಗಳು, ತೇಲುವ ದೋಣಿಗಳು, ಸ್ಕೂಟರ್ ದೋಣಿಗಳು ಹಾಗೂ ವೇಗದ ದೋಣಿಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿವೆ. ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಸುಣ್ಣದ ಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಮರಳುಗಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳಿವೆಯೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಇಡೀ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಉದ್ದನೆಯ ಹಾಗೂ ಅತಿ ಆಳವಾದ ಗುಹೆಗಳು.

ಕೆಮ್ ಲಿಯಟ್ ಪ್ರಾಹ್ ಅತಿ ಉದ್ದನೆಯ ಗುಹೆ ಹಾಗೂ ಸಿನ್ರಾಂಗ್ ಪಮಿಯಾಂಗ್ ಅತಿ ಆಳವಾದ ಗುಹೆಯಾಗಿದೆ. ಇವೆರಡೂ ಗುಹೆಗಳು ಜೈನೋತಿಯಾಸ್ ಹಿಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿವೆ. ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಿಂಗ್ಡಮ್, ಜರ್ಮನಿ, ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾ, ಐರ್ಲೆಂಡ್ ಹಾಗೂ ಯು.ಎಸ್. ದೇಶಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸುವ ಗುಹೆ ಪ್ರವಾಸಿಗರು, ಸುಮಾರು ಒಂದು ದಶಕದಿಂದಲೂ ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಬರುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಗುಹೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವುದಾಗಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳು:

ಚಿರಾಪುಂಜಿ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣ. ಇದು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆಿದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಈಗಾಗಲೇ ಬಹಳ

ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಯಾವುದೇ ಪರಿಚಯದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ರಮಣೀಯ ಭೂಚಿತ್ರವುಳ್ಳ, ೫೦ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಉದ್ದದ ರಸ್ತೆಯು ಚಿರಾಪುಂಜಿ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಗರಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕವೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿರಪರಿಚಿತ ಜಲಪಾತಗಳ ಪೈಕಿ ಎಲಿಫೆಂಟ್ ಫಾಲ್ಸ್, ಶಾದ್ಧುಮ್ ಫಾಲ್ಸ್, ವೇಯ್ನಿಯಾ ಫಾಲ್ಸ್, ಬಿಷಪ್ ಫಾಲ್ಸ್, ನೊಹ್ಕಾಲಿಕೇಯ್ ಫಾಲ್ಸ್, ಲ್ಯಾಂಗ್ವಿಯಾಂಗ್ ಫಾಲ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಸ್ವೀಟ್ ಫಾಲ್ಸ್ ಸೇರಿವೆ. ಮಾಸಿನ್ರಾಮ್ ಬಳಿ ಜಾಕ್ಮನ್ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಕಾರಂಜಿಗಳು ರೋಗಗಳನ್ನು ವಾಸಿ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಔಷಧೀಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆಯೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ ದೊಡ್ಡಕೆರೆಗಳಿವೆ. ಗುವಾಹಾಟಿ-ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉಮಿಯಮ್ ಕೆರೆಯು 'ಬಡಾ ಪಾನಿ'(ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರುಳ್ಳ ಕೆರೆ) ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಒಂದು ಆಕರ್ಷಕ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣವೂ ಹೌದು. ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಉದ್ಯಾನಗಳಿವೆ. ಥಂಗ್‌ಖಾರಾಂಗ್ ಉದ್ಯಾನ, ಇಕೋ ಪಾರ್ಕ್, ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ತೋಟ ಹಾಗೂ ಲೇಡಿ ಹೈದರ್ ಉದ್ಯಾನವು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವು. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಿಂದ ೯೬ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಡೌಕಿ ಪಟ್ಟಣವು ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮೇಘಾಲಯದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದ ಗಡಿ ನೆಲೆಗಳ ರಮಣೀಯ ಭೂಚಿತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ದಡ ಸೇರಿಸುವ ಬೇರು (Riwali Root Bridge):

ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ಆಕಾಶದತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ, ನಾಲ್ಕಾರು ಜನ ತಬ್ಬುವಷ್ಟು ದಪ್ಪವಾದ ಮರಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ, ಬೇಕಾದಾಗ ಕಡಿದಿದ್ದೇವೆ, ಅದರ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕೂತು ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಲಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದಿದ್ದೇವೆ. ಹಣ್ಣು, ಕಾಯಿ ತಿಂದು ಒಂದು ಹಿಡಿ ಗೊಬ್ಬರ ನೀರು ಹಾಕದೆ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಬದುಕಿದ್ದೇವೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವು ಯಾವತ್ತೂ ನರಮಾನವರಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಅದಿರಲಿ ಬಿಡಿ. ಇಲ್ಲೊಂದು ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷ ಹಳೆಯದಾದ(ಅಂತೆ) ಆಲದ ಮರವಿದೆ. ಅದರ ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ ತನ್ನ ಬಿಳಲುಗಳಿಂದ ಒಂದು ಸೇತುವೆ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಯಾಚೆಗೆ ದಾರಿಹೋಕರನ್ನು ದಡ ಸೇರಿಸಿ ಅವರ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕ ರೀತಿಯ ಸಿಮೆಂಟ್, ಕಬ್ಬಿಣ ಯಾವುದರ ಆಸರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬಿಳಲುಗಳನ್ನು ಜಡೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದು ತೊಟ್ಟಲಿನ ರೀತಿ ಸೇತುವೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನೋಡಲು ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನ ಬುದ್ಧಿ ಓಡಿಸಿ ಸೇತುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಈಗ ಅದನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಚಕೋತ, ಅಡಿಕೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಗಳನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರಾದರೂ ಬೆಲೆ ದುಬಾರಿ. ಮೇಘಾಲಯದ ಜನ ಎಷ್ಟು ಚತುರರು ಎಂದರೆ ಮೌಲಿನಾಂಗ್ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನೊಂದು 'Balancing stone' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರವಾಸಿತಾಣಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದಾಜು ಎರೆಡು ಆನೆ ಗಾತ್ರದ ಬಂಡೆಯೊಂದು ಅಣಬೆಯಾಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಮತ್ತೇನೂ ವಿಶೇಷ ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ೧೦ ರೂಪಾಯಿ ಪ್ರವೇಶ ಶುಲ್ಕ ಪಡೆದು ರಶೀದಿ ಕೊಡುವ ಅಜ್ಜ, ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಬುಟ್ಟಿ ನೆಯ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಮಾರುವ ಮೂಲಕವೂ ಹಣಗಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಹೀಗೆ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಜೀವಿಸುವ ಗಂಡು ಜನ ಅಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿರುವುದು.

ಇಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿರುವ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಜನವರಿಯಿಂದ ಮೇ ಮತ್ತು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಿಂದ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಋತುಗಳಾಗಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೇ ಯಿಂದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಮಧ್ಯದವರೆಗೆ ಅಧಿಕ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ನವೆಂಬರ್‌ನಿಂದ ಜನವರಿ ಮಧ್ಯದ ವರೆಗೆ ತಡೆಯಲಾರದ ಚಳಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಸಮಯವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತಿ ಮಿತಿಗಳು:

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ಜಾಲಗಳು ಕಳಪೆ ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿವೆ. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್-ಜೋವಾಯಿ, ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್-ಟುರಾ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್-ಸೊಹ್ರಾದಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಮಾರ್ಗಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಂತರಿಕ ರಸ್ತೆ ಜಾಲಗಳು ಬಹಳ ಕಳಪೆ ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದ್ದು ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗಿವೆ. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಧಾನಿ ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನ ಹೊರಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿರುವುದು ಬಹಳ ವಿರಳ. ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಸಹ ಬಹಳ ನಿಯಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಅಂಗಡಿ ಮಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳು ಸ್ವೀಕೃತವಾಗುತ್ತವೆ. ಎ.ಟಿ.ಎಂ ಕಾರ್ಡ್ ಹಾಕಿದರೆ ಹಣ ಬಾರದೆ ಪೇಚಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ನಡೆಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಅತಿ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳು ಗಾರೊ ಹಿಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೂ ಈ ತಾಣಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಇತರೆ ಭಾಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕ

ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಆತಂಕವಾದದ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಇದರಿಂದಾಗಿರುವ ಭದ್ರತಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕಾರಣ, ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ವಿದೇಶಿಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರಗಳು 'ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಕಡೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಬೇಡಿ' ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿರುವುದು ಭದ್ರತೆಯ ಕುರಿತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಿಗುವಾಗಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಈಶಾನ್ಯ ವಲಯದ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಆತಂಕವಾದದ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಅದರ ಸುಂದರ ಭೂ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸಬಹುದು.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮೇಘಾಲಯದಿಂದ ವಾಪಾಸು ಬರುವ ಮನಸ್ಸು ಖಂಡಿತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಟಿಕೆಟನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಕನಿಷ್ಠ ಇನ್ನೊಂದು ವಾರವಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಉಳಿದ ಮೂಲೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸುತ್ತವ ಗುಣ ಇರುವವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಏನೋ. ಇರಲಿ ತಪ್ಪದೇ ನೀವೂ ಒಮ್ಮೆ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಮೇಘಾಲಯಕ್ಕೆ ತಪ್ಪದೇ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ.

ನಡುಕ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಕೊನೆಯ ರಾತ್ರಿ

ವಿಮಾನ ಹೊರಡುವ ವೇಳೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಐದು ನಿಮಿಷ ತಡವಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಗುಹಾವಟಿಯಲ್ಲೇ ಉಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ನಾನು ಉಳಿಯಲು ರೂಂ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ S O S ರಸ್ತೆಯ 'ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ' ಎಂಬ Guest houseಗೆ ತಂದಿಳಿಸಿದನು ಸೈಕಲ್ ರಿಕ್ಷಾವಾಲ. ನನ್ನನ್ನು ತೋರಿಸಿ Room boy ಯಿಂದ ೧೦೦/- ಪಡೆದು ಹೊರಟ. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಡಯಾಗ್ನೋಸ್ಟಿಕ್ ಸ್ಟ್ಯಾನ್ಸಿಂಗ್ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಕರೆತರುವ ಆಟೋದವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಆಂಬುಲೆನ್ಸ್ ಚಾಲಕರಿಗೆ ಆಮಿಷದಿಂದ ಆಕರ್ಷಣೆಗಾಗಿ ೫೦-೧೦೦ ರೂ. ಕೊಡುವ ಹಾಗೆ. ರಿಕ್ಷಾವಾಲ ಹೊರಟಾಗ ೨೦ ರೂ. ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿದವನು ಇಳಿಯುವಾಗ ೫೦ ರೂ. ಎಂದು ತಗಾದೆ ತೆಗೆದ. ನಾನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. 'ಬೇಕಾದರೆ ವಾಪಾಸು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಿಡು ಎಂದು ಹಠ ಹಿಡಿದೆ. ಆಗ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಅಸ್ಸಾಂನ ಪೊಲೀಸರಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಥವಾ ಹಿಂದಿ ಬಾರದ ಕಾರಣ ಆ ಸೈಕಲ್ ಆಟೋದವನನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಅವನು ಇಳಿಸಿಹೋದ 'ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ' ಎಂಬ ಇಡೀ Guest house ನಲ್ಲಿ ಹರಕೆ ಕುರಿಯಂತೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಅತಿಥಿ ಮತ್ತು ರೂಂ ಬಾಯ್ ರಾಜೇಶ್. ಆತ ಅಸ್ಸಾಮಿಯವನಾದರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅರೆ ಬರೆ ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ನನ್ನ ಭಾಷೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆತನೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿ ರಾತ್ರಿ ಊಟಕ್ಕೆ ನನಗೂ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ನಾನ್‌ವೆಜ್ ಅಂದಾಗ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಚಿಕನ್ ತರಲು ಹೊರಟೆ.

ಸಂಜೆ ನಾಲ್ಕುವರೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರು ಬಂದ ಇಬ್ಬರು ಹರೆಯದ ಹುಡುಗಿಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ನನ್ನನ್ನು ತಳ್ಳಿಕೊಂಡೆ ಹೋದಳು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ರಾಜೇಶ್ 'ಅವರು ಹಾಗೆ, ಕರೆದರೆ ಬರುತ್ತಾರೆ' ಅಂದ. 'ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕವರು' ಅಂದೆ. 'ಹ್ಲೂಂ ಅವರದು ಅದೇ ಕೆಲಸ' ಅಂದ. ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಸಿಕ್ಕಿದಳು. "ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಹುಡುಗಿಯರ ಫೋನ್ ನಂಬರ್ ಇದೇ" ಅಂದ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ 'ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ೫೦೦-
 ೨೦೦೦/- ರೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಸರ್, ಬೆಲೆ ಅವರ
 ರೂಪವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ' ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಅತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲು
 ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸೋತ. ಒಂಬತ್ತನೇ ತರಗತಿ ಓದಿರುವ ಆ ರಾಜೇಶ್ ಎಂಬ
 ಸುಮಾರು ೨೪ ವರ್ಷದ ಯುವಕ ತಂಬಾಕು ಅಗಿಯುತ್ತ "ಸತ್ತ ನಂತರ
 ಮೈಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆತುಂಡೂ ಕೂಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಸರ್ ಇರೋ ತನಕ
 Enjoy ಮಾಡಬೇಕು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಹೇಳಿ?" ಎಂದೆಲ್ಲಾ ನೀತಿ ಹೇಳಿದ.
 ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆಸಿದರೆ ಅವನಿಗೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಮಿಷನ್ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು ಅಂತ
 ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಏನೇ ಹೇಳಿದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಲಾಗಲಿ ಅತ್ತ
 ಸೆಳೆಯಲಾಗಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

“ನೀವೇನು ಭಯಪಡಬೇಡಿ ಸರ್” ಅಂದ.

ಒಂದು ಪೆಗ್ ವಿಸ್ಕಿ ಏರಿಸಿದ ನಂತರ ಮಾತು ಜೋರು ಮಾಡಿದ
 “ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಹುಡುಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಅದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ
 ಗಲಾಟೆಯಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಬಿಟ್ಟುಬಂದೆ” ಅಂದ. ನನಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆಂದು ಬಂದ
 ಉತ್ತರ ಭಾರತದವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಂ ಮಾಡಿ ಪರಾರಿಯಾಗುವುದು
 ನೆನಪಾಯಿತು. ಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ೧೦ ಗ್ರಾಂ ತೂಕದ ಉಂಗುರವನ್ನು ಜ್ಯೋತಿಯ
 ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೆ. ಅವನು ಅದನ್ನೇ
 ಗಮನಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. 'ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ೮ ಗಂಟೆಗೆ ಊಟ
 ಮಾಡಿ ಮಲಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದವನು ಒಂಬತ್ತಾದರೂ ಊಟದ ಸೊಲ್ಲು
 ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ “ನೀವು ಊಟ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿ ನಾನು
 ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ನಂತರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನೀವೇನು ಭಯ ಪಡಬೇಡಿ” ಎಂದ.
 ನಾನು ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಊಟ ಮಾಡುವ ಎನ್ನುವ ಪ್ರೀತಿಗಿಂತ
 ಅನುಮಾನದಿಂದಲೇ ನಾನು ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತರವರೆಗೂ ಸಮಯ ದೂಡಿದೆ. ಅವನ
 ಯೋಜನೆ ಏನಿತ್ತೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದು
 ಹನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಊಟ ಮುಗಿಸಿದೆವು. ಅವನು ಹೊರಗಿನ ದ್ವಾರ ಮತ್ತು
 ಅತಿಥಿಗೃಹದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿ ಕೀ ತಂದಿಟ್ಟ. ನಂತರ ಮಲಗುವಾಗ ಮತ್ತೆ
 'ನೀವೇನು ಹೆದರಬೇಡಿ ಸಾರ್' ಎಂದು ಪುನರ್ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಮತ್ತಷ್ಟು
 ದಿಗಿಲಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಅವನು ಕೀಯನ್ನು ಟಿ.ವಿ.ಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ತನ್ನ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ. ನಾನು ನಿದ್ರೆ ಬಾರದೆ ಚಡಪಡಿಸಿದೆ. ಅನಂತರ ಶಬ್ದ ಬರದ ಹಾಗೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ನನ್ನ ರೂಮಿನ ಚಿಲಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೀಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಅವನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೇನೋ?! ಎಂಬ ಭಯವಿತ್ತು. ಇನ್ನಾದರೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಬಹುದು ಅಂದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಒಳಗೆ ಎದೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಾಯಲ್ಲಿ 'ಯಾರು?' ಎಂದೆ ಜೋರಾಗಿ. "ನಾನು ರಾಜೇಶ್ ಚಾವಿ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯಿರಿ" ಎಂದ. ನಾನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತೆಗೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೊಳ್ಳೆ ಬತ್ತಿಯ ಕೆಳಗೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕೀ ಗೊಂಚಲನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ 'ನೀವೇನು ಭಯ ಪಡಬೇಡಿ ಸರ್' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರ ಹೋದ. ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವ ಉಪಾಯಕ್ಕೂ ಭಂಗವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಭಯ ಶುರುವಾಯಿತು. ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಚಡಪಡಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಅಪಾಯ ಬೇಕಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಬಹುದು. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆತಂದು ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಾದರೂ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಮಾನಸಿಕ ದೃಢ ನಿರ್ದಾರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಹಾಕಿದ್ದ ಬರ್ಮೋಡಾ ಚೆಡ್ಡಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಪ್ಯಾಂಟು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಬ್ಯಾಗಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹಣ ಹಾಗೂ ಮೊಬೈಲನ್ನು ಜೇಬಿಗಿರಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಒರಗಿದರೆ ರೆಪ್ಪೆ ಕೂಡ ಮುಚ್ಚಲಿಲ್ಲ.

ತುಂಬಾ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಾಗ ನಾನಾ ಹೊಳವುಗಳು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ ನೋಡಿ. ಇಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ರಾಜೇಶನು ಮಲಗಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಚಿಲಕ ಹಾಕಿದೆ. ನಂತರ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಚಾಕುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯ ತಲೆದಿಂಬುವಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದೆ. ಆಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಆಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿ ಎರಡಾಗಿತ್ತು. ಏನಾದರಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾಗ ದಣಿವಾದ್ದರಿಂದ ಅರಿಯದೆ ನಿದ್ರೆ ಆವರಿಸಿತ್ತು.

ಮತ್ತೆ ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಕು ಕಾಣಿಸಿತು. ಸಮಯ ನೋಡಿದೆ ೪.೩೦ ಆಗಿತ್ತು. ಬದುಕಿದೆ ಬಡ ಜೀವ ಎಂದು ಏನೋ

ಸಾಧಿಸಿದ ಅಮೂರ್ತ ಮುಷಿಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಾಕು ಮತ್ತು ಖಾರದ ಪುಡಿಯನ್ನು ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಿಟ್ಟೆ. ನಂತರ ಅವನ ಕೊಠಡಿಯ ಚಿಲಕಗಳನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತೆಗೆದು ಅಡ್ಡಾಡ ತೊಡಗಿದೆ. ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ೬.೩೦ಕ್ಕೆ ಎದ್ದ. ನಾನು ಫೇಸ್‌ಬುಕ್‌ಗೆ ಅಪ್ಲೋಡ್ ಮಾಡಿದ್ದ ಫೋಟೋಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬಂದಿವೆ ಎಂದು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬಂದವನು ಫೇಸ್‌ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸುಂದರಿಯರ ಫೋಟೋವನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾರು ಸರ್ ಅಂದ. ನಾನು ನನ್ನ ಗರ್ಲ್‌ಫ್ರೆಂಡ್ಸ್ ಅಂದೆ. “ಮತ್ತೆ ರಾತ್ರಿ ನನಗೆ ಆ ತರಹದ ಚಟ ಇಲ್ಲ ಅಂದ್ರಿ, ಏಕೆ ಪತ್ನಿ ವ್ರತಸ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ” ಅಂದ. ನಾನು ‘ಬರುವಾಗ ಬೆತ್ತಲೆ ಹೋಗುವಾಗ ಬೆತ್ತಲೆ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂಜಾಯ್ ಮಾಡ್ಬೇಕು ರಾಜೇಶ್’ ಅಂದೆ. “ನನಗೇ ತಿರುಗುಬಾಣ ಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲ ಸಾರ್, ನೀವು ಬಾರಿ ಇದ್ದೀರಿ” ಎಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ನೋಡಿದ. ನಾನು ರೂಮ್ ಬಾಡಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಊಟದ ಖರ್ಚು ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಡುವಾಗ ಅವನು ಒಂದು ಡೈರಿ ಕೊಟ್ಟು ‘ನೀವು ಲೇಖಕರಾದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಇತ್ತೊಂಡಿರಿ ಸರ್’ ಅಂದ. ರಾತ್ರಿ ಅವನು ನನಗೆ ಹೆದರಿದನೋ, ಅಥವಾ ಅವನು ಸ್ಥಳೀಯನಾದ ಕಾರಣ ನಾನು ಹೆದರಿದನೋ ಗೊತ್ತಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹೊರಗಡೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಅನಾಹುತಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವಿರಲಿ ಎಂದು ಆದ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅಷ್ಟೆ.